

ÖTÜKEN

ANSIZ

Tarih, Kültür
ve Kahramanlar

ÖTÜKEN

Atsız

TARİH, KÜLTÜR
ve
KAHRAMANLAR

(Makaleler-2)

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 864
EDEBÎ ESERLER: 368

2. BASIM

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI
16267

ISBN 978-975-437-825-2

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12
Ankara irtibat bürosu:
Yüksel Caddesi: 33/5 Kızılay - Ankara
Tel: (0312) 431 96 49
İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta: otuken@otuken.com.tr

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım
Dizgi - Tertip: Ötüken
Kapak Baskısı: Plato Basım
Baskı: Yayılcık Matbaası (0212)6125860
Maltepe mah. Litros yolu Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı-Zeytinburnu
Cilt: Yedigün Mücellithanesi
İstanbul-Eylül 2011

İçindekiler

Açıklama.....	7
Sunuş.....	9

I

TÜRK TARİHİ HAKKINDA

Tarih Şuuru/ <i>Orkun</i> , 20 Nisan 1951 Sayı: 29.....	13
Telkin ve Propaganda/ <i>Gözlem</i> , 3 Nisan 1969.....	22
Edirne Mebusu Şeref Bey'e Cevap/ <i>Orhun</i> , 20 Şubat 1934, Sayı:4	26
Türk Ordusunun İftihar Levhası/ <i>Orhun</i> , 1934, Sayı: 6	45
Millî Mukaddesat Düşmanları/ <i>Altın Işık</i> , 21 Ocak 1947, Sayı: 2	55
23 Mayıs (1040) ve 3 Mayıs (1444)/(22/23.4.1975), <i>Ötüken</i> , 1975, S: 5.....	63
Türk Tarihinde "Eylül"/ <i>Ötüken</i> , 1975, Sayı: 9	67
Navarin Baskını (20 Ekim 1827)/ (7 Ekim 1975), <i>Ötüken</i> , 1975, S: 10.....	73
İki Şanlı Yıl Dönümü/ <i>Orkun</i> , 1943, Sayı: 12	75
26 Ağustos (1071) ve 30 Ağustos (1922)/ 12.8.1975, <i>Ötüken</i> ,1975, S:8.....	77
Türk Ordusuna Karşı Donkişotlar/(7 Mayıs 1971), <i>Ötüken</i> , 1971, S:5.....	79
3 Mayıs 1944/(11 Nisan 1973), <i>Ötüken</i> , 1973, Sayı: 5	84
Bizim Günümüz/ <i>Ötüken</i> , 15 Mayıs 1965, 17. Sayı.	89
Türk Tarihinde Yabancı Kanlıların İhanet Serisi/ <i>Orhun</i> , 1950, S:1-4; 6-7; 10-12	92
Kazakistan'da Bulunan Mezar/(21 Kasım 1970), <i>Ötüken</i> , 1970, S: 12.....	97
"Altın Elbiseli Adam" Hakkında Yeni Bilgiler/ <i>Ötüken</i> , 1973, Sayı:6	101
İstanbul'un Fethi Yılına Ait Bir Mezar Taşı/ <i>Orhun</i> , 1934, Sayı: 8	105

II DİL VE KÜLTÜR MESELELERİ

Atalarımızdan Kalan Eserleri Yıkamak Vatana İhanettir/ <i>Kopuz</i> , 15	
Ağustos 1939, Cilt: 1, Sayı: 5	109
Edebî Dil/(1 Aralık 1968), <i>Ötüken</i> , 1968, Sayı: 12	112
Dilimizi Türkleştirmek İçin Amelî Yollar/ <i>Çınaraltı</i> , 1941, Sayı: 5	116
Türkçülere Birinci Teklif/ <i>Orkun</i> , 1950, Sayı: 2	123
Türkçülere İkinci Teklif/ <i>Orkun</i> , 1950, Sayı: 3.....	124
Türkçülere Üçüncü Teklif/ <i>Orkun</i> , 1950, Sayı: 4	125
Türkçülere Dördüncü Teklif/ <i>Orkun</i> , 1950, Sayı: 5	126
X Meselesi/ <i>Orhun</i> , 1934, Sayı: 3.....	128

III KAHRAMANLAR VE BÜYÜK ADAMLAR

Cihan Tarihinin En Büyük Kahramanı Kürşad/ <i>Kopuz</i> , 1939,	
Sayı: 3	133
En Büyük Türk Kahramanı Kürşad/ <i>Kür Şad</i> , 1947, Sayı: 1	139
Büyük Bir Türkçünün Hatırasının Kutlanması/ <i>Orhun</i> , 1934,	
Sayı: 7	142
Ziya Gökalp/ <i>Orkun</i> , 1962, Sayı: 1	144
Mehmet Âkif/ <i>Kızılçelebi</i> , 1947, Sayı: 9	149
Rıza Nur/ <i>Çınaraltı</i> , 19 Eylül 1942, Sayı: 52	151
Dr. Hasan Ferit Cansever/ <i>Ötüken</i> , 1970, Sayı: 6.....	156
Zeki Velidi Togan'ın Tarihçiliği/ <i>Ötüken</i> , 1971, Sayı: 11	160
Prof. Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri/ <i>Ötüken</i> , Kasım 1974, Sayı: 12.....	164
M. Sadık Aran ve Tahsin Demiryay/ <i>Ötüken</i> , S: 92; 27 Temmuz	
1971	167
Profesör Caferoğlu Ahmet/ <i>Ötüken</i> , Ocak 1975, Sayı: 2	176
Nejdet Sançar (1910-1975)/ <i>Ötüken</i> , 11 Mart 1975, Sayı: 3	179
Türk Büyüklerine Saygı/ <i>Ötüken</i> , Eylül 1972, Sayı: 105	181
Kim Millî Kahramandır?/(11 Mart 1974), <i>Ötüken</i> , 1974, Sayı: 3	187
Gurbetteki Mazlumlar/Ötüken, 1 Şubat 1974, Sayı: 1.....	190
Mecburî Gurbette Yaşayanlar/Ötüken, 1970, Sayı: 9.....	192

Açıklama

TÜRK ÜLKÜSÜ kitabının 1966 Yılı'ndaki ikinci basımında, o gün artık kimseyi ilgilendirmeyecek türden bâzı polemikler bizzat ATSIZ tarafından çıkarılmışdı. Bugün, aradan yaklaşık 40 sene daha geçtikden sonra *Makaleler I-II-III-IV* adlı kitaplardaki bâzı metinlerin ve o metinlerde sözkonusu edilen şahısların da okuyuculara artık birşey ifâde etmeyeceği düşüncesiyle birkaç makâlenin daha çıkarılması karârına varıldı. Herhangi bir yanlış anlamaya meydan vermemek için ben şahsen bu ayıklama işlemine katılmayarak sâdece sonunda yapılan elemeye mutâbakatımı bildirmekle yetindim. Bu gözden geçirme işini, meselelere vâkıf ve fevkalâde titiz bir başka arkadaş üstlendi.

Yağmur Atsız

Sunuş

ATSIZ HOCA'nın *Türk Ülküsü* kitabı ile *Makaleler-I-II-III-IV* serisinde toplanmış olan yazılarının hepsi birden "makalelerden yapılmış derlemeler" olarak ele alındı ve yeniden tasnif edildi. Makalelerdeki konu itibarıyla mevcut olan dağınıklık ortadan kaldırıldı. Bu maksatla, *Türk Ülküsü* kitabına alınmış olan makaleler genellikle yerlerinde bırakıldı; hatta bu kitabın ilk basımında bulunan birkaç makale de göz önüne alınıp değerlendirilmek üzere yaptığımız yeni düzenlemede uygun görülen bölümlere dâhil edildi.

Bu tasnif ve ayıklama esnasında, birçok makalenin değişik kitaplarda tekrarlanmış olduğu görüldü; bir kısım makalelerin bugünkü nesiller için bir anlamının kalmadığı; bir kısım makalelerin ise yazıldığı tarihteki polemiklerin etkisiyle kaleme alınmış olup bugün Atsız Hoca'nın temel düşüncelerini aksettiren esaslı makalelerinin arasında yer almasının uygun bulunmadığı görüldü. Bunlar çıkarılıp kalanlar tasnif edildikten sonra, bize göre Atsız Hoca'nın temsil ve telkin ettiği ülkünün özü, yayınlanmış kitaplarıyla bu makale seçmelerinde okuyucuya bir düzen içerisinde aktarılmış oldu.

Böylece, bahsi geçen beş kitap "*Türk Ülküsü*", "*Turancılık, Millî Değerler ve Gençlik*", "*Tarih, Kültür ve Kahramanlar*" adlarıyla üç kitaba, bu kitaplar içinde de muhtelif ana

başlıklar taşıyan bölümlere ayrıldı. Hatta bir kısım makaleler muhtevaları sebebiyle öylesi uygun olduğundan Atsız Bey'in *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı kitabına alındı.

Bu tasnif ve ayıklama hususunda bize anlayış ve nezaket göstererek izin veren Yağmur Atsız Beğ'e çok teşekkür ediyoruz.

Maksadımız Atsız Hoca'nın Türk nesillerince tanınması ve onun temsil ettiği Türkçülük ülküsünün anlaşılmasıdır.

Onun istediği gibi yüksek ahlaklı, yüksek ülkülerle dolu yiğit nesiller yetişmesi dileğiyle...

Ötüken Neşriyat

-I-
TÜRK TARİHİ HAKKINDA

Tarih Şuuru

"TARİH ŞUURU", milletlerin hafızasıdır. Hafıza nasıl, fert olarak insanların en küçükleriyle ihtiyarlarında bulunmazsa, milletlerin de henüz çocuk sayılabilecek kadar genç yani "kurulmamış" olanlarıyla ihtiyarlarında yani inkıraza mahkûm olacak kadar çürüyenlerinde bulunmaz.

Millet haline gelmemiş olan insan topluluğu fertlerin bebeklik haline benzer. Yaşamak kabiliyeti varsa, bir takım buhranlar geçirmekle beraber büyüyüp gelişecek, "millet" olacaktır. Bebekte bir hafıza ve şuur olmadığı gibi henüz millet haline gelmemiş olan toplulukta da bir tarih şuuru bulunmaz. Bir bebek, annesinden çalınabilir. Kendisine süt ve yiyecek verildikçe bebek için bunun ehemmiyeti yoktur. Henüz millet haline gelmemiş bir topluluğun başına da yabancı ve düşman bir kuvvet geçebilir. Eski hayatı devam edip yiyecek buldukça o topluluk için de bunun değeri ve manası olamaz.

Fakat yedi yaşına gelmiş bir çocuğu annesinden ayırmak kolay değildir. Kendisine daha iyi şartlar hazırlansa bile o çocuk, öz annesini arar. Onu geçici bir zaman için avundurmak belki kabildir. Hattâ kendisine iyi oyuncaklar verildiği müddetçe bu çalınmış çocuk, asıl annesini hakikaten de unutmuş olabilir. Fakat annesini ilk gördü-

ğü, bulduğu anda bütün oyuncakları ve nimetleri teperek annesine döneceği tabiidir.

Millet haline geldikten sonra de milletlerin başına yabancı kuvvetlerin geçmesi güçleşir. Vaitlere veya cebirle buna razı olan milletler bile ilk fırsatta, tıpkı anasına dönen çocuk gibi, istiklâline, millî benliğine dönecektir. Çünkü onda artık millî hafıza, yani tarih şuuru teşekkül etmiştir.

Tarih şuuru, milletlerin hareket hatlarını tayine yaran bir millî savunma silâhıdır. Hangi milletten düşmanlık gelmiştir? Hangi rejim faydalı veya tehlikelidir? Ne türlü şahıslar iyilik ve kötülük edebilir? İşte bütün bunların cevabını tarih şuuru verir.

Olgun bir insana bir takım zehirlerle muvakkaten hafızası kaybettirildiği gibi, milletlere de, milletlerin zehiri olan propaganda, telkin ve iftira ile tarih şuurunu bir müddet kaybettirmek kabildir. Fakat olgun millet kendisini çabuk toplar. Yalan propagandanın tesiri giderilir. Hakikat meydana çıkar.

Türk milleti, aşağı yukarı 3000 yıllık mazisine rağmen çok denecek kadar genç milletlerdendir. Büyük medeniyetler kurmuş olmasına rağmen genç millet olmanın iki mühim vasfını taşımaktadır:

1- Dili henüz kesin şeklini almış değildir.

2- Birinci sınıf insanlar yetiştirmiş olmasına rağmen halkının bir kısmı henüz göçebedir.

Çok genç olan, bu yüzden tarih şuuru olgunlaşmayan Türk milletine, bu şuuru tamamiyle kaybettirmek için düşmanları tarafından yapılan telkinler, yani zehir sunmalar pek çoktur. Millî şuuruna tam mânası ile hâkim bir Türk milletinin, kendi varlığı içinde o varlığı, düşman ve yabancı unsurları asla yaşatmayacağını bilen "yabancı zümreler", millî şuuruna afyon içirmek için elle-

rinden gelen her şeyi yapmaktadırlar. Ecdadı ve kanı ile bu toprağa bağlı olan normal bir insan, şahsî düşünceleri ne olursa olsun, topluluktan ne derece ayrı düşünürse düşünsün, nihayet fedakârlık edemeyeceği bazı sınırlara, mukaddes bildiği değerlere maliktir. Böyle bir insan yurt topraklarından en küçük parçayı bile yabancılara bırakmayı düşünemez. Bir takım dolambaçlı yollarla, harpsiz, milletin mukaddes tanıdığı şeylerin aleyhinde bulunamaz. Tarihî düşmanımız olan milletlerle, hele o milletlerin aleyhimizdeki ihtirasları malûmken, dost olmaktan bahsedemez. Her ne sebeple olursa olsun, milletimiz üzerinde yabancı bir devletin hâkimiyetini aklına bile getiremez. Getirirse ya anormal bir çılgındır, ya satılmış bir haindir veya bizden olmayan bir yabancıdır. Bunların üçü de bir kapıya çıkar.

İstanbulda "*Vatan*" gibi mukaddes bir ad taşıyan gündelik bir gazete çıkmakta ve bu gazetenin başyazılarını "Ahmet Emin Yalman" diye Türk ve Müslüman ismi taşıyan bir adam yazmaktadır. Birçok saf Türk okuyucular bu adamı Türk sanmakta ve bazan makûl ve doğru yazılar yazdığı için ona inanmaktadırlar.

Esefle söyleyelim ki Ahmet Emin Yalman, Türk ve Müslüman değildir. Bu vatan ve bu milletle ilgisi yalnız Türk pasaportu taşımaktan ve Türk tebaası olmaktan ibarettir. Ahmet Emin Yalman "Yahudi Dönmesi" yahut "Selanik Dönmesi" denilen ve on-yedinci asrın sonlarına doğru Sabatay Sevi adında maceraperest ve serseri bir Yahudi tarafından kurulan gizli bir ırkî-dinî cemaate mensuptur. Mesihlik iddia eden ve mucize göstermek dâvasında bulunan bu çılgın Yahudi, Türk Padişahı Dördüncü Avcı Sultan Mehmed tarafından huzuruna çağrılmış ve: "*Seni kurşuna dizdireceğim. Ölmemek mucizesini göster de hepimiz birden sana inanalım*" hitabını alınca bütün Ya-

hudilere has korkaklıkla padişahın ayaklarına kapanarak Müslüman olmuştur.

Canını kurtarmak için yalandan Müslüman olup Mehmet adını alan bu münafık Yahudi, güya bütün Yahudileri de Müslüman etmek gibi yüksek ve dinî bir vazifeyi üzerine alarak Türkiye'nin türlü bölgelerinde dolaşmış ve son yüzyılların bütün sahte peygamberleri gibi rasputinizm ahlâksızlığına da saparak bugün kısaca "Dönme" dediğimiz cemaatin temellerini atmıştır.

Sabatay Sevi öldüğü zaman Selanik'te 200 Yahudi ailesi onun bu gizli dinine girmiş bulunuyordu. Dışarıya karşı gayet kapalı olan bu cemaat sıkı bir dayanışma ile günümüze kadar gelmiştir.

Bunlar yalnız kendi aralarında evlenirler. Zahirî Müslüman isimlerinden başka gizli Yahudi adları taşırlar. Müslümanlarınkinden farklı olarak Yahudiler tarzında sünnet edilirler. Ölülerini ayrı mezarlara gömer ve mezar başında gizli Yahudi âyini yaparlar.

Dönmeler kendi aralarında "Hadibeyler", "Karakaşlar", "Kapancılar" adında üç kola ve âdeta üç oymağa ayrılırlar ki bu, onların hiyerarşisidir. Kendilerine mahsus bayramları vardır. Bu bayramlardan 22 Martta yapılan "Kuzu Bayramı" yahut "Dört Gönül Bayramı" en korkuncudur. Dönmeliğin iç yüzünü anlatan ve İbrahim Alâettin tarafından yazılan *Sabatay Sevi* adlı kitapta (s. 64-65) bu bayram şöyle anlatılıyor:

"Bu kuzu bayramı hakkında Sabatay zümresi mensuplarından Kârakaşzade Rüştü, 1924 tarihinde Vakıf gazetesi muharririne şu izahatı vermişti:

Kuzu bayramı 22 adar(Mart)da yapılır. Bu bayram geceye mahsustur. Ve her sene kuzu eti ilk defa bu bayram münasebetiyle ve hususî merasimle yenir. Bu merasimde en aşağı ikisi erkek, ikisi kadın olmak şartıyla evli dört kişinin

bulunması lâzımdır. Kuzu ziyafetinde bulunacakların sayısı iki cinse mensup evli çiftlerin artırılması şartı ile istenildiği kadar çoğaltılabilir. Kadınlar iyi giyinmiş ve elmaslarıyla süslenmiş oldukları halde sofrâ hizmetinde bulunurlar. Yemekten sonra biraz eğlenilir ve muayyen zamanda ışıklar söndürülerek karanlıkta kalınır... Bu bayram vesilesiyle doğacak çocuklar bir nevi kutsiyeti haiz tanınırlar. Ona Dört Gönül Bayramı adı verilir."

İşte bugün Türk basınının kodamanlarından olan ve bütün millî meseleler hakkında fikirler beyan eden, Türklük-Müslümanlık dâvasının her safhasına karışan, Başbakan Adnan Menderes gibi aşağı yukarı müttefikân sevilen bir devlet adamını, irticayı korumakla suçlandıran adam bu cemaate mensuptur.

Deniz Binbaşısı İstanbullu merhum Mehmet Nail Beğin oğlu, Deniz Kolağası (Önyüzbaşısı) Dorullu Merhum Hüseyin Efendi'nin torunu olan beni ve kardeşim Nejdet Sançar'ı, yani bu toprağa ve ırka atalar, dedeler kanı ve hâtırasıyla bağlı insanları, "millî varlığımızın temellerini kundaklamakla" suçlandıran adam budur: Selânikli Ahmet Emin Yalman!

Millî menfaati o yolda gördükleri için "devletin başında hâlis Türkler bulunmalıdır" diyen milliyetçileri "ırkçılar, nazistler" diye gözden düşürmeğe, onları âdeta vatan haini gibi göstermeğe yeltenen adam bu gizli Yahudi ırkçısı Ahmet Emindir.

Millî meseleleri konuşuyormuş gibi gözükersen memlekette tahrikât yapan ve nihayet bu yüzden aleyhinde takibata başlanan, başbakana: "Allah onunla dost olmaksun beni korusun" dedirten bu Ahmet Emin'i, Yahudiliğine bağışlayarak mazur görebilirdik.

Fakat biz onun mazarını da biliyoruz. Bir zamanlar Türkiye'nin Amerikan mandasına girmesini istediğini,

doğu illerimizden bazılarını Ermenilere vermek teklifinde bulunduğunu, Türkiye'deki azınlıkları gücendirir diye "Türk" adını taşımayıp "Osmanlı" kelimesini kullanmamız gerektiğini, Ruslara teminat vererek onlarla anlaşmamızın büyük bir siyasî şart olduğunu hiç sıkılmadan, utanmadan yazdığını da biliyoruz. Daha dün denecek kadar yakın bir geçmişte komünist Nâzım Hikmet'in büyük bir vatanperver olduğunu yazması gibi vicdan hâilelerini bir tarafa bırakarak eski yazılarından parçalar alalım:

"Umumî surette istiklâl istemekten ibaret bir kanaati, biz, canlı ve müsbet addetmeyeceğiz (27 Ağustos 1919)."

"Bir çokları bizimle insanî nokta-i nazardan iştilal edecek ve sonra kendi kendine çekilecek bir devlet bulunamaz, bu bir hayaldir diyorlar. Biz iddia ediyoruz ki böyle bir devlet vardır ve Amerika'dır. Bir kısmımız istiklâl diyerek natı-kaperdazlık ve avamperestlik ediyoruz (15 Eylül 1919)."

"Bizim de, Ermeni meselesi hakkında bütün âlakadarlar için şayan-ı kabul ve devamlı bir tarz-ı tesviye aramaya başlamamız muvafık olur... Arazi meselesindeki ifratkârlıklar bize şimdiye kadar pek pahalıya mal olmuştur. Unutmamalıyız ki Girit adasının bir noktasına bir Osmanlı bayrağı rekedilmesinde ısrar etmemiz yüzünden Balkan İttifakı ve Balkan Harbi vücuda geldi. Ermeni meselesinde iki tarafın nokta-i nazarını telif ederek devamlı bir tarz-ı tesviye aramalıyız. Bulduğumuz tarz-ı tesviye parlak mahiyeti haiz olmamalıdır. Pazarlık şeklinde işe girişerek azdan başlayacak ve adım adım geri çekilecek olursak mutlaka biz ziyan ederiz. Evvelâ şurasını itiraf etmek lâzımdır ki, Ermeni Cumhuriyeti bizim memleketimizdeki Ermenileri istiab edemez. Ermenileri millî bir yurt sahibi etmek ve Ermeni meselesiyle buna merbut entrika ve gürültülerden ilelebet kurtulmak için

mutlaka Ermeni Cumhuriyetine biraz arazi ilâve etmek lâzımdır (4 Ağustos 1919)."

"Tâbiyet ifade için "Osmanlı" yerine "Türk" kelimesini kullanmanın pek çok mahzurları vardır. Bu gibi kelimelerin ezhân-ı umumiyede teessüs etmiş olan mânâları, birdenbire değiştirilemez. "Türk" kelimesine biz şu mânâyı veriyoruz demek maksadı temin etmez. Türk kelimesinin mânâsı ne kadar tevsî edilse bunun için "Türkçe" söyleyen Müslüman mefhumundan başka bir şey sıkıştırılamaz. Devlet, bir Türk devleti olursa milyonlarca Kürdün her tarafta ayrı bir uzviyet teşkil etmesi lâzım gelir ki, buna gerek Türklerin ve gerek Kürtlerin ekseriyeti muarızdır. Bundan başka harbdan sonra vâsî miktarda muhaceret vuku bulacak. İktisadî sebepler muhtelif Avrupa memleketlerinden milyonlarca insanın harice muhaceretini intaç edecektir. Bundan başka bir takım siyasî buhranların da önüne geçmek mümkün olamayacak, siyasî esbâb tesiriyle kendi kendilerine ikinci bir vatan aramaya mecbur kalanlar pek çok olacaktır. Anadolu gibi nüfusu az, zengin bir memleketin bunlardan mühim bir kısmını cezbetmemesine ihtimal yoktur. Bu ecnebileri Amerika'da yapıldığı gibi, Osmanlılık kapısından siyasî hayatımıza sokmaktan ve sonra harsî Türk tesirlerine mâruz bırakmaktan başka, bizim için hiçbir çare-i necat yoktur. Hariçten geleceği muhakkak olan büyük miktarda ecnebileri temsile imkân tehiye edilmemesi Türklerin Anadolu'daki mevcudiyetine hâlel verebilir (29 Ekim 1919)."

"Ruslar kimseyi tehdit etmek istemiyorlar. Fakat kendi emniyetleri hakkında son derece hassas, âdetâ vehham bulunuyorlar. Memleketlerini yeniden tamir etmeğe, teçhiz etmeğe ve henüz gelişmemiş kaynakları işletmeğe koyulmazdan evvel kendi muhitlerinde emniyet ve asayiş hüküm sürdüğüne kani olmak istiyorlar.

Kendi hesabımıza Ruslara bu kanaati, bu emniyeti vermek ve çok iyi imtihanlardan geçen Rus-Türk dostluğunun

güzel ananelerini yeniden canlandırmağa çalışmak, millî siyasetimizin ihmal edemeyeceği bir hedeftir.

Çok şükür ki Moskova'da bu gayeyi tamamiyle kavrayan, yeni Rusya'yı tanıyan, seven, dilini bilen, çok anlayışlı bir elçimiz vardır. Gazetelerimiz ve hepimiz ona destek olacak surette hareket edersek; iyi komşu, güvenilecek dost ve hariçte kendi hesabına emniyetten başka bir şey aramayan bir millet olduğumuzu Ruslara inandırmak güç olmaz, karşılıklı vehimlerin hakikatî boğacak bir sis tabakası yaratmasını böylece önlemiş oluruz.

Rus insanı da, Türk insanı da iyi insanlardır. Çok bela görmüşlerdir. İyiliğe susamışlardır. Anlaşma ve iş işbirliği yolundaki tecrübeleri, kendi hesaplarına da, insanlık hesabına da mükemmel neticeler vermiştir. Tarihî hataları tekrar etmemek ve iyi tecrübelerden lâzım gelen dersleri almak; iki taraf için de tabî bir vazifedir (27 Nisan 1944)."

Bütün bunlar kendisine gösterildikten sonra bile, Ahmet Emin'in, hiçbir şey olmamış gibi, yurtseverlik dersi vermekte devam edeceğine eminim. Fakat acaba, bunları gördükten sonra, Ahmet Emin'in şahsında doğru görüşlü bir memleket evladı (!) bulduklarını sanan bazı Türk gençleri ne yapacaklardır? Ahmet Emin'le ağız birliği ederek ötede beride bana sövdükleri için pişmanlık duymak faziletini gösterecekler mi, yoksa Türk vatanını ve istiklâlini peşkeş çeken o "Dönek Dönme" ile aynı safta kalmakta devam mı edecekler?

Ben vaktiyle resmî ağızlardan bile vatan hainliği iftirasına uğrarken perdenin arkasında veya önünde yine aynı devşirme ruhu ile cemaatlerinin karakterini yukarda kısaca anlattığım aynı dönmelik vardı. Dönmeliğin basındaki mümessili bugün Ahmet Emin'dir. Onun maksadı: Aşağı yukarı yirmi bin kişilik gizli yahudi dönmesi cemaatinin Türkiye'ye manen, iktisaden ve belki de mad-

deten hâkim olmasıdır. Bu gayeye doğru plânlı bir şekilde ilerlemektedirler. Bugün hepsi refah içindedir. Aralarından birçoğu profesör, öğretmen, gazeteci, doktor ve avukattır. Çoğu zengin tüccardır ve ticarethanelerinde yalnız kendi ırkından insanlar çalışmaktadır. 1943'te aralarında verdikleri karar gereğince Türkiye'nin şimdilik yüksek kültür mevkilerini işgale uğraşmaktadırlar. İçlerinde askerî doktor vardır, fakat harp sınıfından subay yoktur.

Ahmet Emin'in mütemadiyen dönmesi, menfaat rüzgârlarına uymak içindir. Daima daha zengin, daha yüksek mevkide olmak için cemaat kanunları gereğince bunlar mubahtır. Benim aleyhimde yazması, sırf millî tarih şuurunun uyandıracak bir iki yazı yazdığım içindir. Kandırдықları ve kendilerine uydurdukları bazı gafillerle birlikte Türkçülüğe ye mukaddesata karşı dönmelerin açtığı savaş, onlar için Türklük arasında erimemek, Yahudi dönmesi cemaatini korumak davasıdır, Bunu açıkça söylemek imkânına mâlik olmadıklarından dolayı daima dolambaçlı yollardan gidiyorlar ye devrin geçer akçası ne ise onu kullanmaktan geri kalmıyorlar.

Türk vatanında Ahmet Emin gibi bir "Yahudi dönmesi" benim gibi bir "Türk"ü millî varlığın temellerini kundaklamakla suçlandırıyor!

Baht utansın!

Orkun, 20 Nisan 1951 Sayı: 29

Telkin ve Propaganda...

“Dinamik ve enerjik olacaksın. Darbeyle karşılık verecek, hücumu hücumla durduracaksın. Bütün devletlerle dostluk kurmak, ziyaretler yapıp ziyafetler ve hediyeler vermek, millî çıkarları korumak bakımından pek az faydalıdır.”

BİR İngiliz, Barbaros Hayreddin Paşa hakkındaki eserinde ünlü Türk amiralini küçültücü şeyler yazdıktan sonra onun soy bakımından Türk değil, Rum olduğunu da ileri sürmüştü.

Türk büyüklerini başkalarına mal etmek hikâyesi epey eskidir. Hattâ bunlar arasında, yabancı bir kanın dörtte bir oranında karışmasıyla bir Türk'ü o yabancı kana bağlamak isteyen gayretkeşler bile vardır.

Barbaros'a gelince, o, hiçbir tartışmayı gerektirmeyecek kadar Türk'tür. Yirminci Yüzyılda dünyanın yuvarlak olduğunu ispat için konferans verecek, yazı yazacak değiliz.

Osmanlı İmparatorluğu birçok milletleri idare ettiği ve Müslümanlık esasına dayandığı için Müslüman olan herkes devletin en yüksek kademelerine kadar çıkabiliyordu. Yüksek kademelere çıkanlardan çoğunun hangi soya mensup bulunduğu tarihlerde, belgelerde kayıtlıdır.

Bu arada hangi ırktan olduğu bilinmeyen birkaç kişi de bulunabilir. Barbaros ise, biraz önce de söylediğimiz gibi Türklüğü kesin olan yüksek askerlerden biridir.

İngiliz yazarının bu tarihî açıklık karşısında onu neden Rumluğa mal etmek istediğı belli değildir. Olsa olsa şuur altında yaşayan millî bir kıskançlığın açığa vuruluşu olabilir. Çünkü daha sonraki yüzyıllarda kuvvetli bir denizcilikleri olduğı halde İngilizlerin bir Barbaros'u yoktur ve şüphesiz Barbaros şimdiye kadar gelen amirallerin en büyüğüdür.

İngiltere bugün çöküş halindedir. On Dokuzuncu Asırla Yirminci Asrın başlarında İngiliz donanması, daima, kendisinden sonraki en güçlü iki donanmanın toplamından üstün kuvvette bulunuyordu. Bu, onların âdeta hayat prensipleri idi. Fakat İngiltere artık ihtiyarlamıştır. Birinci Cihan Savaşını Amerika'nın yardımıyla kazanmış, buna rağmen nefesi kesilmiş, eski gücünün kalmadığını anlamıştır. İkinci Cihan Savaşı ise Almanya tarafından İngiltere'nin belkemiğinin kırılmasıyla sonuçlanmıştır. Bugün donanma bakımından dünyada ancak üçüncü, büyük devlet olarak dördüncü, belki beşincidir.

Gelenekleri de çökmekte, İmparatorluğunu kendi eliyle tasfiye ettikten sonra Britanya adasına, kendisini şiddetle rahatsız eden Zenciler dolmaya başlamış bulunmaktadır. Geçen asırlardan gelen itici kuvvet henüz kendisini ilerlerde tutmakta ise de biraz sonra nefesi iyice kesilince büyük devletlikten vazgeçip orta devlet olmaya razı olacaktır.

İşte bu durumdaki İngiltere'nin içinden herhangi bir ferdin çıkarak şanlı Barbaros'a hakarete bulunması onun ruh sarsıntısını, içine düştüğü aşağılık duygusunu yansıtmakta ve akla ister istemez çöp ve mertek meselini getirmektedir: Kendi gözündeki mertegi görmeden başkasının gözündeki çöprü görmek.

Şu zavallı İngiliz'e soralım: Sen başkalarının yüzyıllar ötesinde kalmış amirali ile uğraşacağına şu anda kendi devletinin başında bulunan kiral hanedanına bir bakšana... Senin bugünkü kraliçen yani devlet başkanın Alman'dır. Kraliçenin kocası Danimarkalıdır. İngiltere veliahdı Dan ve İngiliz kırmasıdır.

Acaba bunları hiç düşündün mü? Sırça köşkte oturup da başkasına ne diye taş atarsın?

Senin başbakanların arasında da ne milletler olduğunu istersen bir nebze hatırlatalım: Macdonald, İskoç'tu. Daha öncekilerden Lloyd George, Galli idi. Daha eskilerden Disraeli, Yahudi idi.

Bunlar dururken ne diye dört yüz yıl önceki Barbaros'la uğraşıyorsun da Türk olduğu halde Rumluk izafe ediyorsun? Bazı İngilizler'de Türkler'e karşı bir hınç ve kin olduğu malûmdur. Kurtuluş savaşımız sırasındaki başbakanları Lloyd George da bunlardan biriydi. Sevginin ve nefretin niçini, nedeni olmaz. Belki *Barbaros* kitabının müellifi de aynı şekilde bir kinle hastadır. Belki babası, Birinci Cihan savaşında Türklerle yapılan çarpışmalarda ölmüş veya sakat kalmıştır. Sebebi ne olursa olsun bu İngiliz bir Türk düşmanıdır. Barbaros'un, eğer varsa, denizcilikteki taktik yanlışlarını inceleyeceğine, onun insan taraflarını ve ırkını yererek yazılan bir eser başka türlü değerlendirilemez.

Tarihî değerlerimizi başkalarına değil, kendi milletimize bile tanıtamadığımız için biz de sorumluyuz. Orta öğretimde başkalarının tarihi Türk tarihinden daha çok gösterilip öğretilmektedir. Tarih şuuru olmayan bir millete başkaları tarih yönüyle istedikleri kadar yüklenebilir.

İsrail'de epey kalan bir tanıdıktan, Yahudiler'in, çocuklarını Arap ülkeleri sınırlarına götürerek ilerisini gösterdiklerini, buraları bizimdi, yine bizim olacak diye telkinler yaptığını dinlemiştım. Yahudiler, kendi bakımlar-

dan doğru ve haklı bir telkin yapıyorlardı. Nitekim Araplar da kendi bakımlarından doğru ve haklı bir telkin yaparak İsrail'i ortadan kaldırmak ülküsünü çocuklarına aşıyorlar.

Bize gelince; Rusya, İran ve Çin'deki Türkler'den bahsedince hemen "emperyalist", "faşist", "militarist" diye hücumu uğruyoruz. Gerçi bu saldırılar büyük ölçüde satılmışlardan geliyorsa da aralarında normal vatandaşların da bulunması tarih şuursuzluğunun ve millî gafletin en ibret verici örneğini teşkil ediyor. İngiliz'in Barbaros hakkındaki eseri, Londra'daki Kıbrıslı Türkler tarafından tepkiyle karşılanmış. Kıbrıslı Türkler son yıllarda millî şuurun mümessilleri haline geldiği için bu tepkileri normal, fakat Türkçülük çapında yetersizdir. Tepkinin Türk devletinden, Dışişleri ve Millî Eğitim Bakanlıklarından gelmesi, meselâ Londra'da bir tarihçimiz tarafından Barbaros hakkında ilmî bir konferans verilerek hakikatin İngiliz profesörlerine ve aydınlarına anlatılması, mutlaka yapılması gerekli bir vazifedir.

Dinamik ve enerjik olacaksın. Darbeyle karşılık verecek, hücumu hücumla durduracaksın. Bütün devletlerle dostluk kurmak, ziyaretler yapıp ziyafetler ve hediyeler vermek millî çıkarları korumak bakımından pek az faydalıdır. Asıl fayda propagandadır.

Propaganda için büyük masrafa ihtiyaç yoktur. Onu yapmak kabiliyetinde olanları bulup gerekli yerlere oturtmak şimdilik kâfidir.

Gözlem, 3 Nisan 1969

Edirne Mebusu Şeref Beye Cevap

ŞEREF BEY,

Şimdiye kadar Millet Meclisinde sesinizin çıktığını hiç işitmemiştik. Halbuki 21 Kânunusani 1934 tarihli *Hâkimiyet-i Milliye*'de, bana dair yazdığınız yazıda eski bir müverrih gibi konuşuyorsunuz. Tarihten selâhiyetle dem vurmanın moda olduğu şu zamanda, sizin de hiç bir ilmî selâhiyetiniz olmadan bu mevzua karışmanızı modaya uymak şeklinde telâkki etmekle beraber mesele hem benim şahsıma, hem de Türk tarihinde takip edilmesi icap eden usule ait olduğu için size bu cevabı veriyorum. Benim ileri sürdüğüm ve sizin bir türlü anlayamadığınız dava (isterseniz tez deyin) şudur:

Muhtelif Türk sülâlelerinin zamanlarını ayrı devletlermiş gibi mütalaa etmek yanlıştır. Bilâkis muhtelif devlet telâkki olunan şeyleri sülâle olarak almalıdır. Almanya'da, İngiltere'de, Fransa'da nasıl sülâleler birbirini takip etmişse ve bir Kapet, bir Burbon, bir Orlean, bir Habsburg devleti yoksa Türkeli'nde de sülâleler birbirini takip etmiştir; ve bir Kun, Bir Gök Türk, bir Osmanlı devleti yoktur, yalnızca Kun, Gök Türk, Osmanlı sülâleleri vardır.

Bazen iki veya daha çok sülâle idaresinde iki veya daha çok Türk siyasî zümrelerinin birbiriyle çarpışması bu

kaideyi bozmaz. Nasıl ki Almanya'da düne kadar birçok sülâleler aynı zamanda hâkim oldukları sırada birbirleriyle çarpıştıkları halde Alman Devleti bir devlet sayılıyor idiyse, bizde de aynı şekilde bir devlet olmak iktiza eder. Eğer bütün milletler tarihlerini bizim gibi mütalaa etselerdi o zaman, meselâ İngiltere'de İki Gül Muharebesinde iki devlet bulunması icap ederdi. Keza Fransa'da kontlukların kuvvetlenip kiral nüfuzunun zayıfladığı zamanlarda birkaç devlet birden bulunması lâzım gelirdi. Hele 18-19. asır Almanyası içinden çıkılmaz bir tarih manzarası gösterir ve belki de "Almanya" dediğimiz varlığın inkâr edilmesi lüzumu başgösterirdi.

İşte, benim ileri sürdüğüm bu nokta-i nazar daha anlaşılmadan, münakaşa olunmadan gürültü ile karşılandı. Bir tezin çürük olduğu ancak ilmî delillerle ispat olunabilir, kuru gürültü ile değil. Kuru gürültü ile susturulmak istense bile o yine günün birinde güneş gibi meydana çıkar. Vaktiyle dünyanın yuvarlak olduğunu ileri süren adamın küfürle itham olunması gibi şimdi siz de, sizin kafanızdaki tarih telâkkisinden ayrı bir tez ileri sürenleri âdeta küfürle itham ediyorsunuz. Fakat Şeref Bey, burada size sorulacak bir sual var:

Siz tarihten ne kadar anlarsınız? Benimkinin üç misli olan hayatınızda acaba kaç buçuk tarih okudunuz da tarih tezleri üzerinde fikir yürütebiliyorsunuz?

Hiç şüphesiz bütün dünküler gibi sizin de, bir iki yıl önceye kadar kafanızdaki tarih telâkkisi 699'daki "İstiklâl-i Osmânî" ile başlıyordu. Şimdi ortaya yeni bir türkçü tarih cereyanı çakınca anlayan anlamayan herkesle beraber siz de bu cereyana kapıldınız. Hattâ bu mesele üzerinde kalem bile oynatıyorsunuz. Mademki kalem oynatıyorsunuz, o halde sizi bu işten benim kadar anlar farzederek size cevap vereceğim. Fakat Şeref Bey, ben iddialarıma cevap isterim. Sizin tarafınızda bulunan bazı

mahlûkat gibi küfür edecekseniz, bunun da münakaşada yenilmek demek olduğunu size hatırlatırım.

Türklerin tarihini bence şöyle üçe ayırmak gerektir:

I- En eski zamanlardan milâttan önceki 7. asra kadar olan çağ; buna *Türklerin kablettarih* (tarih öncesi) çağı diyelim.

II- Milâttan önce 7. asırdan milâttan sonra 6. asra kadar olan çağ. Bu çağda Türk tarihi hakkında epeyce malûmatımız vardır. Fakat hepsi yabancı kaynaklardan gelme olduğu için buna da *nisbî târih çağı* diyelim.

III- 545'ten sonraki çağ ki, bu çağda Türkler de kendileri için tarihî kaynaklar bıraktığından buna da *Türklerin tarihî çağı* diyelim. Türklerin tarihî çağını da şöylece üçe ayırabiliriz:

1) Uzak şark medeniyeti çevresinde Türk tarihi (545-940);

2) Yakın şark (= İslâm) medeniyeti çevresinde Türk tarihi (940-1840)

3) Batı medeniyeti çevresinde Türk tarihi (1840-?).

Tabiî, bu üç devri de ikinci derecede taksimata ayırmak kabildir. Fakat Türkler dört bucağa yayılmış ve dağılmış bir millet oldukları için bunların tarihi nasıl mütalaa olunmalıdır? Bunun için en kestirme ve en makul yol şudur: Türklerin anayurttaki tarihleriyle yabancı ellerdeki tarihlerini birbirinden ayırarak mütalaa etmek. Çünkü anayurttaki Türk tarihi birbirini takip eden bir bütün olduğu ve buradaki sülâleler daima Türk ırkına dayandığı halde yabancı ellerdeki Türk devletleri yabancı ırklara dayanmış ve sürekli bir bütün şeklinde olmamıştır. Meselâ Çin'in bazen tamamında, bazen bir kısmında Türk devletleri kurulmuştur. Fakat bunlarda yalnız sülâle ve kısmen ordu Türk olduğundan hem devletin ömrü uzun sürmemiş, hem de asıl Türk tarihiyle münasebeti olma-

mıştır. Hindistan'da, İran'da, Mısır'da ve Avrupa'da böyle Türk hükümetleri kurulmuştur. Bunlar daima gelip geçici olmuş ve sonunda o Türkler yendikleri başka milletlere karışarak adlarını kaybetmişlerdir. Bunun için, Türk tarihi diyince aklımıza ilk önce anayurttaki Türk tarihi gelmelidir.

Anayurttaki Türk tarihinin kablettarih çağını, hem tarih ilminin sahasından dışarda kaldığı, hem de aramızdaki anlaşmazlık burada olmadığı için, bir tarafa bırakıyorum ve doğrudan doğruya nisbî tarih çağına geliyorum. Bu çağda, bana göre, Türkeli'nde sırasıyla *Saka*, *Kun*, *Siyenpi*, *Apar sülâleleri* hâkim olmuştur. Sizin ayrı devletler devri dediğiniz bu devirlere ben *ayrı sülâleler devri* diyorum. Çünkü:

Milâttan önceki yedinci asırdan, milâttan önceki üçüncü asra kadar Türkistan'da yüksek hâkimiyet Saka'lardaydı. Daha batıdaki Masaget(=Peçenek)ler Sakaların bir kolu sayıldığı gibi Çin tarihlerinin şimalî Çin'de olarak gösterdiği ve "Xu" umumî adını taşıyan zümre de henüz bir devlet halinde teşekkül etmemişti. Sonra milâttan önceki 6-4. asırlarda Aryanî milletler cenuptan mütemadiyen Türkistan'a saldırdılar. Önce İranlılar, sonra İskender'in Yunanlıları cenubî Türkistan'ı zaptettiler. Azlık olan Türkler de Çin sınırına doğru çekilerek orada kısa bir dâhilî çarpışmalar devrinden sonra Kun (=Oğuz) sülâlesinin idaresinde birleştiler. Bu suretle kablemilât üçüncü asrın ikinci asırla birleştiği yıllarda bütün Orta Asya'da Kunların idaresinde bütün Türkler birleşmiş oluyordu. Aynı devirde Maverâünnehir, Efgan ve Hindistan'da hükümet kuran Kuşanlar ise ana Türk yurdundan kaçan muhalifler olup bunların kurdukları devlet yabancı ırklardan olan ekseriyetlere dayandığından anayurt Türk tarihi kadrosuna sokulamaz.

Kun sülâlesi milâttan sonra 216'ya kadar hâkim olmuştur. Bir aralık bu sülâlenin şimalî ve cenubî olarak ikiye ayrılması, iki Kun devleti kurulması demek değildir. Bu, saltanat kavgalarının doğurduğu gayri tabiî bir neticedir. Hattâ bazen Kuneli'nde beş yabgunun birden bulunduğu olmuştur. Ankara harbinden sonra Yıldırım ölünce Osmanlı ülkesinde peyda olan üç şehzade Osmanlı toprağını üçe böldükleri zaman bunlar üç ayrı devlet sayılmıyordu. Bunun gibi Kuneli de ikiye bölünmüş farzolunamaz.

216-394 yılları arasında ise Türkeli'nde Siyenpi sülâlesi hâkim olmuştur. Kunların yerine Siyenpilerin gelmesi Türkeli'nde yeni ve ayrı bir devlet kurulması değildir. Çünkü aynı toprakta kurulan ve aynı boylardan mürekkep olan devlette yalnız hâkim olan boy değişmişti. Kunlar da tamamiyle Siyenpilere tâbi olup Siyenpi adını almışlardı. Bu hâkimiyeti tanımayan bir kısım Kunlar ise batıya çekilerek beşinci asırda Atilâ kumandasında Avrupa'yı titreten bir güç olmuşlardı ki, o da tamamen yabancı sahalarda ve yabancı ekseriyetler üzerine kurulmuş bir devlet olduğundan, Türk tarihinin anayurt dışındaki kısmı mütalaa olunurken nazara alınmalıdır ve zaten bunun da ne kadar kısa sürdüğü malûmdur.

394-545'te anayurtta *Apar sülâlesi* hâkim olmuştur. Bu sülâleden *Tolun Kağan*, Mete'den sonra Türkistan'ın ikinci büyük ıslahatçısı ve müceddididir. *Kağan-Han* unvanı da Tolun tarafından konulmuştur. Ondan önce hükümdarların unvanları *Yabgu* idi. Onun için dört ciltlik tarihte Kuşan'ların *Kuşhan*'lar şeklinde yazılması yanlıştır. Çünkü *Han* (aslı *Kaan*) unvanı Kuşanlardan epeyce sonra çıkmıştı.

Apar sülâlesi ayrı bir devlet sayılamaz. Çünkü evvelce Siyenpilere tâbi olan boylardan *Apar* boyu Siyenpileri devirerek ötekilerine hâkim olmuş, ülke ve millet aynı

kalmıştır. Bunda değişen, sülâleden başka nedir? Bunlara ayrı devlet nasıl denir?

Şimdi gelelim Türk tarihinin üçüncü çağına, yani tarihî çağ dediğimiz çağına:

Altaylarda ve Tanrı dağlarında Apar Kağanlarına silâh yapmakla uğraşan ve *Türük*(=*Türk*) adını taşıyan boylar bir kadın meselesi yüzünden Aparlara isyan ettiler. Aparları devirerek kendileri hâkim oldular. Bu suretle 545-745 arasında hâkim olan *Gök Türük sülâlesi* kurulmuş oldu. Önceden Aparlara tâbi olan bütün ülkeler ve boylar Gök Türklerin idaresine geçti.

Dört ciltlik tarihte yazıldığı gibi şarkta ve garpta iki Türk devleti yoktur. Memleketin siyaseten iki, bazen dörde taksimi vardır. Yoksa bazı ihtilâl zamanları müstesna olmak üzere Gök Türk devletinde daima bir tek büyük kağan olmuştur. Bir kere Gök Türk sülâlesinin ilk hükümdarı dört ciltlik tarihte yazıldığı gibi İlhan Bumin değildir. O devirde *ilhan* diye unvan olmadığı gibi Bumin de olsa olsa türkçeye dili dönmeyen bir yabancının telâffuzu olabilir. Bu hükümdarın adı *Bumin* veya *Bumun Kağan*'dır; ve kendisinden sonra da Türk tahtına oğlu *Kolo* değil, kardeşi *İstemi* geçmiştir. Kolo Türk Kağanı değil, şark hanıdır. Çinliler Gök Türklerin daha çok kendileriyle sınırdaş olan şark kısımlarından bahsettikleri ve bazan kendilerine tâbi olan şark hanlarını bir öğünme duygusuyla veya siyasî sebeplerle umumî Gök Türk Kağanı gibi gösterdikleri için Türklerin şarkî ve garbî diye iki devlet olarak kurulup devam ettikleri zehabı hasıl olmuştur. Bir kere Gök Türklerin iki kısım olduklarını yalnız Çin kaynakları söylüyor. İran ve Bizans kaynakları böyle bir şey kaydetmiyor. Saniyen bu devrin son zamanlarına ait olan Türk kaynaklarında, yani Gök Türk kitabelerinde garp Türklerinden ancak bir tâbi olarak bahsolunuyor. Bundan başka Çinliler tarafından Garp Türk hükümdarı

olarak gösterilen bazı kağanların (meselâ *Tardu'nun*) umumî Türk Kağanı oldukları da tasdik olunuyor. Eski Türklerin devlet teşkilâtı da göz önünde bulundurulmak şartıyla bundan şu netice çıkar: Türkeli'nin büyük kağanları daha ziyade garpta oturuyorlardı. Ancak *Kutluğ Kağan*'dan sonra garp Türkleri hep şark Türklerine tâbi oldular.

Eğer, meselâ, *Mohan Han* büyük han olmuş olsaydı Orhun âbidelerinde İstemi'nin yerine onun adı geçerdi. Halbuki kitabelerde Mohan'ın adı geçmiyor. Fakat *Bumun*'dan sonra İstemi'den bahsolunuyor. Çin tarihlerinin Mohan'ı kağan olarak göstermeleri ise Mohan'ın Çin'i alt üst etmiş olmasındandır. Zavallı Çinliler kendilerini kuşa çevirip vergi vermeye icbar eden Mohan'ın da ayrıca daha büyük bir kağana tâbi olacağını tasavvur edemedikleri için İstemi'yi Mohan'a tâbi gibi göstermişlerdir. Gök Türklerde 545'ten 609'a kadar daima tek kağan bulunmuş ve sırasıyla *Bumun* (545-553), *İstemi Bağatur* (553-576), *Topo* (576-581), *Şapoli* (581-587), *Çuluk* (587-588), *Tulan* [Turan, (588-600), *Bilge Tardu* (600-603), *Kimin* (603-609) Kağanlar hükümdar olmuşlardır. 609-630 arasında asıl hâkim olan garp kağanlarına şark hanları muhalif vaziyet aldıklarından devlet iki hanla idare olunuyor gibi bir vaziyet doğmuş, bununla beraber *Tung Yabgu* (619-630) gibi büyük kağanlar yine Gök Türk devletinin şevketini muhafaza etmişlerdir. 630'da *Kiyeli Han*'ın Çin'e esir olmasını bizim tarihlerimiz Şarkî Gök Türk devletinin inkırazı gibi gösterirler. Bu, sülâlecilik zihniyetinin gayet açık bir yanlışıdır. Kiyeli Han'ın ve kumandasındaki Türklerden birkaç tümeninin Çin'e esir olması hakikatte mevcut olmayan Şarkî Gök Türk devletinin inkırazı değil, büyük Türk Kağanlığının Çin'e sınırdaş olan vilâyetlerinin Çinliler tarafından zaptolunmasıdır. Zaten şarkî Gök Türklerin en büyük boyları olan Tar-

duş'lar Çin'e tâbi olmamışlardı ve ismen garptaki Türk kağanlarına tâbi bulunuyorlardı. Orhun kitabelerinde Çinlilere elli yıl hizmet edilmiş olduğunun söylenmesi Kiyeli Han sülâlesinden prenslerin Çin'e hizmet etmiş olması şeklinde anlaşılmalıdır. Türklerin Çin'e tâbi olmaları hakikatte 653'te, *İpi Tulu Han*'dan sonradır; ve 681'de şark Türkleri neslinden *Kutluğ Kağan*'ın isyanıyla da devlet yeniden istiklâlini kazanmıştır. 681-745 arasında kağanlığa şark Türkleri hâkim olmuş ve memleketin batı kısımlarını da Türgişler idare etmiştir. Dört ciltlik tarihte *Kül Tigin*'e *Gültekin* denildiği gibi *Türgiş*'lere *Türkeş* denilmesi de o kitabı yazanlar arasında Orhun âbidelerini okuyabilen bir tek kişi bulunmadığını gösterir.

745'te Türk Kağanlığına tâbi olan Türk zümrelerinden Dokuz Oğuz'lar, Karluk'lar ve Basmıl'lar isyan ederek Gök Türk sülâlesini devirdiler ve Basmılların başbuğunu Türk Kağanı ilân ettiler. Bu suretle başlayan Basmıl hanedanı pek kısa devam etti. Aynı yılda Dokuz Oğuzlarla Karluklar birleşerek Basmılları devirdiler. Bunun üzerine kağanlık Dokuz Oğuzlara geçti. *Dokuz Oğuz sülâlesi* 745-840 arasında bir asır devam etti. Bu müddet zarfında Türgişler ve Karluklar kağan idaresinde, fakat Dokuz Oğuzları metbû tanıyarak idare olundular. 840'ta Türkistan'da kıtlık ve kargaşalık oldu. Dokuz Oğuzlara tâbi olarak Kırgız'lar isyan ve Türkeli'ni karma karışık ettiler. Dokuz Oğuzlar Moğolistan'dan çekilerek yalnız Şarkî Türkistan ve Çungarya'daki hâkimiyetle iktifa ettiler. 840-940 arasındaki bu devre *Uygur devri* diyoruz. Çünkü Dokuz Oğuz müttehidesinin başında zaten Uygurlar bulunuyordu. Şarkî Türkistan sahasında ise bir kısım medenî ve şehirli Uygurlar yaşıyordu. 840 vekayiinde Dokuz Oğuzlar bu sahaya çekildikten sonra tamamı ile Uygur adını aldılar ve burada parlak medenî hayatlarına devam ettiler. Bu müddet zarfında Kırgızlar Uygurlara tâbi de-

ğiller gibi görünüyor. Fakat hukukan iki ayrı devlet bulunması demek değildir. Çünkü Kırgız Kağanı Türkler tarafından müstakil hükümdar diye tanınmadığı gibi hukukan da Uygur Kağanına karşı âsi vaziyettedir ve zaten kendisinin siyasî hükmü de fazla yürümemiştir. 840-940 arasında Uygur Eli'ne tâbi olmadan yaşayan bir kısım garbî Türkler de dağınık boylar halinde yaşıyorlar ve ekseriya Abbasî imparatorluğuna tâbi bulunuyorlardı. Yani Türklerin medeniyetçe en parlak, fakat siyasetçe ve askerlik bakımından en sönük zamanları olan bu devirde bile resmen Türk devleti olarak yalnız Türkistan'ın bir kısmına hâkim olan Uygur sülâlesi, bunun şimalinde âsi-Kırgız hanı, garpta da dağınık Türk boyları (meselâ Tür-gişler) vardır.

Onuncu asrın ilk yarısında Türkler arasında yeni bir hareket başladı: *İslâmlaşma*. Bu hareket önce, Uygurlara tâbi olmadan yaşayan batı Türklerinde başladı. Bunlar yeni ülkünün hızıyla bir anda kuvvetlendiler. Eski Tür-giş hanları neslinden gelen *Satuk Buğra Han*'ın kumandasında Uygurlara yüklendiler. Onları devirerek *Karahanlı sülâlesi*ni kurdular. Uygurlar şarkta pek küçük iki üç beylik şeklinde 14. asradek devam ettilerse de topraklarının büyük bir kısmını Karahanlılara kaptırdılar ve Karahanlılar islâmî bir renk altında eski Gök Türk Kağanlığını diriltmiş oldular. Karahanlı sülâlesi 940-1123 arasında hüküm sürdü. Bu sülâlenin hükümdarlarından *Yığan Tegin Mahmud Han* (3047-1049) daha hükümdar olmadan evvelki zamanlarında *Selçuk hanedanı* idaresindeki Oğuzları, Karahanlıların siyasî rakipleri olan Gaznelilere karşı kışkırttı *Selçüklülerin* ilk hükümdarı *Tuğrul Bey* önceleri Yığan Tegin'in emrinde idi. Tuğrul Beyin 1040'ta Horasan'da ayrıca istiklâli ve halefleri zamanında garpta yapılan fütuhlarla Türkistan'daki Türk devletinden başka bir

de *Türkiye devleti* vücade gelmiş oldu (ki bu iki devlet bile tarihte bir iki defa birleştiler).

1123'te *Karahıtaylar* şarktan gelerek Karahanlı sülâlesini yerlerinde bırakmak şartıyla onları vasal mevkiine indirip kendileri *Büyük Kağan* (*Gür Han*) oldular. *Karahıtay sülâlesi* 1123-1207 arasında hüküm sürdü. Bunlardan sonra kısa bir zaman için *Nayman* (*Sekiz*) sülâlesi hâkim olmuşsa da onun yerine de *Çingiz sülâlesi* gelerek 1370'e kadar devam etmiştir. Daha sonra *Aksak Temür sülâlesi* hâkim olmuş, fakat bunlar ilk zamanlarında hükümdar olmaya cesaret edemedikleri için, Çingiz soyundan bir şehzadeyi han olarak daima bulundurmuşlardır. *Aksak Temür sülâlesi*(1370-1500)'nden sonra Türkistan'a *Özbekler* hâkim olmuş ve gitgide parçalanmak ve ufalanmak suretiyle günümüze kadar devam etmiştir.

Türkiye'ye gelince: *Tuğrul Bey* ve *Alp Arslan*'ın kurduğu bu ikinci Türk devleti üzerinde önce *Selçüklüler* hâkim olmuş, sonra *İlhanlılara* tâbi olmak suretiyle bir müddet için Türkistan ve Türkiye devletleri birleşmiştir. İlhanlılardan sonra memleket parçalanmış, 10 kadarı büyücek olmak üzere 40-50 parçaya ayrılmıştır. Bu 40-50 parçadan her birinin başında birer sülâle bulunmuştur. Fakat bunlar birer ayrı devlet değildir. Selçuklu ve İlhanlı sülâlelerinin hâkim olduğu devirlerde irsî valiliklerde bulunan ailelerin Selçuk ve İlhanlı hanedanları kalktıktan sonra mahallî hâkimiyetlerini muhafaza etmeleri tabiidir. Fakat bu ayrı devlet demek değildir ki...

Almanya'da da bazen 360 ailenin birden bulunduğu görülmüştür. Fakat hiçbir zaman bu aileler ayrı devletler sayılmamıştır. 1914'te Almanya 25 hükûmetten mürekkep bulunuyordu. Fakat kimse Baviyera'nın veya Meklenburg'un müstakil devlet olduğunu düşünmüyordu. Hattâ Napolyon devrinde bu hükûmetlerden bazıları Fransızlarla birleşerek meşru Almanya hanedanı olan Habsburg-

lara karşı savaştıkları halde, hiç kimse onların ayrı devletler olduğunu söylemiyordu. Almanya tarihine tatbik olunan bu kaide neden daha muntazam olan Türk tarihine tatbik olunmasın?

Osmanlılar Yıldırım zamanında Türkiye'nin siyasî birliğini kurduktan sonra *Aksak Temür*'le çarpışıp yenildiler. Yeniden sülâleler idaresine bölünen Türkiye (Rumeli müstesna) Aksak Temür devletine tâbi oldu. Hattâ *İkinci Murat* bile Aksak Temür devletine tâbiydi. Türkistan'dan ona ferman gelmişti. Sonra *Osmanlı hanedanı* tekrar Türkiye'nin birliğini kurdu; ve 1515'ten 1922'ye kadar Türkiye'ye hâkim kaldı. Daha sonra da *Cumhuriyet* kuruldu.

Şimdi: zannedersem yukarki izahatımla Türk tarihinin plânını çizmiş oldum; ve siz de gördünüz ki anayurtta muhtelif devletler değil, bilâkis birbirini muntazam takip eden Saka, Kun, Siyenpi, Apar, Gök Türk, Basmıl, Dokuz Oğuz, Uygur, Karahanlı, Karahıtay, Nayman, Çingiz, Temür, Özbek sülâleleri, Türkiye'de de Selçuk, İlhanlı sülâleleri, sona ilk fetret devri, sonra Osmanlı sülâlesi, sonra Temür sülâlesi, sonra yine fetret, sonra ikinci defa Osmanlı sülâlesi ve nihayet Cumhuriyet vardır,

Bütün milletler de tarihlerini bu şekilde mütalaa ederler. Çin'de 20-30 imparator sülâlesi geçmiştir. Bazen Çin'de 5-6 küçük sülâle birden hâkim olmuştur. Fakat Çinliler onlara *sülâle* derler, *devlet* demezler. İngiltere'de, Almanya'da, Fransa'da da bu kadar sülâle geçmiştir. Fransa'da bazen kralların hiç nüfuzu kalmamış, ırsî valiler mesabesinde olan kontlar, derebeyler hâkim olmuşlardır. Fakat hiç kimse Fransa'nın birkaç devlete ayrıldığını söylememiştir. O halde neden biz de tarihimizi sistemlendirmek için aynı yolu tutmayalım? Cumhuriyet devrinde olduğumuzu sık sık söyler dururuz. Halbuki tarihteki zihniyetimiz imparatorluk zamanından kalma sülâlecilik zihniyetidir. Yani geri bir zihniyettir. Siz bile

cumhuriyetin bir mebusu olduğunuz halde hâlâ bu geri zihniyeti taşıyor ve yazınızda şöyle diyorsunuz:

"Şu kadarını çok iyi biliyorum ki yok olan Osmanlı imparatorluğundaki Osmanlı yapmacık milleti ile Türk cumhuriyetini kuran ve omuzlarında taşıyan Türk soyunun hiç bir bağlantısı yoktur. Gidişte, düşünüşte, duyuştta, yaşayıştta ve en son iki işte.. ülküde ve, kültürde yok olan Osmanlı ile orada da var olan, burada da var olan ve şayet batarsa dünya baştan başa batıncaya kadar var olacak olan Türk milletin kurduğu bu devletin onunla bir yerde ne benzeyişi, ne bağlantısı vardır."

Öyle mi Şeref Bey? Demek ki Türkiye Cumhuriyetinin Osmanlı imparatorluğu ile hiç bir bağlantısı yok? Peki, öyleyse siz nereden çıktınız? Yaşınıza bakılırsa Sultan Reşad'a da, Abdülhamid'e de hizmet ettiğiniz pek açık olarak meydana çıkıyor. Doğru söyleyin Şeref Bey. Abdülhamid devrinde, vелеvki korku saikasıyla olsun, hiç "Padişahım çok yaşa!" diye bağırmadınız mı?

Şeref Bey! Bu kadar hafif cümleleri sizin ağır başlılığınıza yaraştıramıyorum. Osmanlılık ile Türkiye Cumhuriyetinin hiç bir bağlantısı yoktur diye en büyük bir hakikati inkâr ederken, hangi maksada saplanıyorsunuz? Korkmayın: Türkiye Cumhuriyetinin anası Osmanlı imparatorluğudur demek vatan hainliği veya inkılâp düşmanlığı değildir. Sizden, böyle yaşınıza yaraşmayacak şekilde çocukça inkılâpçılık beklenmez. Osmanlı imparatorluğunun Türkiye Cumhuriyeti ile hiç bir bağı yoksa Cumhuriyeti gökten inenler mi kurdu? Yoksa Osmanlı imparatorluğunu yaratanlar Hotanto'lar mı idi?

Türkiye Cumhuriyetinin başı ve kurucusu olan Gazi bile imparatorluğun bir generali değil miydi?

Şeref Bey! Bugün Türkiye'de herkes anadan doğma cumhuriyetçidir amma 1923'e kadar başta siz olmak

üzere herhalde kimsenin aklından cumhuriyet kurmak fikri geçmiyordu. Fakat bugün cumhuriyetçilik aşkıyla herkes bütün maziyi baltalıyor. Ve işin garibi de bir yandan millî tarihçilik dolayısıyla mazi mühimseniyor. Peki, bu tezat nedir? Siz ve sizin gibiler bir yandan "Yaşasın şanlı ecdadımız Hititler!" diye bağırıyorlar, bir yandan da "Osmanlılarla alâkamız yoktur" diye haykırıyorlar.

Dikkat edin Şeref Bey: Cumhuriyete olan aşkınız Mecnun'un Leylâ'ya olan aşkına benzemesin!

Şimdi gelelim dört ciltlik tarihe:

Bu kitabın Türklere ait kısmı baştanbaşa yanlışlarla doludur. Bir kere demindenberi söylediğim gibi usule ait kısmı, yani sülâle-devlet meselesi fahiş bir hatâdır. Haydi diyelim ki tarih cemiyeti azaları ne de olsa tarihte yenilik yapacak âlimler olmadıkları için bu hatâyı yaptılar. Ya herkesin bildiği şeyler hakkındaki yanlışlara ne dersiniz? *Orhun*'un birinci ve üçüncü sayısında birkaç yanlışla işaret etmiştim. Burada da birkaç yanlış daha gösterebilirim. Meselâ:

I- İsm-i haslarda birçok yanlışlar var: Orhon, Selenga, Kara Hata, Basmil, Bumin, Moço, Tekin, Cengiz, Timur, Hun, Kuşhan, Türkeş, Selçuk kelimeleri yanlıştır. Bunların doğrusu Orhun, Selenge, Kara Hitay, Basmıl, Bumin, Meç'uo, Tigin, Çingiz, Temür, Kun, Kuşan, Türgiş, Selçük'tür. Bu yanlışları yapmak o tarihi yazanlar arasında ne Orhun âbidelerini okuyan, ne de Türk dilinin kaidelerini bilen bir tek kişi bulunmadığını gösterir. Bu yanlışları düzelttim diye beni Türkeli'nin muhterem bilginlerine saygısızlık etmekle itham ediyorsunuz. Hangi "bilgin"ler Şeref Bey? O kitabı yazanlar bilgin olsalardı bu fahiş hatâları yaparlarmıydı? Ve nihayet ben bir kitabı tenkit ederken bu yanlışları yapan insanlara "ayn-ı keramet buyurdunuz efendim!" diyemezdim ya!

II- Mete'nin Siyenpillerle çarpışması (I, 65) hakkındaki satırlar da cihaletin şaheseridir. Çünkü Siyenpiller Mete'nin ölümünden 1-2 asır sonra tarihte gözükmüşlerdir. Mete'yi Siyenpillerle çarpıştırmak Selçüklüleri Aksak Temür'le veya Muhammed peygamberi Karahanlılarla çarpıştırmak kadar gülünçtür. Şeref Bey! Bana verdiğiniz cevapta kırk yıldır Türk tarihiyle uğraştığınızı söylüyorsunuz. Şüphesiz ki kırk yıldır uğraştığınız bu mevzuda ilminiz, ihtisasınız pek yüksek bir dereceye varmıştır. O halde lütfen bana izah eder misiniz ki bu fahiş hatâyı kimler yapar?

Her halde buna mürettip yanlışı deyip işi zavallı mürettibin omuzuna yükletemezsiniz. O halde acaba, bunu nasıl tevil edebilirsiniz? Bana öyle geliyor ki şu tarih bilginleri kırk yıl düşünseler ve kırk tarih kongresi daha yapsalar bu okkalı yanlışı düzeltemezler. Bunu düzeltmek için bir tek çıkar yol vardır. O da benim haklı olduğumu ve kendi cihaletlerini itiraf etmektir.

III- Orhun harfleri listesinde "ny" mürekkep harfi "i" olarak ve "e" harfi de "b" olarak gösterilmiştir. Halbuki Prof. Thomsen daha 1918'de çıkan bir makalesinde bu harfin "b" değil "e" olduğunu ispat etmişti. 1918'de ortaya atılan bir hakikatten hâlâ haberi olmayan bir heyet âlimdir, öyle mi Şeref Bey?

IV- Birinci cildin 45. sayfasındaki Orhun harfleriyle yazılan "Tanrı Türkü yaşatsın" cümlesinde dört tane imlâ yanlışı vardır.

V- Bu kitapta uydurma tahrifat da var. Meselâ ilk cildin 46. sayfasında "Orhun kitabelerine göre Kutluk Han'ın ölümünden sonra oğullarının velisi anaları Bilge Hatun olmuştur" deniliyor. Bir kere Kutluğ Kağan'ın karısı Bilge Hatun değil İlbilge Katun'dur. Sonra da Orhun âbidelerinde katiyen böyle bir malûmat yoktur. Hem

tarih cemiyeti 'azalarının Orhun âbidelerinden haberleri var mı ki böyle olup olmadığını bilsinler? Orhun âbidelerinden haberi olanlar o arada geçen ism-i haslardan hiç olmazsa bir tanesini doğru yazarlardı. Her halde bu malûmatı içlerinden birisi kulaktan kapma duymuş olacak.

VI- Bu kitapta, Hun devletinin birinci asırda inkıraz bulduğu yazılıyor (I, 64). Halbuki Kun devleti üçüncü asırda inkıraz bulmuştur. Görülüyor ki tarih cemiyeti azaları için bir iki asırlık fark ehemmiyetsiz bir şey sayılıyor.

VII- Kitapta garip tezatlar da var: bir yerde (I, 48) Türklerin devlet teşkilâtında kuvvetli bir merkeziyet olduğu söylendiği halde, başka bir yerde (II,50) Türk teşkilâtının merkeziyetçi olmayıp feodal olduğu zikrolunuyor. Demek ki şimdi biri çıkıp da tarih cemiyeti azalarına hangisi doğrudur dese bocalayacaklar. Kendilerine yardım olmak üzere şu kadarını söyleyim ki Cumhuriyetten önceki bütün Türk sülâleleri (Osmanlılar da dâhil olduğu halde) adem-i merkeziyetçidir.

VIII- Kitapta bol keseden avam iştikakçılığı da var. Bunlar her halde Türk dili bilgini sabık komünist ve şimdiki şoven nasyonalist Giritli Ahmet Cevat Beyin nazar-ı dikkatini celbetmemiş olacak. İlk cildin 179. sayfasındaki listeye göre meselâ Acemler kendi dillerinde ağaç mânâsına gelen "Draht" sözünü bizim "direk"ten almışlar. Keza bizim "Akkor" kelimelerimizi alarak kor mânâsında "Ahker" yapmışlar. Bu gülünç iştikaklara insan gülmek mi, ağlamak mı lâzım geleceğini kestiremiyor. Çünkü iki dili mukayese etmek için ikisini de mükemmelen bilmek icap ettiği halde Farisîdeki *ahger* kelimesini *ahker* okuyacak kadar Acemçeden ve Türkçe ses mânâsına gelen "kü" yü *gû* okuyacak kadar da Türkçeden behresiz olan bu tarihçilerin nasıl olup da bu kadar yüksekte atıp tut-

tuklarına insan şaşıyor. Bu kitaba göre Acemcede "söyle" demek olan "gû", Türkçe "ses" demek olan "gû"dan geliyormuş. Eski harflerle yazıldıkları zaman *ahker* ve *gû* gibi de okunabilen Acemce *ahger* ve Türkçe *kû* kelimelerini doğru dürüst okuyamayan bu heyet azaları bilgin oluyor da, bunları tenkit etmek de inkılâba muhalefet oluyor, öyle mi Şeref Bey? Bu iş böyle avam iştikakçılığı ile yürüyecek olduktan sonra "Amazon"un "amma uzun"dan, "Niyagara"nın "ne yaygara"dan, "Pelepones"in, "bir pul etmez"den, "Korsika"nın "kurusıkı"dan geldiğini söyleyip bu avam iştikakçılığı ile alay edenlerin de günün birinde dil bilgini olmaları uzak bir ihtimal değildir.

IX- Türkçede millet mânâsına gelen "budun" sözü iki yerde (1,47) *büdün* yazılmıştır. Bundan da anlaşılıyor ki cemiyet azaları eski harflere göre *büdün* de okunabileceği için öyle sanıvermişlerdir (mürettip yanlışlığı olduğu ileri sürülemez. Çünkü bilginlerin yazdığı bir kitapta hem mürettip yanlışlığı olması da ayıp, hem de aynı sayfada iki yerde üst üste *büdün* diye geçtiği için bu ihtimal varit değildir).

X- Kitap millî bir fikirle yazılmış olduğu halde Gök Türklerden daima *Tukyu* diye bahsolunuyor. Halbuki bu Çinlilerin Türklere verdiği bir addır ve *Tukyu* şekli de doğru değildir. Bunun transkripsiyonu *Tu-kiüe*'dir.

XI- *Kutluğ*'dan sonra tahta geçen Türk Kağanı Moço diye zikrolunuyor. Bu kağanın Çince adı *Meç'uo*, Türkçe adı da *Kapağan Kağan*dır. Moço adının nereden çıktığını öğrenmek benim için pek meraklı bir şey olurdu. Tarih cemiyeti azaları Bilge Tonyukuk âbidesi denilen bir nesneden haberli olsalardı millî bir duyguyla yazılan bir kitaba *Moço* gibi Çince bile olmayan uydurma bir ad değil, *Kapağan* adını koyarlardı.

XII- Bu kitapta (II, 53) Orhun harflerinin yukardan aşağı ve sağdan sola yazıldığı hakkındaki ifade de yanlıştır. Gök Türk harfleri yukardan aşağıya olmak üzere sağdan sola da soldan sağa da yazılır. Hattâ bazen ufkî olarak da yazılmıştır.

XIII- Türklerde rütbe ve ünvan olan *şad*, bu kitapta *sal* yazılmıştır. Bugünkü Türkçede sözlerin sonu *d* ile bitme- se de Orhun Türkçesinde böyle bir şey yoktur. *Şad*, *bod* kelimeleri *d* ile biter.

XIV- Yuğ, kitapta yazıldığı gibi (II, 50) gömme mera- simi değil, matem merasimidir. Bu ikisi arasında büyük fark vardır.

XV- Hiç bir zaman müstakil devlet kurmamış olan Türkiş ve Karluklardan müstakil devlet gibi bahsolundu- ğu halde 745-840 arasında Orta Asya'yı idare eden ve Çin'i altüst edip 52.000.000 nüfusunu 16.000.000'a indiren, *Moyunçur* gibi cidden büyük kağanlar yetiştiren Dokuz Oğuz devrinden hemen hiç bahsolunmamıştır. Anlaşıyor ki tarih cemiyeti azaları Hüseyin Cahit Bey tarafından tercüme olunan Deguignes tarihini de bilmi- yorlar. Bu kitabın üçüncü cildinde Dokuz Oğuzlara dair malûmat olduğunu bilselerdi Dokuz Oğuz devri gibi cidden mühim bir devri bu kadar ihmal etmezlerdi.

Velhasıl bu kitabın yanlışları saymakla tükenir gibi olmadığı için birer birer saymaktan vazgeçiyorum. Şeref Bey! Bu gösterdiğim yanlışlar haklı ise bunda memleket hesabına kâr mı vardır, zarar mı? Cumhuriyet, yurttaş yetiştirmeyi herkesin eline bırakamaz diyorsunuz. Evet doğru, bırakmamalıdır. Fakat cumhuriyet, tarih yazmayı herkesin eline bırakmalı mıdır? Vekâletin kitabını tenkit ettim diye vekâlet emrine alındım. Peki, bu fahiş hatalı kitabı yazarlar ne emrine alınsınlar?

Eğer benim tenkidim olmasaydı kimse bu yanlışların farkına varmayacaktı, yahut da herkes bile bile eyvallah diyecekti. Çünkü en küçük tenkit karşısında göreceği karşılığın vekâlet emrine alınmak olduğunu bilen herkes bunu gözüne kestiremez. Eğer benim bu tenkitlerimden sonra da kitabın bu yanlışları düzeltilmezse tarih cemiyyetinin, ilminden sarfınazar, çünkü onun olmadığı artık gün gibi aydın oldu, fakat herkes hüsnüniyetinden de şüpheyi düşecektir.

Millet yolunda sakal ağartmış insanlara ulu orta söz söylemeyi suç sayıyorsunuz. Eğer ben de ulu orta söz söyleseydim hakikaten suç olurdu. Fakat ben bir millî kültür meselesini mevzuubahs ettiğim için tabiatıyla o zevatı tenkit ettim. Hem de millet yolunda sakal ağartmak tenkitten münezzeh olmak değildir. Evvelce de söylediğim gibi ben kanunun bana verdiği selâhiyetler dahilinde büyük küçük herkesi ve her şeyi tenkit edebilirim.

Edirne mebusu Şeref Bey! Bizim vekillerimiz olan sizlerin yaptığınız teşkilât-ı esasiye kanunu mucibince her Türk hür doğar, hür yaşar; vicdan, tefekkür, kelâm, neşir hakları Türklerin tabîî haklarındandır. Ben de Türk olduğum için bu haklarımdan bazılarını kullandım. Bunun inkılâpla, inkılâba muhalefetle alâkası yoktur, inkılâba ve Türk kanunlarına muhalefet edersem memleketin polisi, müddeiumumisi, mahkemesi vazifesini görür; başkaca görültüye lüzum yoktur. Sizin bahsettiğiniz inkılâba hürmeti ben de sadece yaşasın inkılâp diye bağırmaktan ve hükümetin her icraatını alkışlamaktan ibaret sanmıyorum. Benim bir millî mesele hakkında fikir yürütmemi ulu orta söylenmek farzeden siz artık ununuzu elediniz, eleğinizi astınız. Yarın savaş olunca sınıra ben koşacağım, siz değil! Onun için yurt işlerinde kanunen olmasa bile, vicdanen ve mantıken benim sizden artık rey sahibi olmam iktiza eder.

44 • Tarih, Kùltür ve Kahramanlar

Size bir de tavsiyem var! Her Őeyde, her mûnakaŕada, her meselede kendi Őahsiyetinize Gazi'nin heybetini siper etmeyiniz! İkimizin arasındaki bir mûnakaŕaya derhal Gazi'yi karıŕtırmak hem doğru değildir, hem de yakıŕık almaz. Fazla olarak da sizin kendi hak ve kuvvetinize gûvenemediğinizi gûsterir.

Orhun, 20 Şubat 1934, Sayı:4

Türk Ordusunun İftihar Levhası

CİHAN tarihinde en çok savaşan millet Türkler olmuştur. Bu savaşların bir listesini çıkarmak, bilhassa eski zamanlar için güçtür. Denilebilir ki 15. asırdan önceki Türk tarihi mütarekesiz bir savaştan ibarettir. Onun için ben burada yalnız Türkiye'yi, o da Osmanlı hanedanı zamanındakileri aldım. Aşağıki liste Türk Ordusunun bellibaşlı savaşlarını gösteriyor. Savaşların da (93 harbi), (Balkan harbi) gibi hususi isimleri yerine hangi millet ve devletlerle yapıldığını gösterdim. Artık bu listeye bakarak Türk çocukları kimin dost, kimin düşman olduğu hakkında hükümlerini versinler.

Yıl	Müttefik- Düşmanlarımız	
1364	Sırp-Macar-Romen (Eflak ve Buğdan)	Sırp Sındığı
1364	Rum	Biga'nın zaptı
1365-1375	Rum	Yanbolu, Vize, Kavala, Drama havalisinin zaptı.
1389	Sırp-Macar-Boşnak-Romen	Kosova meydan savaşı.
1391	Rum	İstanbul muhasara, Selanik, Yenişehir taraflarının zaptı.

46 • Tarih, Kùltür ve Kahramanlar

1395	Sırp, Macar, Fransız, Alman, İngiliz, Çek İtalyan, İskoç, Romen	Niğbolu meydan savaşı.
1422	Rum	İstanbul'un muhasarası.
1422	Romen (Eflak)	Tazminat alınarak sulh.
1423	Rum - Arnavut	
1428	Macar-Sırp	
1430	Rum-İtalyan(Venedik)	Selâniğin zaptı.
1433	Sırp	
1437-1444	Macar-Sırp-Romen-Leh-Alman	
1444	Macar-Sırp-Romen-Alman	Varna meydan savaşı.
1445-1446	Rum	Mora Rumları vergiye bağlandı
1448	Macar-Romen-Çek-Alman	2. Kosova meydan savaşı.
1452-1453	Rum	Bizans'ın mahvı ve ilhakı.
1454	Arnavut, Rum	
1454	Macar-Sırp	Sırlar yılda 30.000 duka vergiye bağlandı.
1454-1455	Rodos	
1455	İtalyan (Ceneviz)	Sakız Cenevizleri yılda 10.000 duka vergiye bağlandı.
1455-1459	Sırp	Sırbistanın mahvı ve ilhakı.
1458	Rum-Arnavut	Şimalî Mora'nın zaptı.
1459-1460	Rum-Arnavut	Venediğe ait şehirler müstesna olarak bütün Mora'nın zaptı.
1461	İtalyan (Ceneviz)	Amasra'nın zaptı.
1461	Rum	Trabzon imparatorluğunun mahvı ve ilhakı.

1462	Romen (Eflak)	Radol'un tahta çıkarılması ve 10.000 duka vergi.
1462	İtalyan (Ceneviz)	Midilli'nin zaptı.
1463	Sloven	Bosna Krallığının mahvı ve ilhakı
1463-1479	İtalyan (Venedik)	Mora'daki Venedik şehirleriyle Arnavutluk ve Ağrıboz ilhak olundu. 100.000 lira tazminat alındı. Yılda 10.000 lira vergi sağlandı.
1464	Macar	
1464-1467	Arnavut	
1475	Macar-Leh-Romen (Buğdan)	
1475	İtalyan (Ceneviz)	Kırım ve civarı sahillerindeki Ceneviz şehirlerinin zaptı.
1479	Macar-Romen(Eflak)-Alman (Sakson)	
1480	Rodos	
1480	İtalyan	Zanta, Santamavra adalarıyla Otranto'nun zaptı.
1482	Romen (Buğdan)	Kili ve Akkerman'ın zaptı.
1485-1491	Mısır	Tunusluların tavassutuyla ve müsavi şeraitle sulh.
1487	Romen (Buğdan)	
1492-1493	Macar	
1498	Leh	
1498-1502	İtalyan (Venedik)	Mora'da son kalan şehirlerin zaptıyla sulh.
1514-1516	İran	Çaldıran meydan savaşı.

48 • Tarih, Kültür ve Kahramanlar

1516-1517	Mısır	Mısır'ın mahvı ve ilhakı,
1520-1521	Macar	Belgrad'ın zaptı.
1522	Rodos	Rodos'un ilhakı.
1526	Macar	Mohaç meydan savaşı. Macaristan'ın ilhakı.
1529	Alman	Viyana muhasarası
1532	Alman	
1533-1535	İran	İrakeyn seferi.
1537-1540	İtalyan (Venedik)	Arnavutlukta bazı kale ve adaların zaptı ve 300.000 lira tazminat alınması
1537	Alman	
1538	Romen (Buğdan)	
1538	Portekiz	Hindistan'da.
1541-1547	Alman-Macar	Macaristan'ın öteki kısımlarının ilhakı, Avusturya'nın yılda 30.000 altın vergiye bağlanması.
1548-1649	İran	Van vesair kalelerin zaptı.
1551-1552	Alman	
1552	Aziz Yahya Şövalyeleri	Trablus'un Turgut Reis tarafından zaptı.
1553-1555	İran	Amasya muahedesi
1556-1559	Alman	
1562	Alman	
1565	Malta	Turgud'un şehadeti
1565-1568	Alman	Siget'in zaptı.
1566	İtalyan (Ceneviz)	Sakız'ın zaptı.

1568-1570	Arap	Yemen'in fethi.
1570-1573	İtalyan(Venedik)İspanyol-Papa-Savua-Malta	Kıbrıs'ın fethi ve 30.000 duka.
1574	İspanyol	Tunus'un zaptı.
1574	Romen (Buğdan)	
1575	Alman-Hırvat	Sınır harbi.
1578	Portekiz	Fas'ta krallarıyla birlikte Portekiz ordusunun imhası.
1578-1590	İran	Azerbaycan, Gürcüstan ve Lûristan'ın zaptı. Ferhad Paşa muahedesi.
1593-1606	Alman	Zitvatorok muahedesi.
1603-1612	İran	Nasuh Paşa muahedesi.
1615-1618	İran	Serav muahedesi
1620-1621	Leh	
1623-1639	İran	Kasr-ı Şir in muahedesi.
1633-1634	Leh	
1641-1642	Rus	Azak'ın zaptı;
1645-1669	İtalyan(Venedik)	Girid'in zaptı
1646	Rus	Kırım Hanının talanından dolayı Rusların Azak'a hücum ve mağlûbiyetleri.
1662-1664	Alman	Vasvar muahedesi.
1672	Leh	Bucaş muahedesi

50 • Tarih, Kültür ve Kahramanlar

1673-1676	Leh	
1677	Rus	Cehrin seferi.
1682-1699	Alman-İtalyan-Leh-Rus	Karlofça muahedesi.
1711	Rus	Prut muahedesi.
1714-1717	İtalyan (Venedik)	
1715-1718	Alman	Pasarofca muahedesi.
1722-1728	İran	
1730-1731	İran	Ahmet Paşa muahedesi.
1731-1735	İran	
1735-1739	Rus-Alman	Belgrat muahedesi.
1742-1745	İran	
1768-1791	Rus	Kaynarca muahedesi.
1776	İran	
1786-1791	Rus-Alman	Ruslar la Yaş, Almanlar la Zıştovi muahedeleri.
1798-1801	İngiliz- Fransız	
1805-1812	Rus	Bükreş muahedesi
1807-1809	İngiliz	
1827-1829	Rus	Edirne muahedesi
1852-1855	İngiliz-Fransız- Rus İtalyan-Sardunya	Paris muahedesi
1876	Sırp-Karadag	

1877- 1878	Rus-Romen-Sırp-Karadağ	Berlin muahedesi
1896- 1897	Rum(Yunan)	
1911- 1912	İtalyan	Trablus harbi
1912- 1913	Bulgar-Sırp-Yunan- Karadağ	Balkan harbi
1914- 1918 Alman- Avusturya Macar- Bulgar	Rus-İngiliz-Fransız- İtalyan-Sırp-Romen- Belçika-Karadağ- Amerikan Japon-Yunan-Portekiz- Siyam vs.	Sevr muahedesi.
1919- 1923	Yunan-Ermeni-Fransız	Lozan muahedesi.

Türk ordusunun bu hesap defteri bize epey şeyler öğretiyor. Bir defa toparlak hesapla 550 yıllık bir devirde en aşağı 275 yılın savaşıla geçtiğini görüyoruz. Demek ki Türk milleti son beş buçuk asırda ömrünün tam yarısını savaşta geçirmiş. Bu harikulade bir neticedir. Çünkü bu kadar çok harpten sonra bir milletin yine zinde ve oldukça kuvvetli olarak yaşayabilmesi âdeta bir mucizedir. Başka hiçbir milletin hayatında bu kadar dövüş yoktur. İngilizlerle Fransızlar arasındaki Yüz Sene muharebesi bile hakikatte 110 yıldan fazla devam etmiş, fakat ancak bunun yarıdan azı harple, yarıdan çoğu da mütareke veya sulhle geçmiştir. Hem de unutmamalıdır ki yukarki listede yalnız dış harpler vardır. Dâhilî isyanlar ve harpler (meselâ birçok Osmanlı-Karaman harpleri) bu listeye alınmamıştır. 11. asırda bütün İran, Azerbaycan, Irak ve Anadolu'ya yayılan Oğuz Türklerinin 1.500.000 nüfus olduğunu ve bu nüfusun 900 yıldır seferber halde bulun-

duğunu düşünürsek, bu bir buçuk milyon Türk'ten ancak yarısının yerleştiği Anadolu'da bugün en aşağı 10.000.000 Türk'ün bulunması milletimizin hayat kabiliyetine çok parlak bir misal teşkil ettiğini teslim ederiz.

Yukarki liste, son beş buçuk asırlık tarihimizde hemen hemen bütün Avrupa milletleriyle harbettiğimizi gösteriyor. Gerçi bu listede İsveç, Norveç, Danimarka, Felemenk gibi milletlerin adı yoktur. Fakat düşünmelidir ki bizim Alman harpleri dediğimiz savaflara bütün bu şimal milletleri de yardımcı olarak iştirak etmişlerdir. İsviçre'den ise bahse lüzum görmüyorum. Çünkü İsviçre bir millet değildir.

Bu milletler arasında Türkler yalnız Ruslarla Acemleri millî düşman olarak tanımıştır.

Milâttan önceki asırlardan beri birbirine düşman olan Turan ve İran'ın ezelî ve ebedî çarpışması Osmanlılar devrinde de ayrı dinî bir mahiyette devam etmiştir. Türkün kılıcına birkaç defa baş eğmek mecburiyetinde kalan hilekâr acemin son asırdaki müdafileri de hemen hemen tamamen İran'da yerleşen Türkler olmuştur. İran'la olan 13 harbin biz yalnız 2 tanesinde yenilmişizdir. Ve bizi asıl yenen de Afşar Türkü Nadir Şah olmuştur.

Ruslarla olan çarpışmalarımız da 13 tanedir. Bunun 6 tanesinde Ruslar, 6 tanesinde de biz galip gelmişizdir. 1 tanesi müsavi olarak bitmiştir. Ruslar 6 galebelerinin 3'ünde bize karşı yalnız başlarına galip gelmişler, öteki 3'ünü müttefikleri sayesinde kazanmışlardır. Biz ise 6 galebemizden yalnız 2'sini müttefiklerimiz sayesinde elde etmişizdir. Bizim Ruslarla olan çarpışmalarımız yazılmamış bir destandır. Bu milletle olan savaşlarımız onların en kuvvetli bizim en zayıf zamanlarımıza tesadüf ettiği halde yine Türklüğün galebesiyle bitmiştir denebilir. Çünkü cihan savaşındaki Çanakkale müdafaamız Rusya'nın can damarını tıkamış ve onun ölümüne sebep ol-

muştur. Bununla beraber Türk-Rus mücadelesinin kat'i bir netice ile bittiği söylenemez.

Almanlarla olan harplerimiz bunlardan daha çoktur. Ve bunların en çoğu Türk silâhlarının zaferiyle bitmiştir. Almanlar bizi yalnız başlarına hiç bir defa yenememişlerdir.

Bizden daima askerlik dersi alan milletlerden biri de Fransızlardır. Bunlar Osmanlılara karşı yapılan ehl-i sâliplere iştirak ettikleri gibi Girid'i kurtarmak için de yardımcıları göndermişler ve Napolyon kumandasında Cezar Ahmet Paşa'dan dayak yedikten sonra son olarak da Çanakkale'de ve Kurtuluş Savaşında cenup cephesinde bizimle aynı acemilik içinde boy ölçüşmüşlerdir. Fransızlar kendilerinin cesur bir millet olduklarını ikide bir ilân ederler. Fakat nedense bizimle olan harplerinde daima bunun aksi sabit olmuş ve Türk askerleri Fransızlarla "Kılıçları kısa ama çizmeleri uzun" diye eğlenerek onların yalnız kaçtıklarını güzel bir nükte ile ima etmişlerdir.

Venedik ve Ceneviz adı altında bizden en çok dayak yiyen milletlerden birisi de İtalyanlardır. Romalıların bu şüpheli torunlarıyla 15 savaşımız vardır. Bunun 13'ünü biz, 2'sini onlar kazanmışlardır. Kazandıkları harbi de Almanya, Rusya ve Lehistan ittifakına borçludurlar. Öteki zaferleri ise yalnız 3000 muntazam Türk askeri tarafından muhafaza olunan Trablus'a yaptıkları saldırıdır. İtalya buraya 60.000 askerle hücum etmiş, sonradan da 60.000 kişi daha sevketmişti. Biz ise yalnız gizlice birkaç zabıt gönderebilmiştik. Bu 3000 Türk birkaç bin Arabın yardımıyla İtalyanları tam bir yıl oyaladı. Arkasından Balkan Harbi çıkmasaydı kıyamete kadar da oyalardı. Ve vaziyet öyle göstermişti ki kazara Türkiye ile İtalya arasında kara yolu olsa, Türk ordusu muhakkak Roma'ya girerdi. Zaten İtalyanlara Trablus'a saldırmak cesaretini ve-

ren de karadan hududumuzun olmaması ve donanmamızın yok denecek halde bulunmasıydı.

Şimdi de gazetelerde okuyoruz: Mussolini atıp tutuyormuş. Şarka, Asya'ya genişlemek istiyormuş, filân... Hepimiz biliyoruz ki Mussolini efendinin gözü Antalya ve İzmir'dedir. O buraya muhakkak saldıracaktır. Tabii biz de kendisine lâzım gelen hürmette kusur etmeyeceğiz. Fakat herhalde Mussolini efendi umduğunu değil bulduğunu yiyince şaşırarak, afallayıp sersemleyecektir.

Böyle zamanlarda insanın aklına derhal mazi geliyor ve kafamızda 2'ye karşı 13 rakamı derhal 2'ye karşı 14 oluyor...

Yukarki listeyi okuyan Türk çocuklarının 108 savaş içinde yalnız 14 mağlûbiyeti görünce göğüsleri iftiharla kabarabilir. Bugün, düşman ne kadar kuvvetli olursa olsun onu kendi vatanımızda yenmeye Türk ordusu kadir.

Evet, bugün tek başına Türk ordusunu yenecek hiç bir ordu yoktur.

Orhun, 1934, Sayı: 6

Millî Mukaddesat Düşmanları

EN iptidaîsinden en medenîsine kadar her topluluğun mukaddes tanıdığı bazı değerler vardır. Bazı dağlar, ırmaqlar veya göller; bazı timsaller, renkler veya hayvanlar; yahut bazı şahıslar topluluğun hayatınca sevilir ve kutlu tanınır. Bu "kutlu tanıma", milletin maşerî duygu ve düşüncesinin mahsulüdür. O, hiçbir baskı görmeden bu duyguya ermiştir.

Tabîî, son zamanlarda dünyanın birçok yerlerinde görülen ve zorla millî mukaddesat haline getirilmek istenen sahte değerlerden bahsetmediğimi okuyucular anlamıştır. Zekâ ve seciyeden mahrum bir güruhun, kendisini bütün millete zorla sevdirmeye çalıştığı ve mukaddesatın bir kısmını feci akıbetlerle yok ettiği son zamanların müstebitleri benim bahsimin dışındadır. Çünkü zorla sevgi olamayacağı gibi alelade insanlar da "tarih"e büyük şahsiyet diye kabul ettirilemez. Kendileriyle ve rejimleriyle birlikte bu uydurma büyükler de günün birinde hafızalardan silinir ve topluluk kendi mudil hayatını yaşamakta, tarihî hakikatleri tespit etmekte devam eder, durur.

En eski insan topluluklarından biri olan Türkler, şerefli insanlar olmak dolayısıyla, manevî değerlere büyük ölçüde yer vermişler, bir millî mukaddesat sistemi ya-

ratmışlardır. Anayurdumuzun bel kemiği olan Tanrı Dağlarının en yüksek tepesi, yani "*Han Tengri*" mukaddes bir tepe, aslî şekli "*Izık Köl=Iduk Köl*" (Yani mukaddes göl) demek olan "*Isık Göl*" mukaddes bir göldü. *Ötüken* mukaddes bir ülke, 7 ve 9 mukaddes sayılar, *doğu* mukaddes taraf, *demir* mukaddes maden, *kılıç* mukaddes silâh, *Bozkurt* mukaddes hayvandı. *Alp Er Tunga* ve *Oğuz Han*, millî kahramanların destanlaşmış mukaddes şahsiyetleriydi. Herhalde yabandan gelen zehirli fikirlerle şerefsizliğin müdafaa olunmağa başladığı 20-30 yıl öncesine kadar hiçbir Müslüman Türkün çıkıp da Şamanî Oğuz Han'a sövdüğü görülüş değildir. Türkler millî mukaddesata o kadar saygı gösteriyorlardı ki, Safevîlerin tarihini yazan Türkmen İskender, İran Türklerinden olduğu ve Osmanlılarla Sefevîler birbirinin can düşmanı bulunduğu halde Kanunî Sultan Süleyman'ın ölümünü rahmetle anmış, bu suretle Türk seciyesinin büyüklüğünü göstermiştir.

Biz Türkiye Türkleri dokuz asırlık hayatımızda Avrupa'nın bütün milletleriyle çarpışıp çok hareketli ve o nisbette şanlı ve parlak bir hayat yaşadıktan sonra elbette yeniden bir millî mukaddesata sahip olacaktık. Bugün ayyıldızla al renk bizim millî mukaddesatımızdandır. Dokuz asrın ve ondan önceki yirmi asrın bir olgunlaşma mahsulü olan *ay-yıldızlı kızıl bayrağımız* için Türk ırkının en maddeci çocukları bile seve seve canını verir. Malazgird'in hatırası ve o hatıranın baş kahramanı olan *Alp Arslan* da millî mukaddesatımızdandır. Her halde, üniversite mezunu olmadığı için onu tenkit etmek kimsenin aklından geçmez. Haçlı savaşlarının kahramanları olan *Danışmendli Melik Gazi* ve Selçuklu *Birinci Kılıç Arslan*, *Birinci Mesud*, *İkinci Kılıç Arslan* da millî mukaddesatımız arasındadır. Hatta kalp ve kötürüm bir gövde içinde ateşten bir ruh taşıyan sonuncusu, madde ile ruhun büsbü-

tün ayrı şeyler olduğunu ispat etmesi bakımından da ayrıca büyük bir ibret ve derstir.

Daha sonraki çağların bütün millî mukaddesatını birer birer sayacak değilim. Her halde *Kosova şehidi Murad Beğ*, *Niğebolu gazisi Yıldırım Han*, *İstanbul fatihi İkinci Mehmed*, dünyayı bir padişaha dar gören *Yavuz*, cihan hükümdarı *Kanuni*, *Selimiye* ve *Süleymaniye* camileri, *Süleyman Çelebi*'nin Türk gönüllerini asırlardan beri vecde getiren *Mevlid*'i ve daha nice şeyler bizim millî mukaddesatımızdandır.

Biz millî mukaddesatı hurafe sananlardan değiliz. İnsan olduğumuz için müşterek saygı göstermeğe mecburuz. Çünkü insan topluluğunu hayvan topluluğundan ayıran en büyük farika müşterek mânevi değerler, yani ahlâk ve mukaddesattır.

İstanbul'da çıkmaya başlayan aylık *Kemalist* dergisinin ikinci sayısında *Yıldırım Bayazıd*'a ve *Fâtih*'e karşı yapılan hakaret yirmi yıldanberi görüp işittiklerimize yeni bir şey katmıyorsa da hareketi yapan A. Buharalı'nın milliyetçi görünmesi yazının menfi tesirini çoğaltıyor. "Mustafa Kemal Ruhu" adlı makalesinde *Kemalist* yazarı millî kahramanlarımızdan *Yıldırım Bayazıd*'ı "İstibdat köpeğini kuduzlaştırmak'la, "Fâtih'i de "eni konu deli olmak"la aşağılıyor.

Biz hiçbir zaman, millî kahraman da olsalar, Osmanlı padişahlarının kusurları söylenmesin demiyoruz. Kusursuz insan bulunacağına da inanmıyoruz. Büyük diye iddia olunan nice küçüklere de tarih boyunca raslamışızdır. Fakat millî mefahir olmuş büyüklere ilmî ve hakikî bir sebep gösterilmeden hakaret edilmesini kabul edemeyiz. Dünyada hiçbir cemiyette, Çingene cemiyetinde bile, millî mukaddesat ve millî mefâhir diye tanınan şeylere dil uzattırmazlar. Yazık ki, *Kemalist* bunu yapıyor ve birleşmiş Avrupa'yı tepeleyen *Yıldırım*'la tarihte yeni bir

devir açan Fâtih'e hakaret ediyor. Bunu yaparken, bu millet ve bu vatanın can düşmanı olan komünistlerin bile kendisi kadar ileri gidemediklerini unutupuyor. Hatırlardadır ki, bir zamanlar da komünistler "putları kırıyoruz" diye Mehmed Emin'e Abdülhak Hâmid'e saldırmışlar, fakat Yıldırım'la Fâtih'e dil uzatamamışlardı. Yazık ki, milliyetçi gözüken *Kemalist* onları da geçiyor, putları kırmağa uğraşan komünistlerden on yıl sonra mabetleri yıkmağa kalkıyor.

"Mustafa Kemal Ruhu" adlı makalesinde dönmelerle devşirmelere hücum ettiği için A. Buharalı'yı da bizim gibi ırkçı saymak kabildir. Bu bakımdan *Kemalist*, âdeta Antikemalisttir. Çünkü Kemalizmde dönme ve devşirme olmak kabahat değildir. Fakat Kemalizm yapmak isterken millî mefâhiri yıkmağa kalkışması herhalde Moskova radyosunu memnun etmiştir. Zira 15'inci asırda yaşayan Fâtih'i, huzuruna her gelen köylüyü kabul etmediği için "Halkçılığı boğan hükümdar" olmakla suçlandırmak ancak bolşeviklerin başvurdukları bir avamfiripliktir...

Burada Yıldırım'la Fâtih'e yöneltilen hakaretleri reddederken itidal ve insaf yolundan ayrılmayarak münakaşa edeceğiz. Buharalı *Kemalist*, Yıldırım için aynen şöyle diyor:

"Cumhuriyet âşıkı milletin ilk küskünlüğü burada başladı. Babasının ölüsü soğumadan ağabeğini öldüren Yıldırım, sultanlık payesini alarak istibdat köpeğini kuduzlaştırdı."

İstibdat köpeğini kuduzlaştırmak için sultanlık payesini almağa hiç de lüzum olmadığını her halde *Kemalist* bilir. Tarihten pek pervasız bahsedişine bakarak kendisinin hiç olmazsa bellibaşlı Osmanlı tarihlerini okumuş olduğunu zannediyoruz. Bu bakımdan da "sultanlık" payesinin Yıldırım için hiçbir değeri olamayacağını bilmek lâzım gelirdi. Şimdikininki iki misli büyüklüğünde bir Tür-

kiye'ye hükmeden ve müttefik Avrupa'nın çıkarabileceği en seçme ve kuvvetli orduyu Niğbolu'da darmadağınık eden "Bayazıd Beğ" için tarihin ve milletin pek yerinde olarak kendisine verdiği "Yıldırım" adı her halde kâfiydi. Yıldırım bütün hayatında kendisini sultan diye ilân etmediği gibi bastırdığı paralarda da bu unvanı kullanmamıştır.

Kardeşi Yakub Çelebi'nin suçsuz olarak idamı ise, beğlerin isteğiyle devlette birliği sağlamak için alınmış, kanlı ve kaçınılması imkânsız bir tedbirden başka bir şey değildi. O zaman, başka bir imkân olmadığı için böyle yapılıyordu. Acaba Buharalı, sümme hâşâ, Yıldırım'ın yerinde olsa ne yapardı? Elbette o da Yakub Çelebi'yi idam eder, fakat Niğbolu zaferini kazanamazdı.

Buharalı'nın en garip iddiası Yıldırım zamanındaki Türk milletinin cumhuriyet âşıkı olmasıdır. Bu kadar ciddî bir yazıcıya böyle hafif bir iddiayı yakıştıramadığımız için bunu Buhâralı'nın biraz yersiz bir şakası diye kabul etmek istiyoruz; yoksa, cumhuriyet âşıkı milleti imparatorlukla idare ettiği için Yıldırım Bayazıd, milleti kendisine küstürmüş olunca aynı mantığı kullanmak şartıyla; Fuzûlî'nin serbest nazım yerine aruz kullandığı için edebiyatımızı geriletmediği, Kanunî'nin memlekete demir yolları döşetmediği için bugünkü iktisadî hayatımızı felce uğrattığı, Mimar Sinan'ın da şehir gazinoları veya uçak fabrikaları yapmak dururken camiler yapmakla medenî olgunlaşmamıza engel olduğu pek âlâ iddia olunabilir.

Türk cemiyeti bütün tarih boyunca aristokratikti. Fakat müstebit değildi. Kemalist, Yıldırım Bayazıd'ı azgın bir müstebit saymakla en büyük tarihî yanlışlığa düşmektedir. Molla Şemseddin-i Fenârî Bursa kadısı iken bir mesele için şahitliğe gelen Yıldırım Bayazıd'ın şahadetini, cemaatle namaz kılmadığı ve içki kullandığı için reddet-

miş, Bursa kadısını idam edivermek kendisi için işten bile olmayan Kosova ve Niğbolu arslanı da bu hüküm karşısında hiçbir söz söylemeyerek ve boynunu bükerek mahkemeden çıkmıştı. Sayın Buharalı Kemalist böyle bir örneği bana herhangi bir kuduz müstebidin, kuduz müstebidin değil, âdil bir büyüğün hayatında gösterebilir mi? Üçüncü defa cumhurbaşkanlığını kabul etmediği için demokratlığı göklere çıkarılan Vaşington'un yanında bile bizim Yıldırım Bayazıd'ımız ne kadar büyüktür.

Buharalı Kemalist, yazısının biraz aşağısında Fâtih'i, halkçılığı boğan bir hükümdar olmakla, kendisine Allahın gölgesi dediği için de eni konu deli olmakla itham edip tahkir savuruyor. Sayın Kemalist'e göre, Fâtih, sellemetüsselâm huzuruna girmek isteyen bir köylüyü kabul etmediği için halkçılığı boğan bir hükümdarmış! Ne hoş bir halkçılık anlayışı! Dünyanın hiçbir tarafında, Fâtih gibi ülkeler açan, çağ değiştiren bir imparatorun değil, alelade bir devlet reisinin huzuruna bile her isteyen giremez. Hattâ bugünkü demokrasinin vatani olan memleketlerde bile bu böyledir. Kemalist Buharalı, galiba ömründe hiçbir resmî makama girmemiş... Bir denesin bakalım: Bir valinin, bir hükümet doktorunun, bir mal müdürünün huzuruna nasıl giriliyor, öğrensin... Ondan sonra, Fâtih'in huzuruna nasıl girilebilir, kıyaslasın.

Kemalist, Fâtih'in kendisine Allahın gölgesi dediğini iddia ederken de yanılıyor. 22 yaşında İstanbul'u alan, o zamana kadar görülmemiş büyük toplar döktürerek bunların balistik hesaplarını bizzat yapan, karadan gemiler yürüten, (altı dil bilen, Trovada ilk hafriyatı yaptıran, irili ufaklı 17 devleti Türkiye'ye ekleyen) Karadeniz'i bir Türk gölü haline sokan kahraman, kumandan, hükümdar, bilgin ve şair Fâtih kendisine Allahın gölgesi demeğe muhtaç değildi. O kendisine *iki kara ve iki denizin hakanı* diyordu. Bunda da yerden göğe kadar haklıydı. Dalkavuk-

luk olsun diye sonradan kendisine Allahın gölgesi diyenler çıkmışsa, bunun da suçu Fâtih'e ait değildir. Çünkü her çağda çıkan dalkavuk güruhu Fâtih gibi her bakımdan büyük olanları değil, hayatlarında redaat ve denaatten başka bir şey olmayan aşağılık insanları da göklere çıkarmışlardır.

Kemalistin tarihteki bir zühul eseri olarak deli dediği Fâtih, beşi Müslüman, on ikisi Hıristiyan olmak üzere tam 17 devleti ortadan kaldırmıştır. O fütuhâtı, o teşkilât ve kanunları, o keşfiyatı yapan birisi hakikaten delirerek kendisine Allahın gölgesi deseydi bile tarih onu gene büyük saymakta devam ederdi. Bütün düşman yabancılardan bile zekâ ve dehâsını kabul ettikleri Fâtih'e Türk milliyetçisi Kemalist Buharalı'nın hakaret etmesi millî talihimizin kötü bir cilvesidir.

5 Türk, 4 İtalyan, 3 Rum, 3 İslav, 1 Romen, 1 Arnavut devletini Türkiye'ye ekleyen Fâtih'in şu fütuhâtına bakınca, göğsü kabarmayanlar elbette Türk değildir:

1453'te Bizans Rum İmparatorluğunu aldı.

1456'da Enez Ceneviz Dukalığını aldı.

1458'de Atina İtalyan Dukalığını aldı.

1459'da Sırp Kırallığını aldı.

1460'ta Mora Rum Despotluğunu aldı.

1461'de Trabzon Rum İmparatorluğunu aldı.

1461/2'de Candarlı Türk Beyliğini aldı.

1462'de Eflak Romen Prenslğini aldı.

1462'de Midilli Ceneviz Dukalığını aldı.

1466'da Karaman Türk Beyliğini aldı.

1471'de Alâiye Türk Beyliğini aldı.

1475'de Kırım Türk Hanlığını aldı.

1778/9'da Arnavutluğu aldı.

1479'da Yunan adalarındaki Zanta İtalyan Dukalığını aldı.

1480'de Hersek Dukalığını aldı.

Bunlardan başka Dulkadır Türk Beyliği ile Buğdan Romen Prensligi hâkimiyet altına alınmış, Akkoyunlu Türk İmparatorluğu ile Macaristan ve Napoli Kırallıkları ve Venedik, Ceneviz cumhuriyetleri yenilmiş, Cenevizlerin Karadeniz'deki bütün kolonileri ile Eğriboz, Limni, Taşoz, Semadirek, İmroz adaları ve bir hayli adalar alınmış, Güney İtalya'da Otranto fethedilmiş, Balkanlar tamamen Türk hâkimiyetine girmiş, Karadeniz Türk gölü olmuş ve Boğazlar hâkimiyeti tamamlanmıştır.

Kemalist bunları yapan millî kahramana hakaret etmekle ne kader utanılacak bir harekette bulunduğunun, umarız ki, bu izahattan sonra farkına varır. Millî mukaddesata saygı göstermeyi kanunlarla sağlamak kabildir. Fakat bunun o kadar değeri yoktur. Mühim olan bu saygının gönülden gelmesidir. Bir topluluk kendini inkârla çöker. Kendini inkârın başlangıcı da maziye sövmek ve millî kahramanları tahkir etmektir. Sonra başkalarına gönül vermek, onları kutlulamak, arkasından da inkıraz gelir.

Bereket versin ki, Fâtih'e sövmekte Kemalist yalnızdır. Türk çocuklarının gönülleri her gece onun kilitli türbesinde ihtiram nöbeti tutmaktadır. .

23 Mayıs (1040) ve 3 Mayıs (1944)

TÜRK tarihinde şanlı, elemli, uğursuz birçok mayıs günleri vardır. Bu yazıda artık kesin olarak hükme bağlanmış bir mayısla (23 Mayıs 1040), üzerinde henüz son söz söylenmemiş başka bir mayıstan (3 Mayıs 1944) bahsedeceğim.

23 Mayıs 1040 Cuma günü, mayısların en mühimi ve en şanslısıdır. Çünkü o gün Selçuklu ve Gazneli orduları arasında yapılan ünlü Dendânekan savaşından sonra devletimiz, yani Türkiye (ve daha doğru adı ile Batı Türkeli) kurulmuş, dokuz yüzyılı aşan hayatında bu devlet bazen parçalanıp bölünerek iç savaşlarla uğraşmış, bir iki defa tarih sahnesinden silinecek diye bakılırken ırkının ve geçmişinin büyük gücü ile yine toparlanıp yaşamayı başarmıştır.

Devletimizi kuran Türkler büyük çoğunluğu ile Oğuzlar'dır. O zamanki asıl Türk Devleti olan Karahanlılar'dan bir prens de, hanedanı ile arası açık olduğu için kendi buyruğundaki Türklerle Oğuzlar'a katılıp bütün savaşlara girmiş, Türkiye'nin kuruluşunda rol oynamıştır.

Bir süre Karahanlılar'ın ve Karahanlılar'a bağlı olmayan batıdaki Hazar Kağanlığı'nın arasında bocalayan Oğuzlar, anayurt dışındaki Türk Devleti'nin, yani Gazneliler'in elindeki Horasan'da çok sıkıntılı ve tehlikeli

yıllar geçirdikten sonra, nihayet 23 Mayıs 1040'ta Gazneliler'in Türk, Hindli, Efganlı, Acem, Arap ve Kürtler'den kurulu 100.000 kişilik ordusunu 16.000 kişiyle bozup dağıtarak aynı günde devletlerini kurdular.

Dikkate değer ki bu savaşta Gazneliler ordusunun Türkler'den bir bölümü Oğuzlar'a katılmış, öncü kuvveti olan Arap ve Kürtler ilk hamlede; Hindli, Efganlı ve Acemler daha sonra kaçmış, Gazneli Sultan Mesud'la birlikte sonuna kadar dayananlar yine Türkler olmuştur.

Bu savaşın başkomutanı ve en büyük kahramanı, Türk tarihinin Deli Dumrul'larından biri olan "Çağrı Beğ", Gazneliler ordusunun en büyük kahramanı da sarhoşluğuna ve tedbirsizliğine rağmen Gazneli Sultan Mesud'dur.

Devletimizin temeline en büyük harcı atan Çağrı Beğ'i unutursak bu, bizim için ayıptan da büyük bir zillet olur. Çağrı Beğ'in unutulmadığına en büyük delil bugün birçok aydınların oğullarına "Çağrı" adını vermesidir. Fakat bu kahramanın yalnız aydınların gönlünde yaşaması yetmez. Tarih kitaplarında gerekli yer verilmedikçe, ulu ve gösterişli bir Çağrı Beğ anıtı dikilmedikçe görevimizi yapmış sayılamayız.

Bu yıl yine cumaya raslayan 23 Mayıs 1975, devletimizin kuruluşunun 935. yılıdır. Müttefik sandıklarımız tarafından terkedildiğimiz, içteki bozgun unsurlarının ihanetine uğradığımız şu günlerde 935. yılı anmak manevî güç kaynaklarımızdan biridir.

Tanrı'nın esirgenliği, başta Çağrı Beğ olmak üzere Dandânekan savaşının Selçuklu ve Gazneli bütün Türkleri'nin üzerine olsun!...

Üzerinde henüz son söz söylenmemiş olan mayıs günü ise 3 Mayıs 1944'tür. Bilindiği gibi o zamanki tek parti idaresinin komünistleri koruyan Millî Eğitim Bakanına ve onun şımarttığı komünistlere karşı yapılan bir

yürüyüş sansürle sessizliğe boğulmuş memlekette bomba gibi patlamış, o zamanki devlet başkanıyla çevresindeki devşirmelerin ödünü patlatarak büyük tutuklamalara, hapislere; işkencelere yol açmış; satılık ve köle basın da tek ağızla bu gardist hareketin (o zaman Almanya ayakta olduğu için faşist diyemiyorlardı) aleyhine açtıkları haysiyetsiz iftira kampanyasını aylarca sürdürmüştü.

3 Mayıs artık Türkçülerin günüdür. İlk önce 3 Mayıs 1945'te Tophane'deki Askerî Cezaevi'nde, bir masa başında çay içerek kutlanmış, ondan sonra kırlarda ve salonlarda yapılan törenler halini almıştır.

Bu yılın 3 Mayıs'ı, bu tören gününün 31. yıl dönümüdür. Demek ki henüz tarihe mal olmamıştır. Bir olayın tarihe mal olması için üzerinden en az 50 yıl geçmesi gerektiğine göre 3 Mayıs, Yirmi Birinci Yüzyıl başlarında tarih olacaktır.

Fakat 3 Mayıs için bugün de söylenecek bazı sözler vardır: 3 Mayıs bir uyarmadır. Yürüyüşü yapan birkaç bin Türkçü gencin uyarması... 3 Mayıs aynı zamanda bir uyanıştır. O gençlerin haykırışıyla milletin uyanması...

3 Mayıs, solun sempatzanı bir devlet başkanıyla çevresindeki solcudan, komünistten, gafilden çıkarıcıya ve dalkavuğa kadar varan devşirmeler güruhunca afyonlanmış milletin gerçekleri görerek uyanması ve öfkelenmesidir.

Memleketin sinsice hazırlanmış planlarla, sosyal adalet ve kurtuluş adı altında komünist yapılmak istenmesi bu yürüyüşle önlenmiş, ödleler bozguncu plânlarından ister istemez vazgeçmeye mecbur kalmışlardır.

Yoksa Türkiye'nin de Romanya, Çekoslovakya, Macaristan gibi bir oldubitti ile komünist olması kısa bir zaman meselesiydi.

Yurdun nasıl hain bir şebeke ile sarılmış olduğu bugün, kısmen de olsa yapılmış yayınlarla açığa vurulmuştur.

Bu sebeple, 3 Mayıs mühim bir dava günüdür ve yıllar geçtikçe ehemmiyeti daha iyi anlaşılmaktadır.

3 Mayıs'ı yapan o günkü gençler bugün artık yaşlı birer insandır. Çoluk çocuğa karışmış, bahtiyar veya bedbaht olmuş, bütün yurda dağılmış yurttaşlardır. Onlardan şimdiye kadar hiçbir övünme sesinin çıkmayışı da hareketin ne kadar yüksek ve samimî olduğunu göstermektedir.

Boş kaplar çok öter. 3 Mayısçılar boş değil, yurt ve ırk sevgisiyle dolu idiler. Onun için susmaktadırlar. Fakat susmak, Abdùlhak Hâmîd'in dediğı gibi, bazen en güzel şiirden daha manalıdır.

(22/23 Nisan 1975), *Ötüken*, 1975, Sayı: 5

Türk Tarihinde “Eylül”

Ağustos'un Türk tarihinde zaferler ayı olduğu çok söylendi. Doğrudur. Fakat Eylül de zaferler ve mühim günler bakımından ondan hiç aşağı kalmaz.

5 Eylül 1063 Tuğrul Beğ'in Ölümü:

Batı Türkeli'nin (Türkiye'nin) ilk hakanı olan Selçuklu Tuğrul Beğ 5 Eylül 1063'te 70 veya 72 yaşında olduğu halde başkent "Rey" de ölürek orada gömüldü. Tahran'ın pek yakınındaki Rey şehri eskiden büyük bir merkezdi. Tuğrul Beğ'in bozkır stilindeki kümbeti Rey'de bugün pek de göze çarpmaz bir durumdadır. Hem yakınına sokulan yapılar, hem de ağaçlarla kapatılarak âdeta gözükmez hale getirilmiştir. Bunda, tabii, Farşlar'ın kötü niyeti ve Türk korkusu vardır.

Tuğrul Beğ 23 Mayıs 1040 Dandânekan savaşından sonra kurulan devletin başkanlığını 23 Mayıs 1040 ile 5 Eylül 1063 arasında 23 yıl, 3 ay, 12 gün yapmıştır.

Horasan'da Türkiye kurulduğu sırada bu yeni ve dipdiri devletin gözlerini dikmiş olduğu, batıda biri Müslüman, biri Hıristiyan olmak üzere başlıca iki devlet vardı: Büveyhliler ve Bizans.

Büveyhliler Fars, Kirman ve Irak'ta hüküm süren bir İran devleti olup sözde Bağdat halifesinin beğleri olduk-

ları halde gerçekte kendi hükümleri altında tutuyorlar ve ülkelerinin türlü bölümlerinde bu hanedanın ayrı kolları hüküm sürmekle beraber dışarda tek bir devlet gibi görünecek kadar birleşik bulunuyorlardı. Musul ve yöresindeki Arap Ukayloğulları Devleti ile Diyarbakır, Erzen, Meyâfârikîn ve Hısnıkeyfâ'daki Kürt Mervanlılar devleti de Büveyhlilerin dominyonları idiler.

Büveyhliler Devleti'nin halkı Acem, Ukayloğulları'nın Arap, Mervanlılar'ın ise Kürt, Arap ve Ermeni idi.

Tarihin en büyük devlet kurucularından olan Tuğrul Beğ, devletin kurulduğu yer olan Horasan'ın idaresini ağabeği kahraman Çağrı Beğ'e bırakarak ordusuyla Büveyhliler ülkesine girip 1043'te Rey şehrini aldı; başkent yaptı. Büveyhliler'in kuzey ülkelerini Türkiye'ye katmak demek olan bu davranış batıda hemen tesirini gösterdi ve Büveyhliler'in dominyonu olan Mervanlılar bu yeni ve dinç devlete boyun eğerek Tuğrul Beğ'in dominyonu olduklarını ilân ettiler. Tuğrul Beğ, Rey'de Selçuk prensleri ve beğlerini toplayarak her birisinin nereleri fethedeceği hakkında buyruklar verdi. Bu buyruklar pek az istisna ile yerine getirildi.

Tuğrul Beğ 1055'te Bağdat'a girerek Acem Büveyhîler Devleti'ne son verdi ve Bağdat halifesi tarafından İslâm dünyasının sultanı olarak ilân olundu. Büveyhliler'in unvanı ise sadece "beğlerbeği" idi.

Mısır'daki Şiî Fatımî halifesi İslâm dünyasını ikiye bölüyordu. Bağdat'ta bile taraftarları vardı. Selçuklular gelmeden önce Bağdat halifesinin hizmetine girmiş bulunan Türk askerleri ve kumandanları, tarih boyunca Türkler'de görülmuş bir saflıkla Şiîliği kabul etmişlerdi. Tuğrul Beğ bunlarla çok uğraştıktan sonra 1060'ta büyük Bizans şehri Sivas'ı alarak yağmaladılar ve geri çekilirken kendilerini yakalamaya gelen Pankoras adlı bir Ermeni'nin

buyruğundaki Bizans ordusunu bozguna uğrattılar. Aynı sırada Tuğrul Beğ de Anı kalesi ve yöresini ele geçirdi.

İç düzeni sağladıktan sonra Bağdad'a yönelen Tuğrul Beğ, halifenin kızı Seyyide'yi istedi. Halife önce razı olmadı. Halife ailesinin kutlu olduğunu ileri sürdüyse de 1062'de Tuğrul Beğ, halifenin tahsisatını kesince, kutlu halife, kutlu kızını vermeye razı oldu. Nikâh sözleşmesi Tebriz'de yapıldı.

Tuğrul Beğ 1063'te tekrar Bağdad'a girerek pek parlak bir düğünle Seyyide'yi aldı. Seyyide, Tuğrul Beğ'in oturduğu saraya girince Tuğrul Beğ ve oradaki bütün Türk beğleri ayağa kalktılar. Gelinin şerefine Türk oyunları oynandı. Tuğrul Beğ, Türk göreneğince yedi gün gelinin odasına girerek onu selâmladı ve yüzünü açmadan çıktı. Gerdek sekizinci günü oldu. Tuğrul Beğ, halife maiyetine pek çok ihsanlarda bulundu. Rey'e döndükten sonra hastalandı. 5 Eylül 1063'te öldü. Arkasında çok güzel bir ün bırakmıştı. Düşmanları ondan korkar, tebaası ise severdi.

13 Eylül 1921 Sakarya Zaferi:

21 gün süren Sakarya Meydan Savaşı 13 Eylül'de kazanılmıştır. Daima maiyette çalışmaya alışmış olduğu için kumandanlık vasıflarından mahrum bulunan İsmet İnönü'nün Eskişehir savaşlarında bozulup ordunun mühim bölümünü yitirerek Sakarya'nın doğusuna çekilmesinden sonra kumandayı bizzat eline alan Mustafa Kemal Paşa'nın, yüksek askerlik kabiliyetiyle yönetip, özellikle subayların kahramanlığı dolayısıyla "subay savaşı" adını alan ve o güne kadarki dünya savaşları içinde en uzun meydan savaşı olan Sakarya Meydan Savaşı'nda yeni bir taktikle Yunanlıları yüzgeri ettirerek teşebbüsün Türk Ordusu'na geçmesini sağladığı savaştır. 21 gün içinde Türkler cepheye 55.000, Yunanlılar 120.000 kişi sokmuş, 15.000 kişilik Türk zayıyatının 1000 kişisi subaylardan

verilmiştir. Savunma hattı yerine savunma sathı prensibini icad eden Mustafa Kemal Paşa, kazara attan düşmesi dolayısıyla savaşın bir kısmını kırık kaburga kemiğiyle idare etmiştir. Sakarya savaşı, Çanakkale Savaşları'ndan sonraki en kahramanca savaştır.

18 Eylül 1048 Pasinler Savaşı:

Selçuklular çağında Bizanslılarla yapılan yüzyıllık çarpışmalardaki ilk büyük meydan savaşıdır. Pasinler Savaşı veya Hasankale Savaşı diye anılır. Türk Ordusu'na ikisi de Selçuk Hanedanından olan İbrahim İnal Beğle Kutlanmış kumanda etmiştir. Rum, Ermeni, Gürcü ve Abazalar'dan kurulu Bizans Ordusu'na kumanda eden Liparit tutsak edilip ordusu yok edilmiştir. Bu meydan savaşı da Malazgirt kadar mühimdir ve ondan 23 yıl önce kazanılmış bir imha savaşıdır.

İbrahim İnal Beğ, bu başarısından dolayı Tuğrul Beğ'in kendisine vermek istediği büyük maddî hediyeleri kabul etmediği gibi, Tuğrul Beğ de Liparit'in salıverilmesi için teklif ettiği büyük fidyeyi kabul etmeyerek Liparit'i salıvermiştir.

Sabahtan akşama kadar süren bu savaş da, Malazgirt Savaşı gibi bozkır taktiği ile kazanılmış ve böyle bir taktiğe akılları ermeyen düşmanların yok edilmesiyle sonuçlanmıştır.

22 Eylül 1520 Yavuz'un Ölümü:

En büyük Türk hakanlarından olan Yavuz Sultan Selim, kısa saltanatında, üssülharekesinden çok uzaklarda Kölemen ve Safevî ordusu gibi iki müthiş orduyu tam bozguna uğratmak ve çölü 30.000 kişiyle geçerek Mısır'a dalmak gibi gözükaralık gösteren eşsiz bir kahraman askerdir. Hakanlığı çok kısa sürmeseydi, bir o kadar daha

yaşasaydı bugünkü Türk dünyasının manzarası çok başka olacaktı.

Bu müthiş ve dâhî asker aynı zamanda ince bir şairdi. Farsça divanı ile Türkçe bazı şiirleri kalmıştır.

25 Eylül 1396 Niğbolu Meydan Savaşı:

İçlerinde en ünlü Avrupa şövalyelerinin de bulunduğu Haçlı Ordusu'na karşı kazanılmış büyük bir meydan savaşıdır. Türk Ordusu'nun başkomutanı Osmanlı Hanedanı'nın parslarından Yıldırım Bayazıd Beğ'di. Türkler'i Avrupa'dan atmak için gelen Haçlı Ordusu'nun dökümü şöyle idi.

60.000	Macar
10.000	Fransız
10.000	Rumen
6.000	Alman
1.000	İngiliz
13.000	İtalyan, İspanyol, Leh, Çek, Hırvat.

Türk Ordusu 70.000 kişiydi ve bunun 10.000'i vasal durumunda olan Sırp askerleriydi. Macarlar, Türk savaş usulünü tanıdıkları için ona göre tedbir alınmasını tavsiye ettilerse de zırhlı Fransız şövalyeleri kendilerini dünyanın en cesur askeri sanarak ve göğü kargılarıyla yarıcaklarını söyleyerek Macarlar'a kulak asmadılar. Hatta Avrupa'nın en yiğit askeri olan Macarları korkaklıkla suçlayarak birdenbire Türkler'e saldırdılar. Ön saftaki hafif Türk yayalarının Türk tabiyesine geri çekilmesini bozgun sanarak asıl Türk Ordusu'na doğru ilerlediler. Fakat çabucak sarılarak yok edildiler. Bunun üzerine Türk Ordusu, düşman ordusunun büyük bölümüne taarruz etti. Romenler'le Hırvatlar savaşmadan kaçtıkları için kurtuldular. Diğerleri şiddetle savundularsa da onlar da yenilip yok edilmekten kurtulamadılar.

Niğbolu Meydan Savaşı da imha savaşlarının mükemmel örneklerinden biridir. Fakat bir de kötü sonucu olmuştur: Yıldırım Bayazıd, pek çok şövalyenin katıldığı bu orduyu yok etmekle gurura kapılmış ve Aksak Temir'le olan tatsız hâdise bu gururdan maya almıştır.

28 Eylül 1538 Preveze Deniz Zaferi:

En büyük Türk amirali Barbaros Hayreddin Paşa'nın kumanda ettiği Türk donanmasıyla Andrea Doria'nın kumanda ettiği müttefik Haçlı donanmasının yaptığı ünlü deniz savaşıdır. Türk Donanması gemi ve top bakımından düşmana göre çok aşağıda olduğu halde Barbaros hem ustalığı, hem cesareti, hem de savaş psikolojisini iyi bilmesi sayesinde kuvvetli düşmanı yenmiş, ünlü İtalyan amiralini kaçmaya mecbur etmiştir. 437 yıl önce yapılan bu müthiş deniz savaşının hâtırası hâlâ unutulmamıştır.

Beşiktaş'taki türbesinde yatan Barbaros'un ruhunun bir şeyler umarak beklediği muhakkaktır.

Navarin Baskını

(20 Ekim 1827)

BUNDAN 148 yıl önce, 20 Ekim 1827'de Türk donanması, Navarin limanında demir atmış dururken, müttefik İngiliz-Fransız-Rus donanmalarının baskınına uğrayarak battı. 57 gemiyle birlikte 8000 asker de şehit oldu.

Bu baskının sebebi, Hristiyan milletlerinin Yunan hayranlığıdır. Yunanlılar, bilhassa Ruslar'ın gizli yardımıyla bağımsızlık davası için, tâbii oldukları Osmanlı Devleti'ne isyan etmişler, fırsat buldukça, tıpkı dün Kırım'da olduğu gibi, fakat ondan çok büyük ölçüde olarak, silâhsız Türkler'i öldürmüşler, sonunda devlet kuvvetleri tarafından sindirilmişlerdi. Baskının asıl sebebi Yunan hayranlığı olmakla beraber, Türk İmparatorluğu'nun paylaşılması plânları da rol oynuyordu.

Baskının liderliğini İngilizler yapmıştır. Bu onların eski âdetidir. Fransa'da Haçlı seferlerinden ve onun yaygın edebiyatından kalma bir Türk düşmanlığı vardı. Ruslar ise sıcak denizlere çıkmak için Türk İmparatorluğu'nun yıkılmasını amaçlayan şaşmaz bir siyaset güdüyorlardı.

Navarin Baskını'nı anmakta fayda vardır. Çünkü bugün de yine Yunanlılar yüzünden Batılılarla aramız açık-

tır. Fransa açıkça, İngiltere örtülü biçimde Yunanlıları tutmakta; Ruslar komünist taktiği icabı ikili oynamaktadır.

Geçmiş anmanın büyük faydası, yabancınn dostluğuna inanmanın asla doğru olamayacağını göstermesindendir. Yüzyıllardan beri insan kardeşliğı davaları güdülmüş, filozoflar, peygamberler, bilginler, şairler bu davayı savunmuş, fakat sosyal kanun olan "milletler savaşı"nda en küçük değişme olmamıştır. Kardeşliğı telkin eden İsa'yı Tanrı'nın oğlu sayan Hristiyan katolik-protestan halinde, dindaşlarını kardeş sayan Müslümanlar Sünnî-Şîî halinde birbirlerini boğazlamışlardır. İnsanları birleştirep tek devlet yapacağını, hattâ devleti de kaldıracağını ilân eden komünistlerin akıttığı insan kanı ise insanlık tarihinde aşılması imkânsız bir rekordur.

Gerçek bu iken, Türkiye'nin kaderinde rol oynaması muhtemel parti liderlerinin şu veya bu milletle kardeşlikten bahsetmesi, saf milletimiz için ciddî bir tehlikedir. Türk milleti, yukarı kademelerden gelen sözlere çabuk inanmakla ün yapmıştır. Bundan dolayıdır ki ona daima en katı gerçekleri söylemekte fayda vardır.

Şartlar ve sebepler hazır olunca karşımızdakilerin bize karşı hemen birleşecekleri unutulmamalıdır. Navarin Baskını örnektir; ders olmalıdır.

Şu da hatırdan çıkarılmamalıdır ki Türk milleti, Müslüman milletler de dahil olduğu halde, başkalarına anti-patik gelen bir millettir.

Bunun için Türk gençlerine sık sık geçmişî hatırlatıyoruz. Geçmişî hatırlatmak yarını düşünmemek için değil, yarının geçmişî benzememesine çalışmak içindir.

Dünkü gerçekler yarın da gerçek olabilir.

İki Şanlı Yıl Dönümü

BİRİNCİKÂNUN (Aralık) ayında Türk tarihinin iki şanlı yıldönümü vardır. Biri 11., biri de 19. yüzyılda olan bu iki şanlı günün ikisi de kuşatma savaşlarına aittir. Kavgalar ve kahramanlar tarihinin destanı olan tarihimizin bu iki büyük olayını Türk gençleri daima övünçle hatırlamalıdır. Bunların biri Antakya'yı aldığımız, biri Pilevne'yi verdiğimiz günün yıldönümüdür:

I- On birinci yüzyılın üçüncü dörttebirinde Ermeni dükü Flaretos, Anadolu'nun doğu-güney bölgesinde bir devlet kurmuş ve sarp kayalara dayanan bu devleti Türklerle vergi vererek yaşatmağa muvaffak olmuştu. Antakya da Flaretos'un elindeydi. Flaretos'la bozuşan oğlu, İznik'e gelerek Anadolu Selçuk kralı Gazi Süleyman Şah'ı Antakya'yı almağa kışkırttı. Koca Süleyman Şah hareketini gizli tutmak için yalnız geceleri yürüyüp gündüzleri köylerde saklanarak Anadolu'yu boydan boya geçti. Gecenin karanlığında şehrin surlarına yanaşarak ipler attırdı. İplere tırmanarak burçlara çıkan Türk askerleri şehrin kapısını açtılar. Gazi Süleyman Şah 280 kişilik kuvvetiyle şehre girdi.

Türk askerleri korkunç bir haykırıyla saldırınca Ermeniler büyük bir baskına uğradık sanarak panik yapmışlar ve şehrin iç kalesine kaçarak canlarını kurtarmışlardır.

Bu vak'a 1084 Birincikânunun 8. gününde, bazı tarihçilere göre de 13. gününde olmuştur. İç kalenin alınması ise Süleyman Şah'ın askerlerinin azar azar arkadan gelmesi üzerine daha sonradır.

II- 10 Birincikânun 1878,145 günlük şanlı bir müdafadan sonra Pilevne şehrimizin düştüğü gündür. Müşir Gazi Osman Paşa 40.000 kişilik ordusuyla 150.000 kişilik Rus ve Romen ordularına dayandıktan sonra yiyeceğinin tükenmesi üzerine bir çıkış yapmış, fakat başaramıyarak düşmana tutsak düşmüştü. Osman Paşa o kadar askerî üstünlük ve kahramanlık göstermişti ki Moskof Çarı ve başkumandanı onun kılıcını alamadılar. Gazi Osman Paşa'nın ruhu bugün bütün dünyaya bir yurdun, Çekler ve Fransızların yaptığı gibi, teslim edilemeyeceğini, yurdun kalelerinin, hattâ açık şehirlerinin Pilevne gibi müdafaa olunacağını sessiz bir belâgatle haykırmaktadır.

Antakya'da yenenlerle Pilevne'de yenilenlerin hatırası yarınımızı aydınlatan güneşlerdir.

26 Ağustos (1071) ve 30 Ağustos (1922)

AĞUSTOS, tarihimizde mühim ve şanlı bir aydır. 26 Ağustos 1071 ile 30 Ağustos 1922, aynı düşman millete karşı iki büyük ve örnek zaferin kazanıldığı dönüm günleridir. Birincisi, millî şuurun da şimşek gibi çıktığı bir gündür. İkincisi, en bitkin zamanımızda bile neler yapabileceğimizin tanığıdır.

Savaş, iki milletin maddî-manevî bütün güçlerinin tartıya vurulması, savaşıp kazanmak soluk almak gibi bir hayat ihtiyacıdır. Milletler savaşla büyür, itibar kazanır ve yükselir. Savaş bir yaratılış kanunudur. Savaştan kaçmak yaşamaktan kaçmaktır. Savaş en büyük ve muhteşem sanattır.

Savaş, insan erdemlerinin parlayıp açığa vurulduğu meydandır. Savaştan korkmak millete bir şey kazandırmaz; şerefini kaybettirir. Ancak savaşın üstüne giden millete saygı gösterilir.

"Artık savaş olmayacak" teranesi en büyük yalandır. Savaşla ruhlardaki bencillik pası silinir, sinirlerdeki uyusukluk giderilir, gönüllerde kahramanlık rüzgârları eser.

Er meydanında ölmeyi şeref bilen atalarımız, Malazgirt'i elbette kazanacaklardı.

Onların torunları Başkumandanlık Savaşı'nı bir "Rum Sındığı" yaptılar.

78 • Tarih, Kùltür ve Kahramanlar

Kunuri ve Kıbrıs iki küçük manevradır. Manevî yapımızı beslemek için yeni 26 ve 30 Ağustoslar gerekir.

26 Ağustos 1975 aynı zamanda Türk Ordusu'nun kuruluşunun 2184. yıl dönümüdür. Şanlı ve kanlı Tanrıkut Mete'nin kurduğu en sert disiplinli ordunun 2184. yıl dönümü...

Selâm ulu atamız Tanrıkut'un hâtırasına...

Selâm onun dört tümeninin askerlerine...

Selâm Malazgirt kahramanlarına ve onlara katılan Oğuzlarla Peçenekler'e...

Selâm Başkumandanlık Savaşı'nın şehitlerine ve gazilerine...

Selâm Kıbrıs Türkleri'ni kurtarıırken düşenlere ve kâlanlara...

Ve...

Selâm yarının bahtiyar şehitlerine!...

12 Ağustos 1975, *Ötüken*, 1975, Sayı: 8

Türk Ordusuna Karşı Donkişotlar

DAHA önce de askerlerinin bulunmasına rağmen, disiplimli ve düzenli Türk Devlet Ordusu, "Tanrıkut Mete" (veya "Motun") tarafından milâttan önce 209 yılında kuruldu. Buyruk ne kadar sert olursa olsun itaatsizliğin ve hedefi vuramamanın ölümle cezalandırıldığı bu ordu "10", "100", "1000", "10.000" kişilik birliklerden meydana geliyordu. En uzun menzilli ok, en hızlı giden atlar bu orduda idi. Dört beş yaşında koçlara binerek süvariliğe alışan; açlığa, susuzluğa, yorgunluğa dayanıklı ve dörtnala giderken geriye de şaşmaz oklar fırlatan çerilerden kurulu bu ordu tarihin bilinen ve bilinmeyen nice meydan savaşları vererek günümüze geldi. Zamanla şartlar değiştiği için atlılıktan yayalığa kaymasına ve öteki değişikliklere rağmen ruh aynı ruh olarak kaldı: *Sıra, saygı, gözüpeklik, ölümü umursamama...*

Aşağı yukarı 3000 yıllık tarihimizde "ordu millet" olarak yaşamının verdiği alışkanlıkla "Türklük" bir askerî kavram haline geldi. Aralıksız savaşlar, az nüfusla çok iş görmenin gerektirdiği tedbirler, askerî disiplinden sonra büyük bir sosyal disiplin doğurdu.

Disiplin, medeniyetin ana şartıdır. İnsanların hayvanlıktan sıyrılması, hak mefhumunun teşekkülü, gerçek hürriyetin çekirdeğidir. Bu yüzdendir ki Türk Ordusu

bazı güç anlarda ana görevinden taşarak, bozulan düzeni sağlamak zorunda kalmıştır.

12 Mart Muhtırası bunlardan biridir. Bunda ordunun ne kadar haklı olduğu, serserilerin inlerinde yapılan ara-malarla ortaya çıkmaktadır. Silâhlar ve patlayıcı madde-lerden başka subay elbiseleri, teksir makineleri, alıcı verici telsizler, Doğu'nun 15 evlik Kürt köylerinde sak-lanmış son sistem Çekoslovak silâhları vesaire, vesaire..

Türkiye'de sol denen fikir, Batı'da olduğu gibi sosyal adalete yönelmiş bir sistem değil, düpedüz vatan hainliği haline gelmiştir. Okullarda bir takım Yahudi, Çinli, Mos-kof ve Güney Amerikalı katillerin resimleri; derslerde Bir Numaralı Vatan Haini Nâzım Hikmet, daha ne kadar solcu varsa onlara dair dersler ve hattâ vazifeler, satılmış gazetelerde hükümeti tenkid bahanesiyle milliyetçiliğe saldırmalar, "halka dönük üniversite" hezeyanıyla üniver-sitede Kürtçe okunmasını isteyecek kadar hayâsızlıklar, ölmüş bir Kürtçü için saygı duruşu yapmak gibi utan-mazlıklar, Türk bayrağının lâğıma atıldığı "Köy Ensti-tüsü" adlı akrep yuvalarının ihyasını istemek gibi yüz-süz-lükler alıp yürürken ve İstanbul Sıkı Yönetim Komutan-lığının bir bildirisinden öğrendiğimize göre bazı askerî şahıslar da tutuklanmışken, yani vatan hainleri orduya da bulaşmaya başlamışken, Ordudan zaten başka bir davra-nış beklenemezdi.

11 ildeki Sıkı Yönetim Komutanlarının bildirilerini okurken bu askerlerin memleket kavrayışı ile eski İçişleri Bakanı Menteşeoğlu'nun kavrayışsızlığını ölçüştürmek acı bir ibret manzarası gösteriyor. Komutanlar sert, fakat nâzik, ölçülü ve vakarlı konuşurken akla ister istemez Menteşeoğlu'nun tesadüfen yakalanan bir Don Kişot için: "Torbanın ağzını açtık, çıkarken kapatıp yakaladık" gibi gülünç laflar etmesi ve haydutla yanyana resim çek-tir-meye tenezzül etmesi geliyor.

Şimdi öğreniyoruz, hükümet torba açıp kapamakla meşgulken kendilerine halk ordusu, devrimci, devgenç gibi şatafatlı isimler takan Don Kişotlar dağlara çıkıp isyan bayrağını açmakla bu devleti yıkacaklarını, Doğuda bağımsız bir Kürt devleti kuracaklarını umuyorlar, bu hususta vatan hainlerinden kurulu bir partinin desteğini görüyorlarmış.

Sarhoş keçinin dövüşmek için dağa çıkıp kurt araması gibi banka soyup adam kaçırmakla kendilerini dev aynasında görmeye başlayan Don Kişotlar da çaldıkları silâhlarla dağlarda Türk ordusunu yenmeyi tasarlıyor, bu konuda Amerikalıların Viyetnam'daki başarısızlığından cesaretleniyorlarmış.

Amerikan ordusu Türk Ordusuyla ölçüştürülemez. Amerika'nın malik olduğu silâh üstünlüğü ve asker sayısı Türk ordusu orada bulunsaydı Viyetnam'ı birkaç ayda hallaç pamuğu gibi atardı. Bu sözümüzün delili şu:

1925 kışında Şeyh Sait isyanı olduğu zaman Türkiye 12 yıllık savaştan çıkıp imparatorluğunu kaybetmiş, yorgun, parasız, yolsuz, uzmansız bir devlettir. Lozan Barışı yapılabilecek üç yıl olmuştu. Devlet piyade ve süvariyle biraz topçudan kurulu bir orduya malik, tanksız, beş on eski uçağı olan, henüz yerleşmemiş bir cumhuriyetti. Musul meselesinde bize güçlük çıkarmak için İngiliz kışkırtmasıyla başlayan Şeyh Sait isyanında devletin silâh üstünlüğü birkaç uçağı ile makineli tüfeklerinde idi. Kışın o dağlık bölgelerde, o zaman hepsi koşulu olan toplar işe yaramıyordu,

İsyan 13 Şubat 1925'te başladı. Palu, Hani, Genç, Varto, Silvan vesaire asilere katıldı. 30-40 bin kişilik bir kuvvet oldular. Türk ordusu, hazırlıklarını 1 Nisanda tamamlayarak taarruza geçti. 15 Nisanda Şeyh Sait'in yakalanmasıyla isyan söndürüldü.

O zaman, aşığı yukarı eşit silâhlarla yapılan büyük çaptaki isyan bu kadar hızla bastırıldıktan sonra bugün sert bir hava gücü ve kuvvetli topçusu olan Türk Ordusu mu Don Kışotlar karşısında âciz kalacak? Orta Doğı Teknik Üniversitesi'nin kalın duvarları arkasında saklanarak jandarma ile birkaç saat tûfek ve tabanca atışından sonra komutanın "havan ateşı açacağım" demesi üzerine ödleri patlayıp teslim olan kabadayılar mı Türk Ordusuy-la çarpışacak? El yumruğı yemeyen kendi yumruğunu bozdoğan sanır. "Faşist ordu" diye bağırın, "Karşımıza polis yerine asker de çıksa vuruşuruz" diyen yalancı kahramanlar nerde? Karşılarındakinin torbacı Menteşeoğılu olmadığını görünce şimdi süt dökmüş kediler gibi teslim oluyorlar. Çünkü Don Kışotların kahramanlığı değirmenin kanadına çarpıncaya kadardır.

Bu arada Sıkı Yönetim bildirilerinden öğrendiğimize göre bir Basın Heyeti, komutanlığa giderek tutuklu gazeteciler için merhamet dilenmiş, fikir suçundan söz etmiş, 1972'de Dünya Basın Kongresinin İstanbul'da toplanacağını ileri sürerek Sıkı Yönetimin erken bitirilmesini istiham etmiş.

Açıklanmadığına göre bu basın heyetinin kimlerden kurulu olduğunu bilmiyoruz. Fakat şunu sormak istiyoruz: Vaktiyle basın kışkırtıcılık yaparken, milleti bölmeye çalışırken, ahlâk düzenini yıkarken, anarşistlere vatanperver gençler diye övgüler yağdırırken akılları neredeydi?

Suç, fikir suçu olmakla suç olmaktan çıkmaz. Fikrin de, vicdanın da sınırı vardır. Senin fikir suçu dediğin herzevelikler, bak, kaç ailenin ocağına incir dikti. Vatanperver gençler dediğin kimseler yıllarca üniversiteyi işlemez hale koyarak yurdun muhtaç olduğı yüksek tahsil mezunlarının yetişmesine engel oldular. İşlerine geldiğı zaman ordu gençlik yanyana gelmediğı zaman "Faşist

ordu" diye bağıldılar. Devlet kuvvetlerine silâhla karşı koyup teslim oldukları zaman, birkaç saat ayakta tutulup sorguya çekildikleri için rektör mü, dekan mı, ne zırlıtıysa, başkanları olan Erdal İnönü, büyük insanî merhame-tinden dolayı sorguların çabuk bitirilmesini istedi.

Ve ne acıklı, ne ibret verici olaydır ki jandarmaya karşı koyan 1000 kişiden ancak 22 tanesi mahkemeye sevkolunup onlar da tahliye olundu.

O öyle olursa bu da böyle olur. Ordu işe el koyar. Sıkı Yönetim kurulur ve belki de aylarca sürer.

Sen beynelmilel gazetecilerini git, başka yerde topla. Yabancı gazetecilerin intibaından önce, ahlâk yasasına and içmiş basının Don Kişotlar'la birlikte uçurumun kıyısına kadar sürükledikleri Türkiye'nin selâmeti lâzım.

(7 Mayıs 1971), *Ötüken*, 1971, Sayı: 5

3 Mayıs 1944

BUNDAN 29 yıl önce Ankara'da yapılan bir yürüyüş, bugün farkına varılmamış olmakla beraber, Türk tarihinin gidişi üzerinde son derece tesirli olmuştur. Havadaki zehirli gazla boğulacak hale gelmiş bir insana, oksijen verilmesi, aşırı humma içinde kıvranan hastaya bir antibiyotik şırıngası yapılmasının yaratacağı şifa gibi, dikta idaresi altında yaşayarak o diktanın hiç umursamadığı komünizm propagandasının çökertmeye çalıştığı bir toplumu 3 Mayıs 1944'te Ankara'da yapılan bir gençlik yürüyüşü uyarmış, tehlikeyi gördükleri halde ses çıkaramayanlara cesaret ve ümit vermiş, tek partili idare olduğu halde Millet Meclisi'nde de görülen heyecanla Türkiye'yi bir "içten vurulma" tehlikesinden kurtarmıştır.

Bu kurtarışın kahramanları, büyük çoğunluğu yüksek okul ve üniversite öğrencisi olan birkaç bin gençtir. 3 Mayıs'ın gerçek değerinin kavranmamış olması o zamanki idarenin, hepsi kendi elinde bulunan basın ve radyo ile yaptığı aralıksız propaganda yüzündendir. Sosyalist maskesi altındaki komünizmin Türkiye'yi Rusya'ya katmak konusundaki niyetini memleket mukadderatına hâkim olanlar anlayamamışlardı. Yirminci yüzyılda, idare başında bulunanların mutlaka herkesten iyi ve doğru düşüneceğini kabul etmeye imkân yoktur. Türkiye'de de ehem-

miyetsiz görevlerde bulunan veya henüz okuma çağında olan bir takım gençlerin tehlikeyi baştakilerden daha isabetli görmüş olmasında hiçbir fevkalâdelik aramamalıdır. Bu, bir dereceye kadar mizaç ve yaratılış meselesidir.

Uzun süre devleti idare etmiş olan Halk Partisi'nde 1938'den sonra bir İnönü'yü yüceltme çağı başlamış, evvelce Atatürk için kullanılan "Millî Şef" deyimini ona mal edilmiş, pullarda ve paralarda Atatürk'ten üstün olduğu havası yaratılmak istenmiştir. Hâlbuki bu çok yanlış bir davranıştı. Çünkü Atatürk, Rusya'da ortaya çıktığı zaman, hakkında kimsenin ve tabîî kendisinin de bir şey bilmediği komünizmi ve onun Türkiye için tehlikesini anlamış, tedbirlerini almış olduğu halde İnönü komünizmin nasıl bir belâ olduğunu bir türlü idrak edememiş, "Sağcılar" dediği Nurcu vesaire makulesini gözünde büyüttüğü halde bugün toplu olarak anarşist adı altında anılanların gayesini bir türlü kavrayamamıştır. Anarşistler üniversiteyi işgal ettiği zaman boykotla işgalin aynı şey olduğunu söylecek kadar vahim bir hatâ yapmış, bu da yetmiyormuş gibi Türkiye'yi mahvetmek istedikleri için idama mahkûm edilen üç komünistin idamını durdurmak teşebbüsü ile, ilerde tarihin çok olumsuz hüküm vereceği bir harekette bulunmuştur.

Kafa ve gönül yapısı bu olan İnönü'nün 3 Mayıs 1944 yürüyüşüne iyi gözle bakmasına şüphesiz imkân yoktur. Bu sebeptendir ki "Türkçü" kelimesinden ömrü boyunca ürkmüş, bu ürkmeye çevresinin de büyük ölçüde tesirinde kalmıştır. Onda batıya karşı garip bir kompleks vardır. Türkiye'nin manevi kalkınmasını klâsiklerin Türkçeye çevrilmesinde görmesi bunun delilidir. Hâlbuki artık roman ve piyeslerle yahut eski Yunan felsefesiyle milletlerin kalkınma imkânının olduğu çağda değiliz. Bugün her zamankinden çok milletçilik çağıdır. Beynelmilelci olduk-

larını iddia eden komünist devletler bile aşırı bir milliyetçiliğin içindedir. Bu, sosyal bir kanundur: Toplumlar yayılmak ve büyümek için çatışır, çarpışır; bunun için her vasıttan faydalanır. Böyle bir sosyal kanun olmasaydı barışçı İsa'nın dinindeki milletler asırlarca savaştırmaz, Budist Japonlar savaşın sözünü dahi etmez, kardeş Müslümanlar birbirinin canına kasdetmezdi.

Bu sebeple yabancı klâsiklerin tercüme edilerek Türk gençliğine okutulması onlarda bir aşağılık duygusu yaratmaktan başka sonuç vermemiştir. 20-25 yaşındaki gençlerin şaheser diye hep Yunan, Lâtin, Batı, Acem, Arap, Rus eserlerini okursa "Demek benim milletimin şaheseri yokmuş" düşüncesine kapılmasından tabîî ne olabilir?

İşte Türkçüler, Türk milletin manevî kalkınmasını önce komünizmin yok edilmesinde, sonra millî kültürün diriltilmesinde anladıkları için İnönü ile bağdaşamamışlar, onun tarafından, Türkiye'yi bütün dünya ile düşman etmek içip uğraşan kişiler diye ilân edilmişlerdir.

Türkçüler şu memlekette hiçbir zaman iktidara geçemedi. İnönü ve partisi uzun yıllar iktidarda kaldı ve istediği icraatı, propagandayı yaptı. Acaba zaman kime hak verdi? Tecrübesiz, çoluk çocuk sayılan 1944'ün gençlerine mi, yoksa tecrübeli kaptan olduğu ilân edilen İnönü'ye mi?

Onun tecrübeli kaptan olduğu hakkındaki sözü, İkinci Cihan Savaşı'nda Türkiye'nin harbe girmemesi ve bunun İnönü'ye mal edilen bir başarı olarak kabul edilmesinden doğmuştur. Acaba gerçek böyle midir?

Türkiye, bilfarz Yugoslavya'nın topraklarında kurulmuş bir devlet olsaydı veya İngilizler vaadettikleri savaş malzemesini bize verebilselerdi tecrübeli kaptan onu yine savaşın dışında tutabilir miydi? Bunlardan başka

Türkiye'nin savaşa girmeyişinde Von Papen'in büyük rolünü asla unutmamak lâzımdır.

3 Mayıs yürüyüşü milletin gözünü komünizme karşı açan bir millî harekettir. O tarihten başlayarak okullarda hakikî millî tarih okutulsaydı millî eğitimin bazı kilit noktalarına komünistlerin sızmasına meydan verilmeseydi 12 Mart muhtırasına sebep olan anarşi doğmayacak, bir takım gençler Türk milletinden zorla koparılmayacak, ahlâk değerleri çekmeyecekti. Anarşi hareketleri dediğimiz kargaşalar, dikkatle mütalâa olunursa gayet korkunç bir ruh halinden doğmakta, âdeta bir milletin intihar etmek istemesi gibi bir manzara göstermektedir.

Komünizm, sosyal bir isteriden başka bir şey değildir. Onun hâkim olduğu hiçbir ülkede sosyal adalet ve iktisadî refah sağlanamadığı halde faşist veya kapitalist denilen demokrat ülkelerin pek çoğunda bu iş başarılmıştır.

Komünizmin iktidara geçtiği günden beri Rusya'nın Türkiye hakkındaki kötü niyetleri Çarlık Rusya'sının kötü niyetlerinden bir parça bile sapmamıştır. Boğazlarda üs istemenin başka mânâsı var mıydı?

3 Mayıs'ı yapan Türkçülerin şuurla ve inançla bildikleri gerçek: Komünizmin Türklüğe kasdeden bir tehlike olduğu idi. Son iki yılın olayları, sürüp giden Sıkıyönetim mahkemeleri, bu mahkemelerde ortaya dökülen hakikatler Türkçülere hak vermiştir.

3 Mayıs birçok Türkçünün büyük sıkıntı ve ızdırabı ile kapanmıştır. Fakat 3 Mayıs devam etmektedir: *Ötüken*'in Yazı İşleri Müdürü Kayabek, aşağı yukarı 6 yıl önce başlayan bir davanın sonucu olarak mahkûm edildiği 15 aylık hapsi çekmek üzere, eşini ve birisi bebek olan dört çocuğunu İstanbul'da bırakarak, doğum yeri olan Eğin'e hareket etmiştir.

88 • Tarih, Kùltür ve Kahramanlar

Önümüzdeki yüzyılın tarafsız tarihçileri 3 Mayıs'ın bir dönüm noktası olduğunu elbette tesbit edeceklerdir.

3 Mayıs selâm olsun!.. 3 Mayıs ruhu edebiyen yaşasın!...

(11 Nisan 1973), *Ötüken*, 1973, Sayı: 5

Bizim Günüümüz

TÜRKÇÜLÜK büyük bir ülküdür. Bütün ülkeler gibi büyük bir inanç gücüne dayanmakta ve bir toplum davranışı olduğu için de bütün toplum davranışları gibi sosyal kanunların etkisi altında bulunmaktadır.

Bu ülkü, büyük Türk milletinin şuurunda ve şuuraltında yüzyıllardır yaşamakta olan büyüklük düşüncesinin bir görünüşü, Türk soyundaki özelliklerin bir belirtisidir.

Türkçülük, geçmişten geleceğe doğru uzanan bir duygu-düşünce vetiresi olduğu için onu şu veya bu kasıtle tefsir etmek, yermek veya ona saldırmak' boşunadır. Bir ağacın çiçek açıp yemiş vermesinin nasıl önüne geçilemezse, Türk milletinin içinde bir gün Türkçülük ülküsünün tam zaferi sağlamasına da öylece engel olunamaz. Ağacı yemiş vermekten alıkoymanın yolu onu kökünden kesip devirmek olduğu gibi Türk milletinde Türkçülük ülküsünün önüne geçmenin tek çaresi de Türklüğü yer yeryüzünden kaldırmaktır.

Türkiye'nin içinde ve dışında bütün Türk dünyasında Türkçülük ülküsü her zaman bir kor halinde yanmaktadır. Bunun bütün Türklüğü saracağı zaman elbette bir gün gelecektir. Bugün Türkçülük o kadar güçlü değilse bunun sebepleri memleketin durumunda, aydınların yozlaşmasında, siyasilerin değersizliğindedir. Partizanlığın

din haline geldiği, Nurculuk ve Moskofçuluk gibi geri ye hain akımların alabildiğine ortaya döküldüğü bir ortamda zaten başka bir şey beklenemez. Türkçülüğün korkunç bir şey olduğunu propaganda ile dört bucağa yayanlar, bunu radyo ve basınla tekrarlatanlar Nurculuğa ve Moskofçuluğa zemin hazırladıklarını idrak edememişlerdir. Daima bir fikre sarılmaya mecbur olan "kişioğlu", normal ülküsünün kapısı kendisine kapatılınca işte böyle anormale gider; bundan da şüphesiz Türkiye zarar görür.

"3 Mayıs" günü Türkçülerin tarihte ilk defa görülen bir davranışlarıdır. Türkçülüğün düşünceden harekete geçmesidir.

"Bir gösteriden ne çıkar? Bu da anılmaya değer mi?" diye düşünenler bulunabilir. Bugünün kanunları himayesinde, anayasaya ve her türlü hürriyetlere dayanarak nümayiş yapmak kolaydır. Nitekim dünya şimdi ucuz kahramanlarla dolup taşıyor. Fakat Türkiye'de koyu bir istibdadın hüküm sürdüğü, "kanun"un "beş telli bir saz" olduğu çağlarda, polisin insanları tevkif ederek keyfi istediğı kadar alıkoymak yetkisine sahip olduğu yıllarda bunu yapmak, yapabilmek gerçekten bir yürek ve inanç meselesidir.

3 Mayıs 1944 günü Ankara'daki Yüksek Öğrenim gençleriyle bunlara katılan liseler ve halktan toplanan birkaç bin kişilik bir grup, komünistlerle onların koruyucusu olan o zamanki Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel aleyhinde bağırarak bir yürüyüş yaptılar ve üzerlerine yürütölen atlı ve motosikletli polislerle çarpışarak zorla dağıtıldıktan sonra yüzlercesi tevkif edildiler.

3 Mayıs büyük ızdırapların başlangıcı ve kaynağı olan bir gün olduğu halde bir dönüm noktası, bir benimsenmiş gündür. O günkü yürüyüş "daimî başarı ve zafer" ninnileriyle uyumuş, uyuşturulmuş olan milleti ve Mec-

lis'i dehşetle uyandırmış, bu uyanıklık daha sonra gördüğümüz şuurlu anti-komünist hareketlere yol açmıştır.

3 Mayıs, bir kâbustan silkiniştir. Daha sonraki yayınların da belgeleriyle ortaya koyduğu gibi komünistler bazı bakan ve mebuslardan himaye görerek, bazı satılmış kalemlerin teşviki ile harekette idiler. Köy Enstitüleriyle, liselere sokulan öğretmenlerle, üniversitedeki sabıkalı profesörlerle Türkiye'yi bir marksist ihtilâle hazırlıyorlardı. Bütün bunları önleyen şey, 3 Mayıs 1944 günü birkaç bin meçhul gencin yaptığı sert yürüyüş olmuştur.

Bundan dolaydır ki 3 Mayıs bizim günümüzdür. 3 Mayıs bir ruhtur. Bugünkü parti dincilikleri, Nurculuk ve Moskofçuluk safsataları geçerek ve ortada yalnız 3 Mayıs yürüyüşünü yapan Türkçüler kalacaktır.

Bu yürüyüş devam ediyor. Türk orduları ata ruhlarının dolaştığı Altay ve Tanrı Dağları eteklerinde geçit resmi yapıncaya kadar devam edecek.

Ötüken, 15 Mayıs 1965, 17. Sayı;

Türk Tarihinde Yabancı Kanlıların İhanet Serisi

Birinci İhanet

TÜRK TARİHİ, içimizdeki yabancıların ihaneti ile doludur. Tarihimizin biraz aydınlanmaya başladığı çağlardan beri aralıksız süregelen bu ihanetler, yabancı kan taşıyanlara güvenmenin, onlara devlette üstün değil, en aşağı bir yer bile vermenin ne büyük yanlış olduğunu anlatan ebedî bir derstir. Tarih bir "bilim" değildir. Fakat tarihin konusu olan hâdiselerin belli kanunları vardır. Türk tarihi için bugüne kadar öğrendiğimiz kanunların en başta geleni "*Yabancı kan taşıyanlara güvenme!*" buyruğunu vermektedir. Bu buyruk büyük geçmişimizin, ırkımızın, atalarımızın buyruğudur. Bugün yaşayanlara bu büyük gerçeği iyice anlatabilmek için *Orkun*'un her sayısında, içimizdeki yabancıların ihanetine dair tarihî bir vaka göstereceğiz. Bunlara birer numara vermemiz kolaylık olsun diyedir. Birbirinin ardından gelen iki numara arasında bizim bilmediğimiz, hattâ tarihin bilmediği birçok ihanetlerin daha geçmiş olması muhtemeldir.

Milâttan önce 78 yılında, Orta Asya'da o zamanki Türk devletini yaşatmakta olan Kunlar, Çin sınırına bir akın yapacak oldular. Kun Eli'nde, nesillerdenberi yurttaş olarak yaşayan Çinliler bunu Çin imparatoruna bildirdiler. Böylelikle 4000 kişilik Kun akıncı kolu pusuya düşürüldü. Ancak birkaç yüzü kurtulabildi.

Düşün ve unutma...

Orkun, 1950, Sayı: 2

İkinci İhanet

Milâttan önce 68 yılında Kunlar Çine bir akın yapacaklardı. Kun ordusundan üç Çinli seyis kaçarak bunu Çinlilere bildirdi. Bu yüzden akın yapılamadı.

Düşün ve unutma!..

Orkun, 1950, Sayı: 3

Üçüncü İhanet

Kunlardan sonra Türkeli hakimiyetini alan Siyenpi-Tabgaçların zayıfladığı bir sırada hükümdar olup devleti kuvvetlendiren ve eski büyüklüğüne kavuşturacak gibi gözüken cesur yabgu "Ho-pemen" (maalesef asıl Türkçe adım bilmiyoruz) milâttan sonraki 235 yılında kendi ordusunda bulunan Çinli bir askerin suikastıyla öldü ve devletin kuvvetlenip yükselmesi işi bir anda durdu.

Düşün ve unutma!...

Orkun, 1950, Sayı: 6

Dördüncü İhanet

Gök Türklerin hâkimiyeti çağında ve 580 yılında Çang-şun-çing adında bir Çin kumandanı Türk kağanına zevce olarak bir Çin prensesi getirmiş ve bir daha memleketine dönmemişti. Ertesi yıl kağan öldü. Yeni hüküm-

dar İşbara Kağan, ok atmadaki ustalığından dolayı bu Çin kumandanını beğenerek nedimleri arasına soktu. Türk beğleri de kağanın buyruğu ile onunla sıkıfıkı konuşuyorlar ve büyük avlara birlikte gidiyorlardı. Çang-sun-çing herkese sorular sorarak Türk boylarının ayrı ayrı kuvvetleri ve devletin durumu hakkında bilgi ediniyordu. Gök Türk devletinin iç durumunu iyice öğrendikten sonra Çin İmparatoruna bir rapor verdi. Bu raporda Türklerin hepsini birden yok etmek imkânsız olduğu için aralarına ayrılık sokarak yenmek gerektiği belirtiliyordu. Türklerden yılgın olan Çin imparatoru büyük bir sevinçle Çang-sun-çing'i çağırttı. Onu iltifatlara boğdu. Çinli casus Türklere karşı neler yapılması gerektiği hakkında birçok şeyler söylediği gibi imparatora Türkeli'nin bir haritasını da verdi.

Düşün ve unutma!...

Orkun, 1950, Sayı: 6

Beşinci İhanet

İşbara Kağan 582'de 400.000 kişilik bir orduyla Çin'e saldırdı. Çin seddini aştı. Çinlileri her yerde bozdu. Türkler yalnız bir noktada durdurulabildiler. Diğer yerlerde Türk orduları Çin'in içine doğru ilerlediler. Bu sırada yine Türkeli'nde bulunan Çang-sun-çing, İşbara Kağan'ın oğluna haber göndererek Türk devletinin en yaman boylar topluluğu olan Tölüslerin isyan ettiğini, İşbara Kağan'ın karargâhının düşmek üzere bulunduğunu bildirdi. Bu korkunç haber, korkunç Türk akınını durdurdu. Hızla çekilerek Türkeli'ne döndüler.

Düşün ve unutma!..

Orkun, 1950, Sayı: 7

Altıncı İhanet

603-609 yılları arasında Gök Türk kağanı olan Türe Kağan'ın İcing adında Çinli bir zevcesi vardı ve bu prenses Çin'in Sui Hanedanına mensuptu. Türe Kağan ölünce yerine geçen oğlu Türgiş Şipi Kağan (609-619), Türk âdeti gereğince üvey anası olan bu Çinli prensesle evlendi.

Türgiş Şipi Kağan muktedir bir adamdı. Türklerin arasına sokulmak istenen mutad bozgunculuklar bu sefer sökmeyince Çinliler, kendilerine en çok aleyhdar olan Türk beğlerinden birini "hediye vereceğiz" diye sınıra çağırıp öldürdüler.

Kağana da: "Sana isyan için gelip bizden yardım istemişti; onun için öldürdük" diye haber yolladılar. Fakat Kağan hakikati anlamakta gecikmedi ve öç almak için, o sırada Çin'in kuzey sınırlarını teftişe çıkmış olan imparatoru yakalamaya karar verdi. 615 yılında 100.000 atlı ile imparatorun geçeceği yolları tuttu. Çin imparatoru mutlaka yakalanacaktı. Fakat İcing Katun bunu imparatora bildirdiğinden Çin imparatoru kaçarak teşebbüsü boşa çıkardı.

Düşün ve unutma!..

Orkun, 1950, Sayı: 10

Yedinci İhanet

Gök Türk Kağanı Türgiş Şipi Kağan(609-619)'ın Çinli zevcesi İcing Katun'un ihaneti yüzünden 615 yılında esir olma tehlikesi atlatan Çin İmparatoru güneye kaçarak bugün "Tay-yuen" denilen "Yen-men" şehrine sığındı. Kağan da önüne gelen bütün koruganları birer birer düşürerek Yen-men'i kuşattı. Durum ümitsizdi. İmparator ağlıyor, son bir gayret daha göstermeleri için subayları koçaklıyordu.

Çinliler, Türk kuşatma hattını yarıp çıkmayı düşündülerse de kıyışamadılar. İmparator teslim olmaya hazırlanıyordu. Son çare olarak yine kağanın Çinli zevcesi İçing Katun'a başvurdu. Bu hain kadın, Gök Türk ülkesinin kuzey bölgesinde isyan çıkmış olduğuna dair bir söylenti çıkararak Çin İmparatorunu ve imparatorluğunu kurtardı.

Türgiş Şipi Kağan mevhum ihtilâli bastırmak üzere bütün ordusunu alarak çekildi.

Düşün ve unutma!...

Orkun, 1950, Sayı: 11

Sekizinci İhanet

Gök Türk Kağanı Türğiş Şipi Kağan 619'da ölünce yerine kardeşi Çuluk Kağan (619-621) geçti. O da Türk göreneğince dul yengesi İçing Katun'la evlendi. O sırada Çin'de, İçing Katun'un mensup olduğu Sui Hanedanı devrilmiş, yerine Tang Hanedanı gelmişti.

Çuluk Kağan ustalık ve cesaretle Çin'i yıpratıyordu. İçing Katun'un tesiriyle de Çin'de Tang Hanedanını devirip Sui Hanedanını tahta çıkarmak fikri ve bahanesiyle 612 yılında Çin'e bir sefer açtı.

Fakat hain Çinli zevcesi İçing Katun, bundan önce yaptığı iki ihanet yetmiyormuş gibi, bu sefer de Çin'in ağır bir darbe yiyeceğini anlayınca kağanı öldürdü. Sefer durdu. Çin kurtuldu.

Düşün ve unutma!...

Orkun, 1950, Sayı: 12

Kazakistan'da Bulunan Mezar

TÜRK TARİH KURUMU tarafından üç ayda bir yayınlanan *Belleten*'in Temmuz 1969 tarihli 131. sayısında (427. sayfada) "Milâttan Önce Dördüncü Yüzyıla Ait Türkçe Yazıtlar Bulundu" başlıklı kısa bir haber vardı. Tass Ajansı'nın Alma Ata kaynaklı bir haberinde bu yazıtlarda yapılan incelemelere göre, bunların Milâttan Önce 4. Yüzyılda meydana getirildiği ve merkezi İle ırmağı bölgesi olan eski ve tek bir Türk devletinin varlığının ortaya çıktığı ilâve ediliyordu. Haberin sonunda da Türk Tarih Kurumu'nun Moskova'daki Türk Büyükelçiliğine ve Sovyet İlimler Akademisi'ne mektup yazarak bu husustaki yayınların gönderilmesini istediği ve bunlar geldikten sonra incelenerek edinilecek bilginin tarih kitaplarına geçmesinin sağlanacağı açıklanıyordu.

Bu haber Türk tarihi bakımından çok mühimdi. Bu sebeple, daha sonra çıkacak olan *Belleten*leri merakla bekledik. Fakat Ekim 1969 tarihli 132. sayı, Ocak 1970 tarihli 133. sayı ve Nisan 1970 tarihli 134. sayılar, hem de biraz gecikerek çıktığı halde bu eski Türk yazıtları hakkında hiçbir haber yayınlanmadı.

Biz merakla beklerken, Ankara'da yayınlanan haftalık *Devlet* gazetesinin bir sayısında Hasan Oraltay'ın "Altın Elbiseli Adam" başlıklı makalesi bizi oldukça aydınlattı.

Doğu Türkistan Kazak Türkleri'nden olup Almanya'da bulunan ve Almanya'ya bol bol gelen "Kazakistan Cumhuriyeti" yayınlarını takip eden Hasan Oraltay bu konu üzerinde çok ilgi çekecek bilgiler vermektedir. Şöyle ki:

Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti İlimler Akademisi, Tarih-Arkeoloji ve Etnografya Enstitüsü'nün Arkeoloji bölümü müdürü olan Kemal Akişoğlu yönetiminde, Kazakistan başkenti Almatı (=Alma Ata) şehrinin 50 kilometre yakınındaki Eşik harabelerinde yapılan kazı sonunda altın elbiseli bir adam bulunmuştur. Bu adamın başlığı tamamiyle altınla süslenmiş ve altınların üstü at, arslan, yabanî koyun, geyik ve dağ keçisi resimleriyle işlenmiştir. Zırhı, ceketi, şalvarı, çizmesinin üst tarafları da altınlarla süslüdür. Bu altınlar o kadar çoktur ki arkeologlar ilk önce bu genç adamın tamamen altından elbise giydiğini sanmışlardır. Kemer i se som altındandır. Bu altınlar üzerindeki işlemler büyük bir sanat eseridir. Sağ kolundaki kılıcı, sol tarafındaki bıçağının kını ve kamçısı da hep altınla kaplıdır. Kimyevî usullerle yapılan incelemelere göre altın giyimli adamın 18 yaşlarında olması gerekmektedir.

Sağ elindeki iki altın yüzükten birinde insan resmi vardır. Bu mezarda 4000 tane altın eşya bulunmuştur. Fakat bir de gümüş eşyalar vardır ki asıl mühim olanlar bunlardır. Çünkü bir gümüş kepçenin dibinde 26 harfli bir yazı görölmüştür. Bunlar bizim bildiğimiz Gök Türk (Orkun) yazılarına çok benzemekte, bazıları da onlarla ayniyet göstermektedir.

Kazak Türkleri'nin tanınmış şair ve tarihçilerinden Olcas Süleymanoğlu, 25 Eylül 1970 tarihli *Kazak Edebiyeti* (=Edebiyatı) gazetesinde Altın Elbiseli Adam hakkında bir yazı yayınlamıştır.

Olcas Süleymanoğlu bu yazısında "İşin mühim tarafı bu yazıların hangi dille yazılmış olduğudur" diyor.

Olcas'a göre bu harfler, Orkun harflerinin başlangıcı ve eski şeklidir. Kendisi bu 26 harfli yazıda 8 kelimeyi okuyabildiğini söylüyor. Okuduklarının mânâsı şu; "*Hakanın oğlu 23 yaşında yok oldu. Halkın şerefi de yok oldu.*"

Burada sekizden fazla kelime varsa da eski Türkçe icazlı bir dil olduğundan bugünkü Türkçeye çevrilişi sırasında daha çok kelime kullanılmış olabilir.

Devlet'teki yazıdan birkaç gün sonra, 14 Kasım 1970 tarihli *Yeni Gazete*'de "Arkeolojinin Ortaya Çıkardığı Yeni Gerçekler" başlıklı bir yazı yayınlandı. *Komsomolskaya Pravda*'dan alınan bu yazı da aynı konu üzerindedir. Bu imzasız yazıda yapılan açıklamada bazı küçük farklar vardır. Hasan Oraltay'ın "Eşik harabesi" dediği yere burada "Issık köyü" deniliyor ve mezarın tesadüfen bulunduğu anlatılıyor: Issık otobüs garajı genişletilirken buldozer çalışmaları sırasında mezar ortaya çıkmış. Mezarın üstündeki çatı Tiyanşan ormanlarından getirilmiş köknar kerestesiyle yapılmış. Yazılar gümüş bir bardakta imiş ve bardaktaki yazıdan şu mânâ çıkıyormuş: "*Hanın oğlu yirmi üçünde öldü. Issık halkının başı sağ olsun*"

İlk iki kelime "khan uya" diye okunuyormuş ve "han oğlu" demekmiş. "Uya"nın hangi Türk lehçesinde "oğul" demek olduğunu bilmiyoruz. Bugünkü Kırgızca'da bu kelime "yuva" demektir. Kaşgarlı Mahmud'da da aynı mânâyâ gelir. Yalnız Gök Türkçede "kardeş, hısım" demek olduğu Hüseyin Namık Orkun'un eserinde kayıtlıdır (Bak: *Eski Türk Yazıtları*, IV, 125). Bu sebeple bu ilk kelimeyi "Han'ın kardeşi" diye çevirmek de mümkündür. Bir de eski Türkçede gırlaktan okunan "h", yani "kh" harfi yoktur. Onun için "khan uya"nın "kan uya" olması icab eder. 720 yıllarında dikilmiş olan Bilge Tonyukuk yazıtında "han" kelimesi "kan" şeklinde geçer.

Fakat gazete haberleriyle kesin bir sonuca varmak imkânı olmadığı için Hasan Oraltay'dan o harflerin fotokopisini göndermesini rica ettim; derhal göndermek lûtfunda bulundu.

Bu fotokopiye göre söz konusu kepçe veya bardaktaki 26 harf, 26 çeşit harf değildir. Buradaki yazıda bulunan harflerin sayısı 26 tanedir. Mükerrerler vardır. Orkun yazıtlarındaki "kalın R" harfinin aynı burada 6 tanedir. Orkun'daki "a, e" harfinin ters çevrilmiş şekli 2 tanedir. Sözün kıyası burada 18 çeşit harf vardır. Baştaki ilk üç harfi "gan" yani, "han" okumak mümkündür. Fakat iyice inceleme yapmadan herhangi bir hükümde bulunmak elbette doğru olmaz.

Ancak, Türk ırkının doğduğu bölgede bulunan eski bir mezarın, aksi kesin deliller bulunmadıkça, Türkler'e ait olacağı pek tabiidir. Orada görülen alfabenin Gök Türk alfabesinin iptidaî şekli olması da akla çok yatkındır. Daha çok Yenisey bölgesindeki mezarlarda bulunan harflere benzemektedir.

Türkler'e ait olduğu ispat edilirse, Milâttan Önceki Beşinci yüzyıllara ait olan bu mezar ve yazı, Türk tarihinin Kunlar'dan öncesini aydınlatacak ve Türk yazısını 2500 yıl önceye götürerek millî kültürün sağlam temellerini ortaya koymuş olacaktır.

Ruslarla yapılmış bir kültür anlaşması varken, üniversitelerin ve Türk Tarih Kurumu'nun oraya bir ilim heyeti göndererek Kazak ırkdaşlarımızla ortaklaşa ilmî çalışmalar yapması ne kadar iyi olurdu.

"Altın Elbiseli Adam" Hakkında Yeni Bilgiler

ÖTÜKEN'in eski sayılarından birinde, Sovyetler Birliği'ne dâhil Türk Kazakistan Cumhuriyeti'nin başkenti Alma-Ata şehrine 50 kilometre uzaktaki Eşik kasabası yanında bulunan bir mezardan ve bu mezardaki "Altın Elbiseli Adam"ın cesedinden bahs olunmuştu. Almanya'da bulunan Kazak Türkleri'nden Hasan Oraltay beğ, Altın Elbiseli Adam hakkında Kazak basınındaki yeni bilgileri bize göndermek lûtfunda bulundu. Biz de bu mühim konu hakkında Türkiye Türkleri'ni aydınlatmak için o bilgileri aktarıyoruz:

Alma-Ata'da *Leninşil Cas* (=Leninci Genç)¹ adında, Kazak Türkçeşiiyle* günlük bir gazete çıkmaktadır. Bu gazetenin 24 Ocak 1973 tarihli sayısında orali Türkler'den İrim Kenenbayoğlu'nun "25 Gasır Burin Cazılğad Hat" (= 25 Asır Önce Yazılmış Mektup) başlıklı bir makalesi yayınlanmıştır. Makalede "Altın Elbiseli Adam" hakkında

¹ Kazak Türkleri bizim Türkçemizde ve edebî Çağataycada başta bulunan "y"leri "c" olarak, "ş"leri de "s" olarak söylerler. Doğu ve Batı edebî lehçelerinde "genç" demek olan "yaş", Kazak Türkleri'nde bu sebeple "cas" olur. "Leninşil"ın sonundaki "şil" de bizim Türkçemizde balıklıl, adamıl gibi kelimelerde kullanılan mensupluk takısının Kazak Türkleri'ndeki şeklidir.

bilgi vermekte, 400'den fazla altın eşya bulunduğu anlaşılmakta, bunun nerde ve ne zaman keşfolunduğu hakkında evvelce verilen izahat tekrarlanmaktadır. Kenenbayoğlu bu mezarın, bu asrın başında İngiliz arkeologları tarafından bulunan Mısır firavunlarından Tutankhamon'un mezarıyla mukayesesinin mümkün olduğunu söyledikten sonra mezardan çıkarılan eşyanın ehemmiyetine temas etmektedir.

Kenenbayoğlu'nun bildirdiğine göre Altın Elbiseli Adamın mezarında bulunan yazı Moskova ve Leningrad üniversitelerine yollanmış, fakat onlar okuyamadıklarını bildirerek geri göndermişlerdir.

Sonra bununla Kazak İlim Akademisi bilginleri, bilhassa Prof. Gayneddin Alioğlu Musabay ilgilenmiştir. Musabay yalnız Kazakistan çapında değil, bütün Sovyetler Birliği çapında eski Türk yazıtları bilgini olarak tanınmış ve pek çok eser vermiştir.

Gayneddin Alioğlu Musabay bu yazıyı okumayı başarmış, Kazak İlim Akademisi Dil Enstitüsü'nün son dil haftasında açıklamalar yapmıştır. Musabay, Yenisey-Orkun Yazıtları ile Eşik yazıtı arasında 1000 yıldan fazla zaman farkı olduğunu bildirmiştir. Kazak bilgini burada şaşırtıcı bir fikir ileri sürmüş, her işaretin bir harfi değil, bir heceyi gösterdiğini söyleyerek yazıtın şöyle okunması gerektiğini bildirmiştir:

*Taza as tuvin agannın
Eldi ege. Altın, eskerin
Sagan ar eperedi.
Casınacete
Bakitındı aşasın.
Sav bol.*

Gayneddin Alioğlu Musabay'ın fikrine göre milâttan önceki 7-5. Yüzyıllarda Saka-Usun gibi eski Türk kavim-

lerinin ülkesinde yazı olduğunu bu gümüş kaşıktaki satırlar ispat etmektedir. Bu da Orkun yazısının bu Saka-Uzun ülkesindeki yazının bir devamı ve tekâmülü olduğunu gösterir. Demek ki eski Türk alfabesi önce ideogramla başlamış, sonra hece yazısına dönmüştür. Elimizdeki bu kaşık yazısı da hece yazısının son çağına aittir. Bundan sonra hece yazısı harf-ses yazısına dönmüş, bundan da bildiğimiz Yenisey-Orkun yazıtları doğmuştur.

Gazetede ki makalede yazılı gümüş kaşığın mezara ne için gömüldüğü hakkında açıklamalar vardır. Safi gümüşten yapılan kaşığın sapı yoktur. Bu mezar daha önce açılmadığına göre sap çalınmış olamaz. Mezardan anlaşıldığına göre de buraya kırık dökük eşyanın konulması da âdet değildir. Mezardaki cesedin ya çok zengin birisine veya bir subaya ait olduğu anlaşıyor. Bu durumda sapsız kaşığın, mezarda bulunan yiğit doğduğu zaman ona bir akrabası tarafından verilmiş, hediye olması düşünülebilir.

Leninşil Cas gazetesindeki makalede böyle bir hazinenin Sovyetler Birliği sınırları içinde bugüne kadar bulunmadığı, hatta dünyada bile bunun eşinin ancak Mısır'daki firavun mezarı olduğu belirtilmiştir.

Amerika'da çalışan bir Türkistanlı'nın bildirdiğine göre Amerika hükümeti, Musabay'ı davet etmiş, çok büyük bir para teklif ederek üç ay Amerikan üniversitelerinde ders vermesini istemişse de Ruslar izin vermemiştir.

Yukardaki kaşık yazısının Türkiye Türkçesine çevrilişi şöyledir:

*Temiz çek tuğunu ağabeyinin
Sağlam sahip (ol). Altın, askerin
Sana şan verir.
Yaşına yeterek (= büyüyerek)
Bahtını asasin.
Sağol*

Bu okuyuşta Kazak ırkdaşımıza katılmadığımız noktalar var. Bunların biri metinde "asker" ve "baht" anlamında "esker" ve "bakıt" kelimelerinin geçişidir. "Asker" Yunancadan Arapçaya, oradan da bize geçmiş bir kelime olup milâttan önce 5. Asırda Türkler arasında kullanılmış olması asla düşünülemez. Farsça bir kelime olan "baht" ın, "bakıt" şeklinde de olsa o zamanki Türkçede kullanılması mümkün değildir. Bundan başka eski Türkçedeki "tuğ" ve "sağ" kelimelerinin ki, bunlar ancak 16. Asırda bazı Türk ağızlarında ve bu arada Kazakçada "tuv" ve "sav" şeklini almıştır, milâttan önceki asırlarda da "tuv" ve "say" diye kullanılması kabul olunamaz. "V" harfi Türkçede sonradan teşekkül etmiştir.

Bununla beraber Musabay'ın bir çığır açtığı muhakkaktır. Kutlanmaya değer. Ancak metnin yeni ve daha doğru bir okunuşa ihtiyacı bulunduğu da inkâr olunmaz.

İstanbul'un Fethi Yılına Ait Bir Mezar Taşı

İSTANBUL'u zapteden Türk askerlerinden 18 kahramanın taşlarını saklayan bir mezarlık bakımsızlıktan yok olmak üzere.

İstanbul'da, Şehzadebaşı'nda, Şehzadebaşı Polis Merkezi yanında On Sekiz Sekbanlar Sokağı adında bir sokak var. Bakımsız ve tozlu olan bu sokakta küçük bir mezarlık var. Duvarının bir kısmı yıkılmış ve içini otlar bürümüş olmasına rağmen duvar kitabesiyle içindeki mezar taşlarından bir tanesi sağlam kalmıştır. Şimdiye kadar kimsenin dikkatini celbetmeyen bu mezar İstanbul'un en eski mezarıdır. Üzerinde İstanbul fethinin hicrî tarihi olan 857 tarihi vardır. Duvardaki kitabe yüksek olduğu için fotoğrafını almak kabil olmadı.

Mezarlığın içinde iki tane lâhit varsa da birisinin taşı kalmamıştır. Öteki Sekban Kethüdası Hızır Oğlu Hamza'ya aittir. Bununla beraber mezar taşındaki *Kethüdâ-yi şühedâ-yi Sekban* sözlerinden Hızır Oğlu Hamza'nın mutlaka umum Sekban Kethüdası olduğu mânâsını çıkarmak doğru değildir. Bu söz, orada şehit düşen sekbanların kumandanı, yahut en kahramanı mânâsına da gelebilir.

İsmet Paşa'nın bir müddet önce eski eserleri korumak hususunda vilâyetlere gönderdiği tamim dolayısıyla eski

eserler encümeninin ve İstanbul valisinin dikkatini celb ederim. Bu mezarlık derhal mükemmelen tamir olunarak âbide haline getirilmelidir. Çünkü bundan 480 yıl önce şehit düşen Türk kahramanlarına ait olduktan başka İstanbul'un en eski Türk eseri de budur. Kitabenin ve mezarın yazıları fazla aşınmamış olduğu için bundan bir iki asır önce tamir olunduğuna hükmolunabilirse de, bu onların tarihî değerini küçültmez. Bilâkis atalarımızın millî mefâhire bizden daha saygılı davrandıklarını gösterir.

Bu mezarlık, yakında yüksek adlarına bir âbide dikilecek olan 16 Mart Şehitleri meydanından 100 adım kadar uzaktadır. Burasını imar için en çok 500 lira yetiştir. Bu hususta Millî Türk Talebe Birliği'nin de nazar-ı dikkatini celb ederim. Eğer hükümet kendilerine Çanakkale âbidesi için izin vermemek hususundaki inadında devam ederse, hiç olmazsa burasını tamir edip millî vazifelerini başka bir sahada itmam etsinler.

Orhun, 1934, Sayı: 8

-II-

DİL VE KÜLTÜR MESELELERİ

Atalarımızdan Kalan Eserleri Yıkarak Vatana İhanettir

MİLLETE ihanet yalnız askerî sırları düşmana satmakla olmaz. Mevkiinin otoritesini kendi menfaati için kullanan devletli, akrabasının çocuğunu hatır için geçiren öğretmen, vazifesi başına geç gelip millet ferdlerini bekleten belediye doktoru da birer vatan hainidir. Farkları, ihanetin şümulü bakımındandır. Fakat vatan ihanetinin bir de başka türlü vardır ki diğer bütün vatan ihanetleri gibi hale ve istikbale değil, maziye karşı olduğu, yani tamiri imkânsız bulunduğu için daha korkutucudur.

Bir millet yalnız bir insan yığını, bir vatan yalnız kuru toprak değildir. Milleti ve vatani millet ve vatan yapan şey hatıralar, izler, eserlerdir. Bunun için ecdadın eserleri mukaddestir. Türbelere, mezarlara bunun için saygı gösterilir. Şimdiye kadar bilgisizlik yüzünden pek çok eski eserlerimiz harap oldu. Fakat artık bizde tarih şuuru doğduktan sonra eski eserleri harap etmek vatana ihanetten başka bir şey değildir.

Fransız Prost'un yaptığı yeni İstanbul plânına göre İbrahim Paşa sarayından başka Sultan Ahmet velhasıl 300 yıllık san'at eserlerinin de yıkılacağını işittik. Plânı gören mimar Sedat Çetintaş da *Cumhuriyet* gazetesine yazdığı makale ile bu feci haberin bir hakikat olduğunu bildirdi.

Prost bir yabancı olduğu için ona göre Türk eserlerinin hiç bir değeri olmayabilir. Fakat bu plânı tatbik edecek olan insanlarda biraz millî şuur, biraz ecdad sevgisi, biraz tarih ve ilim zihniyeti yok mudur? Prost'un plânına göre Sultan Ahmet Meydanı eski hipodrumun manzarasını alacak, böylelikle mazi ihya olunacaktı.

Kılıcımızla yıktığımız Bizans'ın bir hatırasını diriltmek için ecdadımızın 300 yıllık zafer hatıralarını ve eserlerini yıkmak bize yakışır mı? Ecdadının eserini ancak soysuzlar imha eder. Türk milleti soysuz mudur? Hani Tarih Kurumuna soruldu idi? Hani Tarih Kurumu hayır dediği için İbrahim Paşa Sarayı yıkılmayacaktı? Bu karara rağmen gizli ve sinsi sinsi rol oynuyarak bu sarayı ve Sultan Ahmed Türbesini yıkmaya kalkan melûn kuvvet kimdir? Herkese sorduk. Kimsenin bundan haberi yok. Eğer düşmanımız Moskof Çarlığı İstanbul'u alabilseydi ecdadımızın eserlerini ancak o yıkacak, kimbilir, belki de tarihî değeri vardır diye muhafaza edecekti. Şimdi iş bu raddeye geldikten sonra pekâlâ Sultan Ahmed Camisi de yıkılarak meydan daha geniş bir hal alabilirdi.

Bir adam asılacağı zaman nasıl bu iş çingenelere görürülürse, ecdad eserlerini yıkmak için de yazı yazan çingene ruhlu insanlar görüyoruz. Sonra hiç utanmadan çıkıp da en eski ve medenî millet olduğumuzu iddia ediyor ve bunu Tarih Kurumu ağzıyla bütün cihana haykırıyoruz, değil mi? Medeniyet ecdad eserlerini yıkmak mıdır? Çemberlitaş gibi kaba ve bize âid olmayan bir eseri bütün çirkinliğine ve tehlikesine rağmen muhafaza edip de zarif medreselerimizi, türbelerimizi ve nevinde yegâne olan İbrahim Paşa Sarayını yıkmak vandallık değil de nedir?

Ecdad eserleri yıkılamaz. Nasıl Teşkilât-ı Esasiyenin birinci maddesini hiç kimse, hatta Millet Meclisi bile değiştiremezse, ecdad eserlerini de hiç kimse yıkamaz.

Bu büyük facia karşısında mesuliyetin en büyüğü de tarihçi sayırlara düşmektedir. Millet Meclisi Reis vekili Şemseddin ve Kars sayırlı Köprülü gibi tarih bilginleri bu vandallığa göz yumup da ağız açmayacak olurlarsa tarih ve millet huzurunda pek ağır bir mesuliyet altına girmiş olacaklardır.

Millet Meclisi Reis vekili olduğı için Türkiye'nin büyüklükte dördüncü veya beşinci şahsiyeti olan Bay Şemseddin Günaltay bu meseleyi, eğer isterse, bir takrirle, hatta bir kaç sözle önleyebilirdi.

Bay Fuad Köprülü, *Ülkü* mecmuasındaki o güzel baş yazılarından birini buna hasredebilirdi.

Maarif Vekili Hasan Âli Yücel de münevver bir Maarif Vekili ve eski eserlere meclûb bir insan safatıyla bu işe engel olabilirdi.

Onlar da buna aldırılmazlarsa, ey Prost, fırsat değmişken vur!... Ecdad eserlerini yık!... Bu Türk şehrini Bizans yapmağa çalış!... Fakat unutma ki günün birinde yine bu Türkler, senin Bizans yapmağa çalıştığın İstanbul'da icabederse Ayasofya'yı da tuz-buz ederek ecdad eserlerinin kırıntılarını berkitip yine eski azametiyle eski yerlerine koyarlar...

Çiftçi-Oğlu

Edebî Dil

MEDENÎ milletlerin dilleriyle iptidâî toplulukların dillerini birbirinden ayıran en büyük fark medenî dillerin çok geç ve güç değişmesine karşılık ötekilerin kısa zamanda tanınmaz hale gelmesidir. Bunun sebebi birincilerde yazının ve ortaklaşa bir edebî dilin var oluşudur. Ortaklaşa edebî dil, söyleyişin değişmemesini sağlayan bir ilaçtır. Yahut, söyleyiş değişse bile yazının (imlânın) aynı kalması sayesinde insanlar ve nesiller arasındaki bağlantıyı kuran bir faktördür.

Bir milletin bütün fertleri aynı şekilde konuşamaz. Buna fizyoloji, iklim, görenek ve çevre engeldir. Bölgelelerin, şehirlerin konuşmaları arasında fark vardır. Dilciler, bir ailede bile herkesin aynı şekilde konuşmadığını söyler. Bu farkların çoğalarak iki komşu şehir halkının bile birbirleri için anlaşılmasız ayrı diller konuşmasını önleyen başlıca sebep edebî yazı dilidir. Edebî yazı dili sayesinde bir milletin aydınları, okumuşları kelimeleri aynı şekilde okuyup söyleyerek bir tek ortak dilin var olmasını sağlarlar. Bu da millî birliğin temel şartlarından biridir.

Bir milletin içinde hangi dilin yahut lehçe veya ağzının ortak edebî dil olacağı meselesini zaman ve o milletin kültür akışı tayin eder.

Türkiye'deki edebî dil, İstanbul Türkçesidir. Bu, İstanbul'un bir imtiyazı değil, Osmanlı Cihan İmparatorluğu çağında, imparatorluğun her yanından gelerek kültür ve saltanat merkezinde birleşen büyük edebiyatçıların ortaya koyduğu bir eserdir. İstanbul Türkçesinde hem Anadolu'nun, hem de Rumeli'nin tesiri vardır. Bu dile Arapça ve Farsçadan bir çok, Balkan dilleriyle Macarca ve İtalyancadan bir hayli kelime girmesine rağmen yapı aynı kalmış, yani Gök Türkler zamanındaki cümle yapısı değişmemiştir.

Her milletin edebî dili mutlaka başkentte konuşulan ağız değildir. Edebî Fransızca Paris'te doğduğu halde edebî Almanca ne Viyana'da, ne de Berlin'de değil, Almanya'nın kuzeylerinde doğmuştur.

İstanbul Türkçesi yavaş yavaş Türkiye dışına taşarak bütün Türklerin edebî dili olmak istidadını gösteriyordu. Kırım Türklerinden Gaspıralı İsmail Beğ'in himmetiyle Kırım, Kazan ve Türkistan Türklerine doğru ilerleyen bu yayılışı 1917 komünist ihtilâli önledi. "Milletlere hürriyet" gibi tarihin en iğrenç yalanıyla ortaya atılan bolşevikler daha başlangıçtan itibaren milletleri, özellikle çok korktukları Türkleri yutup Ruslaştırmak için her türlü düzenbazlıklara başvurdular. Türkistanlıların ortaklaşa edebî dili olan Nevâyî'lerin, Babur'ların güzel Çağataycasını ortadan kaldırarak mahallî ağızları ayrı dil diye öne sürdüler. Bunların alfabelerini iki defa değiştirerek birbirleriyle anlaşmalarını önlemeye çalıştılar. Bir yandan da Türkiye Türkçesinin Türkistanlılarla ortaklığını kesmek için edebî ve kültürel korsanlığa başlayarak "yeni akımlar", "ileri hamleler" diye Türkçenin yapısını bozmaya uğraştılar.

Her taşın altında komünist arayanlardan değiliz. Fakat Türkçeyi yıkmaya çalışan akımın Türkiye'de moskofçular tarafından nasıl desteklendiğini her günkü gaze-

te yazılarında görüyoruz. Türkçenin kaidelerine, zevkine, selikasına tamamiyle aykırı düşen uydurmaca kelimeler yetmiyormuş gibi hain ve iğrenç bir düşünce alıp yürümüştür. Cemiyet hayatındaki "taklit kanunu" dolayısıyla millî şuurdan ve kültürden mahrum birçok kimse de bu tersine cümleye rağbet etmekte, Türkçe ve edebiyat öğretmenleri arasındaki "ilericiler" de bunu teşvik etmektedir.

Türkçe cümlede fiil sona gelir. Bu, şaşmaz bir kaidedir. İsmet Paşa'nın "değişmez genel başkanlığı" değişir, fakat Türkçenin bu kaidesi değişmez. Bektaşinin namazı gibi, "fiili ortaya getirsek kıyamet mi kopar" diyecekler. Kıyamet kopmaz, milletin malı olan dile saygısızlık olur ve o zaman şu sorular da pek kolaylıkla ileri sürülebilir:

-Gramerı kaldırıp çocukları güçlükten kurtarsak ne olur?

-İmtihanı kaldırıp öğrenciler arasında seviye farkı yaratmasak ve yıl kaybına sebep olmasak ne olur?

-Bir zenginden beş on lira çalmakla o adam yoksul düşmeyeceği için böyle küçük hırsızlıkları mübah görsek ne olur?

-Bayrak, Türkleri başka milletlerden ayırdığı ve büyük insanlık idealine aykırı düştüğü için bayrağı kaldırsak ne olur?

Bu sorular gitgide daha korkunçlaşmak suretiyle ileriye doğru uzatılabilir.

Dil, bir milletin binlerce yılda yaratıp işlediği bir zekâ ve duygu hazinesidir. Yetmiş seksen milyon Türk'ü birbirine ve bizi binlerce yıllık geçmişe bağlayan sosyal bir türedir. İnsan uzviyetinin en mühim ve değerli parçası olan beyin nasıl sağlam bir mahfaza içinde korunuyorsa, bir milletin en değerli varlığı olan dil de millî şuurun çelik kalesi ardında öylece saklanmalıdır. Unutmamalı ki bir millet, ordusunu kaybederse büyük bir tehlikede,

devletini kaybederse korkunç bir felâkette, fakat dilini kaybederse ölümün kucağındadır.

Bu dilin en temel kaidesi olan "fiilin sona gelmesi"ni değiştirmekle cümle yapısını bozanlar bununla güzel bir söyleyiş yaptıklarını sanıyorlarsa kendilerine bildirelim ki sadece gülünç ve iğrenç oluyorlar. Fiilin başa veya ortaya gelmesi ya şiirde, ya da nesrin pek ender bazı hallerinde (heyecan, öfke, sevinç gibi) caizdir. Fakat iki üç cümlede bir bu kaideyi bozmak, Türkçeyi yıkmak için yapılan sinsî bir davranıştan başka bir şey değildir.

Türkçenin bu şekilde tahribine İstanbul Radyosundaki bir kadın spiker de katılmaktadır. Öteki spikerlerde bozuk cümle tertibi olmadığı halde bunun daima aynı yanlışı yapması, bu hatanın radyo idaresi tarafından değil, spiker tarafından yapıldığı intibahı uyandırıyor.

Kara ordusunun kuruluşunun 604. yıl dönümünü (!) kutlamak için yapılan radyo yayını bu kadın spiker "kara ordusunun 604. yılını kutladık bugün" diye bitirdi. Bunun doğrusu "bugün kara ordusunun 604. yıl dönümünü kutladık" olacaktı.

Bu ve bunun gibi birçok örnek, edebî dilin tahrip olunduğunu, millî dil yerine kötü bir halk dili konulmak istediğini gösteriyor.

Ve Millî Eğitim Bakanlığı, büyümek için olacak, uyuyor.

(1 Aralık 1968), *Ötüken*, 1968, Sayı: 12

Dilimizi Türkleştirmek İçin Amelî Yollar

TÜRKÇEYİ Türkleştirmek için uğraşmak ilk bakışta garip gibi gözükse de bugünkü Türkçenin melez bir dil olduğu ve Türkleşmeye muhtaç bulunduğu da bir hakikat... Bütün tarih boyunca Türkçe üç büyük buhran geçirdi. Bu üç buhran, Türklerin kabul ettiği üç medeniyetle birlikte dilimize yayılan üç yabancı istilâdan doğdu.

Birinci buhran sekizinci asrın sonlarında başladı. Türklerin Manihaizm dinini kabul etmeleri dolayısıyla yeni dinin ıstılahları Türkçeye doldu. Başka dillerden Türkçeye çevrilen bir çok eserlerde Türk dilinin kaideleri dikkate alınmayarak gramer berbat edildi. Uygurca eserlerde bunun bir çok örneklerini görüyoruz. Bu eserlerde fiillerin başa geldiği cümlelerle Türk dili berbat edilmiştir. İhtimal ki mütercimler Türk değildi yahut asıl metinlere sadık kalmak kaygısıyla Türk dilinin kaidelerine ehemmiyet verilmiyordu.

Bununla beraber bu ilk buhran hafif geçti. Çünkü Türklerin hepsi Manihaist olmamış ve bu bozuk edebî dil bütün Türkler arasına yayılmamıştı.

İkinci buhran onbirinci asırda başladı. Türkler onuncu asrın ortasında, yığın halinde, İslâmiyeti kabul ettikten sonra on birinci asırdan başlayarak yeni bir edebiyat vücuda getirdiler. İslâmiyetin Türklük üzerindeki tesiri

Manihaizmden çok kuvvetli olduğu için buhran birincisinden daha geniş oldu.

Bu sefer Türkler dinî dil olarak Arapçanın ve edebî dil olarak da Acemcenin tesirine maruz bulunuyorlardı. İki dilin birden tesirine maruz kalmak Türkçe için iyi mi, kötü mü oldu? Bu ayrı bir meseledir. Acaba yalnız Arapçanın tesirine maruz kalsaydı, Türkçe daha mı az müteessir olacaktı? Yoksa Arapça ve Acemce birbirlerinin tesirlerini kısmen azalttıkları için iki dilin birden tesirine maruz kalmak Türkçenin lehine mi olmuştur? Buna şimdilik cevap veremeyeceğim. Fakat şu muhakkak ki Arap ve Acem dilleri edebî dilimizi tamamen melezleştirmiş, halk dilimizi ise yoksullaştırmıştır.

Gerçi, Osmanlıca dediğimiz dil kudretli bir lisandı. Kendisine mahsus ve tercüme edilemeyecek incelikleri vardı. Fakat acaba Türkçe kendi şartları içinde inkişaf etseydi bundan daha mı geri kalacaktı? Orhun âbidelelerinde, Dede Korkut masallarında, Âşık Paşazade Tarihi'nde Türkiyenin kendi şartları içinde inkişaf imkânını bulsaydı pek olgun bir dil haline geleceğini teslim etmek imkânsızdır. Bundan başka Osmanlıca dediğimiz dil pek zengin bile olsa, sunî olduğu için devam edemedi ve yerini bugünkü yoksul dile bırakarak çekildi, gitti.

Üçüncü buhran ise son yılların hadisesidir ve batı medeniyetine kat'i olarak girmek için uğraştığımız bu devirde batı medeniyetini temsil eden dillerin Türkçeyi tehdit etmeleri şeklinde tecellî etmiştir. Fransızca ve İngilizce kelimelerin, terkiplerin Türkçeyi alabildiğine bozmaları şeklinde devam etmektedir. Bunun, öteki ikisinden daha tehlikeli olduğu meydandadır. Çünkü diğerlerinde Türkçeyi istilâ eden diller mukaddes bir yolla, dinle geliyorlardı. Şimdi ise İngilizce ve Fransızca dinî dil oldukları için gelmiyorlar. Yalnız kültür dili sıfatı ile geliyorlar. İlk ikisinde yabancı dil istilâsının tehlikesi bilin-

miyordu. Bugün ise bu tehlike bilindiği halde geliyor. Aleyhlerine savaş açıldığı, yazılar yazıldığı halde dilimizi istilâ ediyorlar. Bunun ne büyük bir tehlike olduğunu söylemeğe hiç lüzum yok. Çünkü millet nihayet kan ve dil demektir. İstiklâlini kaybeden bir millet dirilebilir. Fakat dilini kaybeden millet yok olmuş demektir.

* * *

Bugün tezatlar içinde bulunuyoruz. Dilde Türkçülük yapmak fikirleri bu kadar kuvvetli iken bir yanda dili baltalamak da en feci şekilde devam ediyor. Meselâ gazetelerde "Sosyete Şilep" diye bir "yük gemisi cemiyeti"nin adı sık sık geçti. Tamamiyle Fransızca olan bu isim asrîlik, şıklık, kibarlık olsun diye konulmuştu. Resmî makamlardan buna hiç bir itiraz yapılmadı. Memleketi bir alay "palas" bürüdü. "İnci Palas", "Ankara Palas" şeklinde garip apartıman isimleri çoğaldı. Nihayet sokak isimleri de tıpkı Yahudi satıcıların söylediği gibi resmî daireler tarafından bile kullanılır oldu: "Çanakkale Sokak", "Çilek Sokak" gibi Türkçe terkipler aldı, yürüdü. Dilimiz Türkçelikten çıkmış, Avrupaî bir hal almak yolunu tutmuştu. Halbuki o sıralarda dilimizdeki bütün yabancı kelimeleri atıp yerine Türkçelerini koymak için kuvvetli bir cereyan başlamış, hattâ bütün millet seferber edilerek kelime bulmağa davet edilmişti. Bu işte ifrata gidilmeseydi, bir iki ayda dilimizden bir kaç bin kelime atılarak yerine binlerce yeni kelime sokmak gibi imkânsız bir düşünce ardında koşulmasaydı muvaffak olunacaktı. Fakat ifrat her şeyi bozdu.

Bugün dil içinde korkunç bir kargaşalık içinde bulunuyoruz. Devlet ciddî şekilde işe karışmazsa bu kargaşalığın biteceği yoktur. Uzun uzun münakaşalardan, kongrelerden, komisyonlardan hiçbir netice alınamayacağı için sür'atle tatbik olunacak amelî çareler düşünmeğe

mecburuz. Dilimizi Türkçeleştirmek için neler yapılması gerektiği hakkındaki düşüncelerimi aşağıya yazıyorum:

1) Bu işe devletimizin adı ile başlamalıyız. "Türkiye" Türkçe bir kelime değildir. Osmanlı padişahları kendilerini "Türkistan" padişahı sayarlardı. Türkistan, Anadolu mânâsına kullanılırdı. Namık Kemal de "Türkiye" yerine "Türkistan" kelimesini kullanmıştır. "Türkiye", yabancıların bizim ülkemize verdikleri adın başka bir söyleniş şeklidir. Fransızca "Turquie" ve İtalyanca "Turchia" sözlerinden alınmıştır. Türkistan kelimesinin sonundaki "istan" da acemce bir ektir. Fakat daha çok Türkleşmiştir. Bununla beraber benim şahsî kanaatimce devletimizin adı "Türkeli" olmalıdır. Çünkü "El" hem memleket, hem devlet, hem de millet mânâsına gelen güzel ve özlü sözlerimizden biridir. Almanlar "Land" sözünü nasıl hem memleket, hem de vilâyet mânâsında kullanıyorlarsa, biz de "El" kelimesini hem vilayet, hem memleket mânâsında kullanabiliriz.

2) Devlet teşkilatındaki bütün müessese, rütbe, unvan, memuriyet adları Türkleştirilmelidir. Bu isimlerin yenileri halka ne kadar aykırı gelirse gelsin kabul olunur. Konuşma dilinde olan kelimeleri değiştirmek ne kadar güçse, resmî yerlere ve ünvanlara ait kelimeleri değiştirmek de o kadar kolaydır. Meselâ Reisicumhur, Başvekil, Vekil, Millet Meclisi, Belediye, Vilâyet, Kaza, Nahiye, Vali, Kaymakam, Müdür, Hâkim, Mahkeme, İcra, Maliye, Adliye vesaire gibi yüzlerce kelime Türkçe değildir. Bunların karşılıkları bulunup kullanılması kanunla mecburî kılındıktan sonra halk buna herhalde ister istemez alışacaktır. Bu kelimelerin karşılıkları aranırken şimdi kullandığımız şekillerin tercüme yoluna gidilmelidir. Meselâ "Vekil" yerine, "Nazır"ın tercümesi olarak "Bakan" denilmiş, fakat bu kelime beğenilmemişti. Bunların karşılıkla-

rı bulunurken eski Türklerin bu mevkilere hangi adı verdikleri düşünölmelidir. Meselâ "Başvekil"in karşılığı olarak Karahanlılar zamanında kullanılan ve hükümdardan sonraki en yüksek devlet nazırı mânâsına gelen "yuğruş" kelimesi fena mıdır? Keza Gök Türklerde ve Uygurlarda nazır demek olan "tarkan" sözünü alarak vekil yerine kullansak çirkin mi olur? Bütün bu isimler derlenip toplandığı zaman bizi tatmin edecek kadar zengin olduğı görölecek ve Türkçenin yapısına uymayan yabancı sözler yerine pek güzel Türkçe karşılıkları bulunacaktır.

3) Bütün ilmî ıstılahlar Türkçeleştirilmeli ve bu ıstılahlarla yazılmış yeni kitaplar sür'atle bastırılmalıdır. Gerçi üniversitede bir terim komisyonu varsa da bu komisyon Türkçü bir zihniyetle hareket etmemektedir. Ortaokullar ve liseler için Türkçe ıstılahlar hazırlanırken üniversitede Arapça mı, Lâtince mi meselesi münakaşa edilmektedir.

Türk yurdunda Türk ilmini yapacak gençleri Türkçe sözler ve ıstılahlarla okutup yetiştirmeliyiz. Arapça, Yunanca, Lâtince ıstılah almağı düşünmek, fikir esaretinden başka bir şey değildir. Diri bir milletin diri lisanı dururken ölü dillerden kelime almak niçin düşünölüyor? Avrupa milletleri ıstılahlarını Lâtince ve Yunanca köklerden alırken dünya başka şartlar altında idi ve nihayet Avrupa milletleri de Lâtinler ve Yunanlılar gibi Hint-Avrupa milletlerinden olduğı için dillerinin yapısı birbirine uyuyordu. Bugün ise aynı şartlar ve aynı görüş tarzı yoktur. Bundan başka Türkçe, Turan dillerinden olduğı için dil yapısı Avrupa milletlerinin dil yapısına uymaz. Meselâ "jeoloji" kelimesi Türkçenin hiç bir zaman hazmedemiyeceğı bir kelimedir. Çünkü bir kere âhenk kaidesine uymaz. Yâni içindeki sesli harflerin ikisi ince, ikisi kalın olduğı için Türkçe ile bağdaşmaz. Sonra Türkçede iki sesli harf yanyana gelmediğı halde burada "e" ve "o" harfleri

yanyana gelerek Türk dilinin yapısına uymayan bir aykırılık hasıl etmiştir. Bundan başka Türkçede "o" harfi yalnız ilk heceye gelebildiği halde bu kelimede ikinci ve üçüncü hecelere gelmiştir ve nihayet Türkçede "j" harfi olmadığı halde bunda iki tane "j" harfi vardır.

İlim ıstılahlarını alırken müthiş tezatlar içinde bulunduğumuzun hiç farkında değiliz. *Geographie*, *geometrie* ve *geologie* kelimelerinin üçü de aynı kökten yâni "yer" mânâsına gelen "geo"dan alındığı halde biz birini *coğrafya*, birini *geometri*, birini de *jeoloji* şeklinde almış bulunuyoruz. Niçin? Bu işler keyifle mi olacak? Öyle ise herkes kendi keyfine gittiği gibi söyler ve bundan da, her keyifli işin sonunda olduğu gibi, disiplin ve kuvvet yerine kargaşalık ve kuvvetsizlik doğar. Halbuki bizim dilimizde "logie" ve "graphie"nin karşılığı olarak "*bilig*" ve "*bitig*" sözleri vardır. Bunları iki ek diye kabul edersek birçok ilimlerin adlarını Türkçeleştirmek kabil olur. Meselâ "etnoloji" vs "jeoloji" yerine "ilbilig" ve "yarbilig" desek, "etnografya" ve "kozmografya" için de "ilbitig" ve "açunbitig" karşılıklarını kabul etsek ve böylelikle bütün ilimleri Türkleştirsek fena mı olur? Herhalde "bilig", "loji"den daha gayri millî değildir. Talebe ve münevverler için de Türkçeleri, ötekilerden daha güç ve çapraşık sayılamaz. Türk dilinin hâkimiyetini istiyorsak bu yoldan gitmeliyiz. Yok, Arapçanın ve frenkçenin üstünlüğünü tanıyacaksak o zaman münakaşa boşunadır. Çünkü hem milliyetperver olmak, hem de Arapçanın veya Lâtincenin şu veya bu sahadaki üstünlüğünü tanımak mantıkla değil, keyifle izah olunabilen bir meseledir. Araya keyif karışınca da münakaşa beyhude olur.

4) Bütün müessese ve teşkilât isimleri kanunla Türkçeleştirilmeli, müeyyide olarak büyük para cezaları konmalıdır.

5) Soy adları Türkçeleştirilmeli, Türkçe soy adı diye ortaya çıkan acaiplikler menolunmalıdır. Bundan sonra doğacak Türk çocukların Türkçe isimler taşıması kanun haline getirilmelidir.

6) 3-4 kişilik ehliyetli bir dil heyeti kurularak Türkçesi bulunabilecek kelimeler bu heyete tesbit ettirilmeli, sonra yavaş yavaş bu kelimelerin kullanılması memleket-te mecburî kılınmalıdır. Gazetelerde, kitaplarda bu kelimeleri kullanmayan yazıcılara Türk diline saygısızlık göstermiş olarak ceza verilmelidir. "Türk dilini koruma kanunu" yapılarak lokantalarda, mağazalarda, çarşılarında, ilânlarda, sinemalarda yapılan Türkçe katliâmına nihayet verilmeli, müeyyide olarak büyük para cezaları konmalıdır.

7) Türkiye'nin vilâyetleri, o vilâyetlerin fâtipleri olan kahramanların adlarıyla adlandırılmalı; Orhaneli, Kocaeli gibi isimler bütün memlekete teşmil edilmelidir. Böylelikle vilâyetlerin isimleri Türkleşirken millî mefahirimize de değer vermiş oluruz.

8) İlkokullardan başlayarak bütün mektep kitapları büyük bir dikkatle ve Türkçülük zihniyeti ile yeniden hazırlanmalı ve bu seferki dil inkılâbı kat'i olacağı için öğretmenlere düşen büyük vazife de kendilerine anlatılmalıdır.

9) Yeni ihtiyaçların doğurduğu yeni kelimeler Frenkçeden alınmayarak mutlaka bunun karşılığını bulmalı ve bunu bir prensip haline getirilmelidir.

* * *

Nazarî sahada kalındıkça Türk dilinin beklenen zaferi kazanmasına imkân yoktur.

Türkçülere Birinci Teklif

TÜRKÇÜLÜĞÜ nazariye olmaktan kurtarıp hayata tatbik edebilmek için artık daha hızla harekete geçmeliyiz. İlk düşüneceğimiz şey Türkiye’de Türk kültürünü hâkim kılmak, yabancı tesirleri silkip atmaktır. Bunun için her sayımızda Türkçülere teklifler yapacak ve tekliflerimizi kendimiz de titizlikle tatbik edeceğiz. Bugün ileri sürdüğümüz birinci teklif şudur: "Numara" kelimesinin kısaltılmış şekli olarak "Nu"yu kabul ediyoruz. Bunu "No" olarak yazmayı reddediyoruz. Çünkü "No", bunun Fransızca kısaltılmış şeklidir. Fransızlar, kendi dillerindeki "numero" kelimesinin ilk ve son harflerini alarak "No." şeklini bulmuşlardır. Nitekim Almanlar da kendi dillerinde numara demek olan "Nummer"’in baş ve son harflerini alarak "Nr." şeklini kullanır olmuşlardır. Biz onlara uyararak, yani ilk ve son harfleri olarak "Na"yı kullanamayız. Çünkü bu işaret bize "numarayı" hatırlatmaz. Halbuki "Nu" şekli aklımıza derhal "numara"yı getirir. Yabancı kültüre ait olan şeyleri faydasız ve lüzumsuz yere kullanmak ancak bir aşağılık duygusunun sonucu olabilir. Onun için bütün Türkçülere "Nu." şeklini kullanmayı teklif ediyoruz.

Türkçülere İkinci Teklif

ELİFBEMİZİN dördüncü harfi "Ç" dir. Böyle olduğu halde hemen her yerde, bir şeyin maddeleri harflerle sıralandığı zaman a,b,c,d sırası takip olunuyor. Böylelikle yine Fransız alfabesi sırasını takip ederek yabancı kültürün tesiri altında kalıyoruz. Meselâ okullarda çok şubeli sınıflar a,b,c,d,e şubeleri adını alıyor. Halbuki a,b,c,ç,d şubeleri adını alması gerek. Türkçüler bundan sonra bu gibi yerlerde elifbemizin sırasına uyarak yabancının tesiri atmaya çalışmalıdır. Bu sıra takip olunurken "ğ" ve "ı" harfleri de atlanmamalı, yalnız kendi elifbemiz göz önünde tutulmalıdır. Yazıda firenk alfabesi sırasını takip etmekle firenk adı taşımak arasında fark yoktur.

Orkun, 1950, Sayı: 3

Türkçülere Üçüncü Teklif

"ŞARK", "garp", "şimal", "cenup" kelimelerinin Türkçeleri okul kitaplarında "doğu", "batı", "kuzey", "güney" olarak geçmektedir. Biz de bunu kabul ediyoruz. "Doğu" ve "Batı" eskidenberi biliniyordu. "Kuzey", "Güney" kelimeleri de uydurma değil, Anadolu'da kullanılan sözlerdir. "Şimal" anlamına Anadolu'da "kuz" ve "tüney", "cenup" anlamına da "güney" kelimeleri vardır. Bunlar çok eski kelimeler olup kökleri Gök Türkler çağına kadar gider. Bizce "şimal" kelimesinin karşılığı olarak "kuz" gibi tek heceli bir kelime alınsaydı daha iyi olurdu. Fakat lüzumsuz ve faydasız tartışmalarla vakit geçirecek zamanda değiliz. Bu dört kelimeyi kabul ediyoruz. "Şimalişarkî" yerine "kuzey-doğu", "şimaligarbî" yerine "kuzey-batı", "cenubuşarkî" yerine "güney-doğu", "cenubugarbî" yerine de "güney-batı" karşılıklarını kabul ediyoruz. Bunları aralarında birer çizgi koyarak yazacağız. Bütün Türkçü arkadaş ve ülküdaşlarımızın da böyle kullanmalarını teklif ediyoruz. Hep birlikte yürürsek Türkçülük muzaffer olacaktır. Biz hep böyle yazarsak küçük Türkler böyle okuyacak ve bizim, eskiye alışkanlık dolayısıyla biraz güçlük çekerek söylediğimiz bu kelimeleri onlar benimsiyerek ve kolaylıkla söyleyip yazacaklardır.

Türkçülere Dördüncü Teklif

TÜRKÇEYİ başka dillerden ayıran bir hususiyet, sıfat tamlamalarında sıfatın mutlaka isimden önce gelmesidir: Büyük ırk, yiğit asker, bir okul, beşinci alay gibi... Bundan dolayı biz aynı adı taşıyan hükümdarları birbirlerinden ayırmak için, sıfatları başa getirerek "Birinci Mehmed", "İkinci Murad", "Üçüncü Selim" deriz. İsimlerin başına gelen sayı sıfatlarını rakamla göstermek gerekince Lâtin rakamından sonra bir nokta koyarak hükümdarın adını yazmak icap eder: I. Mehmet, II. Murad, III. Selim gibi... Nitekim ordumuzda da birlikler bu şekilde gösterilir: 5. Alay, II. Tabur gibi... Halbuki epey zamandan beri dilimize aykırı ve firenkperestlik neticesi olarak Mehmed II, Murad III şekillerinde garibeler yazıldığını görüyoruz.

Hatta bu garibeler okulların resmî kitaplarına ve hatta *İslâm Ansiklopedisi*'ne kadar girmiştir. *İslâm Ansiklopedisi*'ni hazırlayanlar arasında dilciler de bulunduğu halde Türkçenin böyle bir kırıgına uğratılması millî bir talihsizliktir ve sözde aydınların nasıl frenk tesirinde kalarak millî benliklerinden uzaklaştığını açığa vurmaktadır. Biz, övüncümüz olan dilimizi yabancı tesirlerinden korumak istediğimiz için bu türlü sözleri daima rakamları başa getirerek yazacağız. Bütün Türkçülerin de bu haklı tekli-

fimizi kabul edeceklerinden eminiz. Çünkü I. Mehmed'e "Mehmed I" demek, "Napoleon I" şeklinin tesirinde kalarak padişahlarımızın adlarını gâvurlaştırmak demektir ki bu da millî şuur eksikliğinden başka bir şey değildir.

Orkun, 1950, Sayı: 5

X Meselesi

BİR gazete okuyucusunun, elifbemize "x" ve "w" harflerinin de alınıp alınmaması hakkında ortaya sürdüğü düşünce epey dallandı budaklandı. Birçok kimselerin ve bu arada üniversite hocalarından bazılarının fikirleri soruldu. Netice itibarıyla bazıları ecnebi adların asıl imlâsıyla, bazıları da bizim okuyuşumuza göre yazılması icap ettiğini söylediler.

Halbuki elifbemizin eksikliği, tamamlığı mütalaa olunurken düşünülecek başka noktalar vardır. O da bugünkü harflerimizin dildeki bütün sesleri çıkarıp çıkarmadığı ve imlâmızın bu haliyle, zengin bir dile yaraşıp yaraşmadığı meselesidir.

Bugünkü elifbemiz bugünkü türkçe için çok eksiktir. Bazen iki sedayı bir tek şekilde gösterdiğimiz için dilimizin zenginliği kaybolmaktadır. Hele iki harfimiz vardır ki onlar için ayrı işaretler kabul olunmadıkça türkçede birçok iltibasların önüne geçmek kabil olmayacak, netice itibarıyla da dilimiz yoksul bir dil halinde kalacaktır. Bu iki harf "açık e" dediğimiz "â" harfiyle "sağır nun" dediğimiz "g" harfidir. Bugünkü türkçede "e" ve "a" sedaları için yalnız bir tek "e" şekli kabul olunmuştur. Halbuki "e" harfi "a" den ayrı ve "i" ye yakın bir sestir. Bu yüzden birçok ayrı kelimeler aynı imlâ ile yazılmaktadır. Meselâ:

Memleket mânâsına gelen "el" ile, insanın bir uzvu olan "el" in imlâsı aynıdır. Halbuki telâffuz itibarıyla birincisini "el" diye, ikincisini "âl" diye yazmamız lâzımdır. Keza "ekmek" imlâsıyla yazdığımız iki kelime vardır ki hakikatte birini ekmek (malûm gıda), ötekini "ekmâk" (tohum) diye telâffuz ediyoruz. Bu misaller pek ziyade çoğaltılabilir. Sayfaların müsaadesizliği yüzünden şimdilik buna lüzum görmüyoruz.

"Sağır nun" meselesine gelince: Bu ötekinden daha mühimdir. Bir kere İstanbul Türkleri müstesna olmak üzere hemen bütün dünya Türkleri bu harfi telâffuz ederler. Türkçede daha v, f, h, c harfleri yokken (yani sekizinci asırda) kullanılan bu çok eski harfi yeni elifbemize almayınca yine ikişer ikişer birçok sözleri aynı imlâ ile yazmak mecburiyeti karşısında kahyyoruz. İşte birkaç misal:

ben (zahir) ben (insan vücudundaki siyah leke) = doğrusu: ben

son (doğan çocuğun) zarı, son (nihayet) = doğrusu: song

on (sayı) on (şifa) = doğrusu: ong

ban (banmaktan emir sigası) ban (ezan) = bang

in (hayvan yuvası) in (feryat) = doğrusu: ing

Fakat iş yalnız birkaç sözün imlâsıyla da kalmıyor. Bazen tam bir cümleden mânâ çıkarmak da güçleşiyor. "Ahmedi al, evine git" dediğimiz zaman "evine" kelimesinin hakikî mânâsı, yani Ahmed'in evi mi, yoksa muhatabın evi mi olduğu anlaşılmıyor. Halbuki sağır nunu kullansak bu cümlelerin "Ahmedi al, evine git" veya "Ahmedi al, evine git" şeklinde yazılışına göre mânâsını anlamak kabil olurdu. Görülüyor ki sağır nun bakımından şimdiki elifbemiz eskisinden daha geridir.

Filvaki bu iki harfi de ilâve edince elifbemizin güçleşeceği muhakkaktır. Fakat eğer yeni harfleri kabul etmekten maksat yalnız kolayca öğrenilmesini temin et-

mek olsaydı bu itiraz kuvvetli sayılabilirdi. Halbuki yeni harfleri kabul etmekten maksat bilhassa ve her şeyden önce garp medeniyeti çerçevesine girmekti. Çünkü Arap harfleri kaldıkça dilde, imlâda ve yazıda yeni medeniyete uymayacaktık. Bunun için bu itiraz o kadar varit değildir. Eğer maksat yalnız kolayca öğrenmek olsaydı o zaman doğrudan doğruya konuşulduğu gibi yazmak prensipini kabul etmek icap ederdi.

Meselâ o zaman sonu "n" ile biten sözlerin cemilerinin "ler, lar" edatıyla değil, "ner, nar" edatıyla yapılması icap ederdi. Çünkü bugün ekseriyet güvercin, insan kelimelerini cemilerini *güvercinner, insannar* şekillerinde söylüyor. Fakat bunu yapmak kolaylık olsun diye dilin disiplinini bozmak olurdu. Halbuki biz kolaylık olsun diye dilimizi zenginleştiren iki harfimizi feda ettik. Hem de bu harflerden birisi (yani sağır nun) yalnız Türklere mahsus bir harf olup on birinci asırda yaşayan Kaşgarlı Mahmud'un da söylediği gibi Türklerden başkası tarafından telâffuz olunmayan, yani Türkleri başkalarından ayıran bir harfti.

Yeni harfleri kabul eden sabık Dil Encümeninin azaları arasında Ragıp Hulûsi Beyden başka lisaniyatçı yoktu. Alaylı lisaniyatçılardan, ediplerden, şairlerden mürekkep olan bir encümenden zaten daha ilmî bir netice beklenemezdi.

Memleketin dil mütehasşısalarının dikkatini celbederiz: Henüz vakit geçmemiştir. Bu "a" ve "ng" harfleri meselesini halletsinler. Bunlar kabul olunmazsa türkçe kat'iyen zengin bir dil olmayacaktır.

* * *

İmlâ meselesini de ayrı bir makalede mütalaa edeceğiz.

-III-

KAHRAMANLAR VE BÜYÜK ADAMLAR

,

Cihan Tarihinin En Büyük Kahramanı

KÜR ŞAD

YEDİNCİ asrın ilk yarısından Gök Türk Kağan sülâlesi arasındaki şahsî ihtiras ve entrikalar yüzünden devlet parçalanmak tehlikesine maruz kalmış ve nihayet işe Çin'in fesadı da karışarak Gök Türk ülkesinin şark kısımları 630'da Çin'in eline geçmişti. Bu arada Kieli Han da Çinliler için bulunmaz bir nimet olduğundan Kieli Han ile ona tâbi olan bütün Türkleri Çin'e getirdiler. Parça parça Çin'e dağıtarak milliyetlerini unutturmak, Çinlileştirmek siyasetini takib ettiler. Kieli Han esareti izzetinefsine yediremeyerek kederinden 634'de öldü. Bunun üzerine esir Türklerden birkaçı da teessürlerinin şiddetinden intihar ettiler.

Çinlilerin Türk ırkını kökünden kurutmak üzere aldıkları tedbirleri gören Gök Türk hükümdar sülâlesinden Kür Şad Türk devletini yeniden diriltmek için 639'da gizli bir ihtilâl cemiyeti kurdu. 40 Türk bu cemiyete girdi. Türk devletini yeniden kurmak için Çin İmparatorunu öldürmeyi ve Çin sarayında esir bulunan Türk prenslerinden Holuku'yu Türkeli'ne kağan ilân etmeyi kararlaştırdılar. Geceleri şehri gezmek âdeti olan Çin İmpa-

ratorunu sokakta öldüreceklerdi. Fakat ihtilâlin yapılacağı gece hava bozulduğundan İmparator Tay-tsung sarayından dışarı çıkmadı. Kür Şad, ihtilâl gecikirse farkına varılacağından çekinerek geceleyin imparatorun muhafızlarına saldırdı. Gayet kahramanca ve çok sert bir çarpışma oldu. Türkler azlık olduklarından çekilmeye mecbur kaldılar. İmparatorun ahırına hücum ederek en iyi atlara binip kaçtılar. Kür Şad bir ırmağı geçerken yakalandı ve öldürüldü. Bu işte dahli olmayan Holuku cenup vilâyetlerine sürüldü. Fakat imparatorluğun merkezindeki bu hareket Çinlileri o kadar korkuttu ki Türkleri çinlileştirmekten filân vazgeçerek onları Sarı Irmağın şimaline nakledip yalnız ismen kendilerine tâbi olmalarıyla iktifaya mecbur kaldılar. Bu suretle 681'deki Türk istiklâlinin tohumu atılmış oldu.

Tarih, Kür Şad hakkında işte bu kadar söylüyor.

* * *

Cihan tarihinde, bilhassa Türk tarihinde birçok kahramanlar görülmüştür. Bunlardan bazılarının ünü dünyayı tutmuş, kimi büyük fütuhat yapmış, kimi şanlı bir müdafaanın kahramanı olmuştur. Fakat bununla beraber tarih en büyük kahramanların bile çok defa ufak tefek kusurlarını kaydetmiştir. Meselâ son asırlarımızın kahramanlarından Fatih, Yavuz ve Kanunî o kadar büyük oldukları halde ne kadar da küçüklükler yapmışlardır. Şanlı Fatih'in sırf şehvet için yaptığı ahlâksızlıklar, kahraman Yavuz'un şahsî ikbal için işlediği cinayetler ve büyük Kanunî'nin kadınlara âlet olarak düştüğü büyük yanlışlıklar olmasaydı hiç şüphesiz bunlar bizim gözümüzde daha büyük insanlar olacaktı. Yine bazı kahramanlar da gelmiştir ki önceleri büyük yararlık gösterip milleti yük-

selttikleri halde sonraları fenalığa, sefahate dalmışlar ve iyi namlarıyla birlikte hayatlarını da vererek bunu öde-mişlerdir. Kapağan Kağan buna iyi bir örnektir.

Kür Şad'a gelince o bunların hiç birine benzemez. Kür Şad ne büyük ülkeler almış, ne yüksek kanunlar koymuş, ne de yoksul milleti zengin etmiştir. Fakat bununla bera-ber o cihan tarihinin, hiç şüphesiz, birinci kahramanıdır. Tarihin herhangi bir yaprağına sıkışmış bir kaç satırlık malûmattan Kür Şad'ın büyük rolünü çıkarabilmek güç-tür. Bunun için, büyük şöhretlilerin yanında bazen ün-süzlerin de pek büyük fedakârlıklar yapabileceğini dü-şünmek lâzımdır.

Tarih, adını bile bilmediğimiz birçok kahramanlar ye-tiştirmiş olabilir. Irak cephesinde, tek başına bir İngiliz süvari alayıyla çarpışmak cesaretini gönlünde bulan topal bir Türk piyade neferi gibi bir millete şan verecek erler bulunur. Fakat zaman ve mekân şartlarını da nazar-ı dikkate alınca bunlardan hiç birisinin Kür Şad'a yetiş-e-meyeceği teslim olunur. Arkasını kendi ordusuna veya ülkesine dayayınca, birkaç misli düşmanla çarpışmak, herkes için olmasa bile, yapılabilecek bir kahramanlıktır. Kendi menfaatini millî menfatle birleştirerek mevki ve şeref için kabadayılık edecek insanlar da çoktur. Fakat ne mevki ne de şerefi düşünmeden, sırf millet için ve kendi kanı pahasına başkasını tahta çıkarmak üzere çekilen kılıcın sahibine saygı ile baş eğmek lâzımdır.

Kür Şad, Kağan sülâlesindendi. Bu büyük kahra-manlığı yaptıktan sonra kendisini kağan oturtmak iste-yebilir, kahramanlığa meftun olan Türk milleti de bunu ondan esirgemezdi. Fakat kahramanlık gibi feragatin de timsali olan Kür Şad bunu düşünmedi bile...

40 kişiyle, esir bulundukları kuvvetli bir memleketin hükümdarına saldırmak her kırk kahramanın yapacağı işlerden değildir. Düşmanlarla çevrili olan esirlerin kuvvet-i mâneviyesi hürlerinki gibi sağlam değildir. Böyle olduğu halde bu büyük işe teşebbüs edebilmekle Kür Şad ve onun temsil ettiği 40 Türk cihan tarihinin en büyük kahramanları olmak hakkını kazanmışlardır. Onların bu hareketine çılgınlık diyecek zavallılar bulunabilir. Çünkü kahramanlıktan nasibi bulunmayanlar ve hiç olmazsa kahramanlığı takdir edecek kadar asîl seciyeli olmayanlar için kahramanlık budalalıktır. Fakat mensup bulunduğu milleti kurtarmak için hayatını harcıyıp toprağa düşmek, kartal gibi göğe yükselmek demektir ki zahife gibi yerde sürünenler bunun mânâsını anlayamazlar.

Millet yolunda ölen Namık Kemal bir kahramandır. Şahsiyetini millî varlık içinde eriten Gök Alp da öyledir. Türkistan'da millî şuuru uyandırmak için ölmek kararını veren ve rus makinalısına yürüyen Enver Paşa da belki onlardan daha büyük bir kahramandır. Fakat bunların hiçbiri Kür Şad gibi büyük bir maksatla ve onunki kadar güç şartlar içinde olarak çarpışmamışlardır. Hükümdarlara sokakta suikasd yapan anarşistler görülmüştür. Fakat esir oldukları memleketin sarayına saldıracak fedaîler hiç bir yerde çıkmamıştır. Kür Şad'ın, bu hareketi hiçbir netice vermeden sönseydi bile yine o en büyük kahraman sıfatına lâayık olacak ve bu hareketiyle torunları olan biz, bugünkü Türklere edebî bir şan ve şeref kazandırmış bulunacaktı. Halbuki bu misli görülmeyen kahramanlık Çinlileri o kadar korkuttu ki onlar Çin'de esir bulunan bütün Türkleri bir an önce Türkeline göndermekten başka bir şey düşünmediler. Bu suretle, denilebilir ki, Türkleri esaretten kurtaran, Kür Şad'ın kahramanca saldırışı olmasaydı Çinliler, tâbii, Türkleri Çin'de alıkoyarak çinleştirmek siyasetinde muvaffak olacaktı. Ve belki de

bugün yeryüzünde büyük Türk milleti bulunmayacaktı. Bir millete ileri atılış gücünü verebilmek için Kür Şad gibi serdengeçti yiğitler gerektir. Bu türlü gözünü daldan budaktan sakınmayan erler boşu boşuna ölseler bile milletlerinin ruhuna soktukları duygu ile en müspet neticeyi almış sayılabilir. Çünkü bunlar millet için birer örnek ve birer remiz olurlar.

Kür Şad ve 40 arkadaşı'nın ölümünden beri 13 asır geçti. Bu 13 asırda Türk milleti ne savaşlar, ne felâketler, nasıl korkunç hengâmeler, neler geçirdi; yalnız bir iki tanesi büyük ve sağlam milletleri devirecek ne acı bozgunlar tattı. Fakat işte o millet dipdiri ve ayakta duruyor. Yine kim olursa olsun dövüşe hazırdır. Denilebilir ki Türk milletine bu güç kaynağını veren şey ondaki Kür Şadlık ruhudur. Kür Şad'ı kutlularsak Kür Şadlık ruhunu yüceltmış oluruz.

Büyük geçmişinden ilham alan yüksek tahsil gençliğinin, büyüklerimiz için günler yapmasını bütün samimiyetimle alkışlarken, büyük Namık Kemal'le büyük Gök Alp'in ruhlarına, kendindeki büyüklükten yalnız bir parçasını tevarüs ettirmiş olan en büyük Kür Şad için de ayrı bir gün yapmalarını, biraz daha yaşlı bir arkadaş sıfatıyla, diler ve beklerim. Yüksek tahsil gençliği gibi Namık Kemal ve Gök Alp'in ruhunu pek çok ve Kür Şad'ın ruhunu biraz sevindiren yüksek duygulu bir kütleden bunu beklemek hakkımızdır.

Kür Şad 639'da öldü. Beş yıl sonra yani 1939 da, onun ölümünün tam 1300. yılında büyük bir Kür Şad günü için şimdiden hazırlık yapılsa, onun hayatı için bir piyes yazılsa ve büyük adına Üniversite meydanında tek parçalı sade bir taşla kırık bir kılıçtan ibaret bir âbide dikilse nasıl olur? Üniversite bir ilim ocağıdır. Fakat şunu unutmamalıdır ki bir millette önce kahramanlar yetişir, ondan sonra şâirler gelir, âlimlerse daha sonra meydana

çıkâr. Üniversite bir ilim yeri, Kür Şad da ömründe ok ve kılıçtan başka bir şey kullanmamış bir asker olabilir. Lâkin şunu da kabul etmek lâzımdır ki arkadaşım Orhan Şâik'in dediğı gibi:

En yüksek eserler kılıçla ve düşman kanıyla yazılmış olanlardır.

Kopuz, 1939, Sayı: 3

En Büyük Türk Kahramanı Kürşad

TÜRK TARİHİ, dünyanın en hamasî şiiri, Türk kahramanları da o şiirin berceste mısralarıdır. Bir zafer şehrâhını dolduran heykeller gibi 26 asrı süsleyen bu ölmezler tümeni arasında bir teki bir millete şeref verecek ne büyük fâniler gelip geçti. Tanrı'nın Türk Tanrısı olduğuna, mavi gökle kara toprak arasındaki insanoğullarının yalnız Türklerden ibaret bulunduğuna, kendi ırklarının başkalarına hâkim olarak yaratıldığına inanan atalarımız için kahramanlık bir tabiat, fazilet bir huydu...

Şimdi büyük adını saygı ile andığımız Kür Şad işte o kahramanlıkla faziletin şahıslaşmış örneği olan büyük Türk kahramanıdır.

Millî ızdırapların şahlandığı ve şahsî ızdıraba karıştığı son yıllarda, ölmezler tümeninin zafer ve şeref şehrâhında hayalen çok dolaştım. Yarı masallaşmış çehresiyle Alp Er Tunga'dan, kahraman kadın Tomiris'ten başlayarak Pilevne kahramanı Gazi Osman Paşa'ya, Edirne kahramanı Şükrü Paşa'ya ve Kurtuluş savaşının meçhul fakat meşhur şehidine kadar bütün ölmezlerin önünden ihtiramla geçtim. Eskiden olduğu gibi yine Kür Şad'ı hepsinden büyük buldum. Çünkü o birçok büyüklerde görülen bazı küçüklüklerden uzak, bir çok büyüklerde raslanan menfaat duygusundan sıyrılmış, bazı büyüklerde bulu-

nan yanlış hareketlerden beride kalmış kaya gibi aşılmaz bir devdi.

Kür Şad, tarihimizde alevlerin, ışıkların, mehtapların ve yanardağların yanında gerçi parlamasıyla sönmesi bir olmuş geçici bir şahap gibidir. Fakat o geçici ışık tarihin gidişini değiştirmiş, kısa aydınlığında bize en büyük hakikati görebilecek fırsatı vermiştir. Bu hakikat ezelî ve ebedî kahramanlıktır.

Tarih acayip bir ihtiyardır. Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız bir kaç kelime söyler. Kür Şad bu sonuncularındandır. Onun hakkında bütün bildiğimiz: Türk milletini kurtarmak ve esir olan yeğenini Türk kağanı yapmak için kendisi gibi esir 40 arkadaşıyla birlikte Çin imparatorunun sarayına saldırdığı, fakat pek nisbetsiz bir savaştan sonra can ve baş verdiğidir.

Bu muhteşem saldırışın muhteşem kahramanlarını bilip tanısaydık ne hoş olurdu! Adlarını bile bilmediğimiz bu örneksiz fedaîler acaba nasıl insanlardı? Kaç yaşlarında idiler? Hangileri hangi savaşlardan arta kalmışlardı? Anaları, babaları yaşıyor mu idi? Çocukları var mıydı? Seviyorlar mıydı? Karıları, sevgilileriyle son defa neler konuşmuşlar, neler düşünmüşlerdi? Yazık, hiçbirini bilmiyoruz. Bildiğimiz yalnız şu:

Yanardağ ruhlu, çelik iradeli kahraman Kür Şad... Bozkurt hanedanından yani kağanlar soyundan olduğu halde yeğenini tahta çıkararak Türk milletini diriltmek için kılıca sarılan Kür Şad... Bu nisbetsiz çarpışmada zaferi sağlayacak tek yola giderek, yani düşmanın kalbine saldırarak ruh ve irade kuvveti kadar muhakeme gücüne de sahip olduğunu belirten Kür Şad... Başarılamayan bir ihtilâle rağmen düşmanın yüreğine korku ve dehşet salarak ırkı mahvolmaktan kurtaran Kür Şad... Sonra onun 40 şanlı arkadaşı...

Bir hareketin değeri verdiği sonuca göre ele alınırsa Kür Şad'ın hareketi Türklüğü yokolmaktan kurtardığı için Kür Şad büyüktür. Yapanın fedakârlığı ve kahramanlığı ile ölçülürse Kür Şad yine büyüktür. Velhasıl o, çok büyüktür. Hiçbir kıskançlığın erişemeyeceği kadar büyük...

Biz, bugünün Türkçüleri bu "kaybolmuş güneş"imizi 13 asrın karanlıklarından çekip çıkararak başımıza taç ettik. Şimdi o, büyük yarınımızı aydınlatıyor. Onun boşa gitmemiş okları 13 asrın ötesinden bize 41 kahramanın selâmlarını getiriyor. Ve onların ruhları kendilerine doğru çelik ve kan tufanlarıyla yapılacak büyük bir yürüyüşü bekliyor.

1300 yıl önce dökülen Kür Şad'ın kanı ırkımızı yabancılar arasında erimekten kurtarmıştı. Bugün de onun hatırası Türklük ruhunu eriyip sönmekten kurtaracaktır. Vaktiyle onun at koşturduğu yerlerdeki meçhul mezarlardan bize gelen sesler "Daha ne kadar bekleyeceğiz?" diye sorarken bizim yayladan "Yakında geleceğiz" diye yükselen haykırıışlar onlara karşılık veriyor...

Sefil ihtirasların ve baykuş seslerinin söndüğü yarınki Türkeli'nde Kür Şad için ulu bir anıt düşünüyorum. Gösterişsiz, sade fakat metin, kayadan bir anıt... O anıtın önünde Kür Şad'a ve arkadaşlarına saygı olarak börk ve çizme giymiş, kılıç ve sadak takmış Türk gençlerinin, birbirine perçinlenmiş sarp bir yığın gibi dik adımlarla geçit resmi yaptığını düşünüyor ve 1300 yıllık gençler olan Kür Şad'la arkadaşlarının da, yaralarından hâlâ dinmeyen kanlar sızdığı halde, kendilerine çevrilen başlara gülümseyerek selâm aldıklarını görür gibi oluyorum...

Büyük Bir Türkçünün Hatırasının Kutlanması

KIRIM Türklerinin ileri gelenlerinden Cafer Seydahmet Bey'in *Gaspralı İsmail Bey* adındaki büyük eseri pek yakında intişar edecektir. Rus telâffuzuyla Gasprinski diye tanıdığımız İsmail Bey bugün Ankara'ya ve yarın Yedisuya heykeli dikilecek büyük Türklerden biridir. Ne yazık ki onu Türkiye gençliği henüz lâzım olduğu kadar tanımıyor. Yoksa muhakkak ki Namık Kemal ve Ziya Gök Alp'la beraber onun için de bir ihtifal yapardı. İsmail Bey, o zaman için en ileri bir düstur olan "Dilde, fikirde, işte birlik" düsturuyla ortaya atılarak ölünceye kadar bunun için çalışmış ülkücü bir Türktür. Denilebilir ki bugün Rusların muhtelif Türk lehçelerini birbirinden ayırarak Türk Milletini parçalamak siyasetleri bir mukavemete, bir dil mukavemetine çarpıyorsa, bunda en büyük şeref payı İsmail Beyindir. Eğer dış elli Türk münevverleri şimdiye kadar, Cafer Seydahmet Bey'in bu çıkacak olan eseri gibi kitaplarla buranın halkına müspet ve yerinde telkinler yapsalardı, kurtulmamış Türk elleri bütün Türkiye için çoktan Kızıl Elma olurdu. Fakat henüz gecikilmiş değildir. Ben eminim ki Cafer Bey'in bu kitabını okuyan her Türkiyeli genç Gaspralı'yı sevecek ve Kırım haritasına, gözlerinde parıldayan başka bir mânâ ile bakacaktır.

Eğer bir zaman sonra bu gencin eline Kırım'a ait başka bir kitap verilirse o genç bazı zamanlarda İskenderun ve Antakya dedikten sonra bir de Kırım diyecektir. Zaten tarihte Türkiye ve Kırım iki ayrı varlık değildi. Bunlar iki kardeş varlık mıydı? Hayır, kardeş değil, bunlar bir tek varlıktı.

Burda bir Sultan, orda bir Han bulunuyordu. Fakat bu neyi ifade eder? Bu bütün eski Türk hükümetlerinde görülen bir adem-i merkezîyetçiliğin neticesiydi. Eğer arada bir ayrılık olsaydı, Osmanlı sülâlesinin bitmesi ihtimalleri karşısında Kırım Hanlarının Türkiye Sultanı yapılması düşünülür müydü?

Büyüklerimiz için böyle monografiler yazılmasına çok muhtacız. Bir millet, bir vatan, bir devlet daima yapılan, tamir olunan ve yükselen büyük bir bina demektir. Bu binada o millet fertlerinin hepsinin emeği vardır. Büyük emeği olanlar, o binaya çok taş koyanlar veya büyük tamirler yapanlar ise büyük adamlardır.

Gaspıralı'nın emeği düşünülürse ona henüz lâıyk olduğu mevkiin verilmediği ve bu vazifenin de gençliğe düştüğü teslim olunur.

Ziya Gökalp

FİKİR tarihimizde birinci plânda yer alan şahsiyetler arasında Ziya Gökalp'ın özel bir yeri vardır. Diyarbakır'ın bu sakin yaratılışlı evlâdı, fikir tarihimizdeki bu mühim yerini, Türklüğe yaptığı büyük hizmetlerle elde etmiştir.

Ziya Gökalp'ın Türklüğe yaptığı büyük hizmet, Türk milliyetçiliği, yani Türkçülük alanındadır. Tarihin uzak yüzyıllarından beri varolan, fakat Tanzimat'tan sonraki devirde hem devamlı, hem de daha şuurlu bir mahiyet alan Türkçülüğü, ilk defa bir programa bağlayan Ziya Gökalp'tır.

Gökalp'ın eserlerinin hemen hepsinde, bu büyük ülkünün izlerini bulmak mümkündür. Fakat muhakkak ki, bu alandaki en mühim eseri, Türkçülüğün bir programa bağlandığı *Türkçülüğün Esasları*'dır.

Ziya Gökalp'tan önceki Türkçüler, Türk milletinin bağlanacağı ülkünün Türkçülük olduğunu anlamışlar ve bunu eserlerinde anlatmaya çalışmışlardı. Fakat bu büyük gerçeği millete maledebilmiş oldukları asla söylene-
mez. Gökalp ise; Türkiye tarihinin en buhranlı bir devrinde, birkaç arkadaşıyla birlikte giriştikleri mücadele ile, Türk soyunun ülküsü olan Türkçülüğü geniş çevrelere yaymak imkânını bulmuştur.

Gökalp, bu fikir mücadelesi sırasında, o vakitler bir vilâyetimiz olan Selanik'te çıkan *Genç Kalemler* dergisinde yayınladığı meşhur "Turan" manzumesinin son beytinde, vatan kavramını şöyle formülleştirmişti:

*Vatan; ne Türkiye'dir Türklere, ne Türkistan,
Vatan; büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan!...*

Türk'ün büyük fikir adamı, hayatı boyunca, hem bu ülkünün yayılması yolunda uğraşmış, hem de Türklük meselelerini hep bu ana fikir etrafında ele almış ve incelemiştir.

Ona göre Türk, bir milletin adıdır. Bir milletin bir dili ve bir tek ülküsü olur. Bazı Türk şubelerinin Türkiye Türklüğünden ayrı bir dil ve kültüre sahip olmaya çalışmaları doğru değildir. Türklerin birleşmeleri lâzımdır. Ancak, bu birleşme, bugün için sadece bir kültür birleşmesi olabilir.

Gökalp, Türklük meselesini bu şekilde ortaya koyduktan sonra, milletimizin bu tek ülküsünün ne olacağını tesbite çalışmıştır. Değerli fikir adamımıza göre, Türk ülküsünü yakın ve uzak ülkü olmak üzere ikiye ayırmak lâzımdır. Yakın ülkümüz, Oğuz veya Türkmen birliğidir. Çünkü, kültürce birleşmeleri en kolay olan Türkler Oğuz Türkleridir. Türkiye Türklerinden başka Azerbaycan, İran ve Harzem ülkelerinin Türkleri de Oğuz boyundandır.

Bu bakımdan, Türkçülüğün yakın ülküsü bu boydan olan Türklerin birleşmesi, yani Oğuz birliği veya Türkmen birliğidir.

Uzak ülkümüz ise Turan'dır. Turan ülküsü, Turanlı kavimlerin birleşmesiyle meydana gelecek bir kavimler karışımı değil, sadece Türklerin birliğidir.

Ziya Gökalp'a göre "Böyle bir birleşme mümkün müdür?" sorusunu sormak dahi lüzumsuzdur. Çünkü bu bir

ülküdür. Hem de Türklerin ruhlarındaki heyecanı sonsuz bir dereceye ulaştıracak çok cazip bir ülküdür. Türk milletini böyle büyüleyici ve coşturucu bir duygudan yoksun bırakmak asla doğru değildir. Türkçülük fikrinin bu derece çabuk gelişmesinde en büyük sebep, Turan ülküsünün ruhlarda ve gönüllerde yaktığı ateş ve büyük hamle gücüdür.

Turan ülküsü, bugün için bir hayal gibi görünmekle beraber, tarihte bir gerçektir. Çünkü Türkler tarihte birkaç kere birleşmişlerdir.

Gökalp, bugünkü heyecan ve hamle kaynağı olan hayal ile tarihin gerçeğini birleştirerek şu sonuca varmaktadır: *Tarihte gerçek olan şeyler, gelecekte de gerçek olabilir!*

Gökalp, Türkün bu büyük ülküsünü sadece bilim ve fikir eserlerinde ele almakla yetinmiş değildir. Türklük ülküsünün Türk milletinin her seviyedeki fertleri ve toplulukları arasında yayılması için, konuyu ilmî olmayan eserlerinde de çeşitli şekillerde işlemeye çalışmıştır.

Gökalp'ın Türkçülük alanındaki en verimli ve sistemli eseri *Türkçülüğün Esasları* adlı kitabıdır. Bu kitabın ikinci kısmında Türkçülük sekiz bölümde programlaştırılmış ve her bölümde o alanda yapılması gerekli hususlar ana çizgileriyle tespit edilmiştir. Bu program yalnız kendi neslinin değil, sonraki nesillerin aydınları üzerinde de büyük etkiler yapmıştır. Programdaki fikirlerden bazılarını uygulamak isteyenler arasında Atatürk de vardır.

Türkçülüğün Esasları, Türklüğe ait meseleleri sadece ana çizgileriyle ortaya koyabilmiştir. Programda, aradan geçen uzun zaman dolayısıyla eskiyen yerler de vardır. Fakat bu hususlar, *Türkçülüğün Esasları*'nın bugün de Türk milliyetçiliğinin bellibaşlı kaynaklarından birisi bulunmak vasfını yocketmiş değildir. Bu eserde bulunan eksikler, daha sonraki Türkçüler tarafından ele alınmış bulunduğu için, Türklüğün bütün meseleleri bugün tespit

edilmiş durumdadır. Eksiklik, bütün bu fikirlerin ve meselelerin bir ana kitapta toplanmamış bulunmasıdır.

Ziya Gökalp, Türklüğü seven her Türk'ün her zaman saygı ile andığı fikir adamlarımızdan birisidir. Bu saygı, onun Türklüğe fikir alanında yaptığı hizmetlerin eseri ve sonucudur. Her fikir adamında olduğu gibi, elbette ki Ziya Gökalp'ta da tenkid edilecek taraflar vardır. Bu tenkidi, fikrin ciddî sınırları içinde yapmak da elbette ki lâzımdır. Ancak, bu gibi tenkidlerin tek gayesinin Türkçülüğe ve ilme hizmet olması gerekir.

Gökalp'ı, bu şekilde tenkid etmiş fikir adamlarımız vardır. Bu suretle onlar da hem Türklüğe, hem de ilme hizmet etmişlerdir. Ancak bu hizmetin yanında bir de büyük fikir adamımızı küçük düşürmek için yapılan tenkidler bulunmaktadır.

Bu gibiler, Gökalp düşmanlığının esirleridir.

Gökalp düşmanlığı, fikir adamımızın şahsından çok milliyetçiliğine karşıdır: Türkçülük ülküsüne düşman olanlar, bu ülküyü zayıflatmak için Türk milliyetçiliğinin en büyük şahsiyetlerinden birisi bulunan Ziya Gökalp'ı hırpalama taktiğinden hiç ayrılmamışlardır.

Gökalp'a düşmanlık edenlerin büyük çoğunluğu yerli kızıllardır. Bu düşmanlığın iki sebebi vardır. Birincisi, Gökalp'ın eserleriyle, Türkün manevî gücünü ayakta tutmasıdır. Türkiye'de Türkçülük varoldukça, kızıkların memleketimizi Moskof pençesine atmak gayretleri elbette ki gerçekleşemez. İkincisi ise, büyük fikir adamımızın, Turancılık ülküsünün de en büyük siması bulunmasıdır. Türkiye dışındaki Türklerin hürriyetlerine ve bağımsızlıklarına kavuşması dâvası olan Turancılık gerçekleşirse, bu yerli kızıkların manevî vatanları olan Rusya'nın, pençesindeki en verimli toprakları elinden kaçırmak suretiyle yarı yarıya çökmesi kaçınılmaz olacaktır. İşte, kızıkların Gökalp düşmanlığının sebepleri bunlardır. Ancak, bu

düşmanlığın bu açık sebepleriyle değil, birtakım süslü tüllere büründürülmek suretiyle yapıldığını unutmamak lâzımdır. Fakat Gökalp o kadar kuvvetlidir ki, yıllardan beri devam ettirilen yıkıcı kampanyaya rağmen dimdik ayakta durmaktadır.

Ziya Gökalp'ın, Türkçülüğün Esasları'ndan başka Türk Türesi, Türk Medeniyeti Tarihi, Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak adlı fikrî ve ilmî eserleri vardır. Manzumeleri ise Kızılelma, Altın Işık ve Yeni Hayat isimli kitaplarında toplanmıştır.

Bir çok mühim makaleleri dergi sayfalarında kalmıştır. Bu yazılarının en ehemmiyetlileri *Küçük Mecmua* ile *Yeni Mecmua*'dadır.

Damadı Ali Nüzhet Göksel tarafından yayımlanan *Ziya Gökalp ve Malta Mektupları* adlı eserde, büyük Türkçünün Malta'dan kızlarına gönderdiği mektuplar yayımlanmıştır. Fevziye Abdullah Tansel tarafından hazırlanan *Ziya Gökalp Külliyyatı: I. Şiirler ve Halk Masalları*'nda da değerli fikir adamımızın bütün manzum eserleri toplanmıştır.

Gökalp'ın *Yarınki Türkiye'nin Hedefleri* adlı eserinin tenkidli bir basımı da, genç fikir adamlarımızdan Dr. Hikmet Tanyu tarafından, bir önsöz ilâvesiyle yayımlanmıştır. Yine Dr. Hikmet Tanyu tarafından hazırlanan, fakat henüz basılmamış bulunan *Ziya Gökalp ve Türkçülük* adlı mühim eserde büyük Türkçünün Türkçülüğe ait bütün yazıları toplanmıştır.

Mehmet Âkif

ÂKİF, şair, vatanperver ve karakter adamı olmak bakımından mühimdir. Şairliğine kimse itiraz edemez. Onun oldukça bol manzum eserleri arasında öyle parçalar vardır ki Türk edebiyatı tarihinde ölmez mısralar arasına girmiştir.

Vatanperverliği, tam ve tezatsız bir vatanperverliktir. Âkif, sözle vatanperver olduğu halde fiille bunu tekzip edenlerden değildi. Vatanperverane şiirler yazdığı halde en sefil bir namert ve en rezil asker kaçağı hayatı yaşayanlar henüz aramızda bulunduğu için Âkif in vatanperverliği yüksek bir değer kazanır.

Karakter adamı olmak bakımından ise Âkif eşsizdir. O, daima bulunduğu kabın şeklini alan bir mayi veya cıvık bir halita değil; şeklini sıcakta, soğukta, borada, kasırgada muhafaza eden katı bir cisimdir.

İslâmcı olmasını kusur diye öne sürüyorlar. İslamcılık dünün en kuvvetli seciyesi ve en yüksek ülküsü idi. *Bugünkü Türkçülük ne ise dünkü İslamcılık da o idi*. Esesen İslâmcılık Osmanlı Türklerinin millî mefkûresiydi. On dördüncü asırdanberi Türklerden başka hiçbir müslüman millet, ne Araplar, ne Acemler, ne de Hintliler İslamcılık mefkûresi görmüş değillerdi. Bir Osmanlı şairi olan Âkif'te millî mefkûre kemaline ermiş, fakat yeni bir millî

mefkûrenin doğuş zamanına rastladığı için geri ve aykırı görünmüştür.

Mazide yaşayanların fikir ve mefkûreleri bize aykırı gelse bile onları zaman ve mekân şartları içinde mütalaa ettiğimiz zaman haklarını teslim etmemek küçüklüğüne düşmemeliyiz.

Çanakkale şehitleri için yazdığı şiir kâfidir. Başka söz istemez...

Âkif inandı, dönmedi ve öyle öldü.

Rıza Nur

TÜRKÇÜLÜK ülküsünün bugünkü en büyük şahsiyeti Rıza Nur artık "dünkü şahsiyet" oldu. 63 yıllık çetin ve metin bir hayattan sonra vatan toprağına karışırken onu son defa selâmlayanlar, dinmiş bir kasırğa için duyulan neyse onu duydular.

Rıza Nur 1879'da Sinop'ta doğdu. 1902'de Askerî tıbbiyeden yüzbaşı olarak çıktı ve Gülhane'ye asistan alındı. 1903'te kolağalığına terfi etti. 1905'te Gülhane'ye muallim muavini (doçent), 1907'de Askerî tıbbiyeye cerrahî profesörü oldu. 1908'de binbaşılığa terfi etti. Aynı yıl meşrutiyetin ilânı üzerine Sinop mebusu oldu. Biraz sonra, İttihatçılara muhalefet ettiği için dersi lağvedilerek muallimlikten çıkarıldı. 1909'da yine aynı sebepten dolayı rütbesi tasfiye edilip kolağalığına indirildi. 1910'da askerlikten istifa etti. Balkan savaşında silâh altına alınıp yaralılara baktı, aynı zamanda Tıp Fakültesinde morg müdürlüğüne tayin edildi. Daha sonra İttihatçılara karşı pek şiddetli muhalefetinden dolayı memleket dışına sürüldü. Rıza Nur sekiz yıl dışarıda, gurbette yaşadı. Mütareke olunca vatan savaşına koştu. İlk Millet Meclisine Sinop mebusu seçildiği gibi, Ankara'da ilk hükümeti kuranlar arasında da bulundu. 1920'de Ankara hükümetinin ilk Maarif Vekili olarak hizmetler etti. Aynı yıl Hâ-

riciye Vekâletinin de vekilliğini yaptı. Yine aynı yılın sonunda Rusya'ya gönderilen fevkalâde murahhas heyeti âzalığı dolayısıyla Maarif Vekâletinden istifa etti. 1921'de Sıhhiye Vekili oldu. Sakarya meydan savaşının buhranlı günlerinde cephe gerisinde bulunarak pek iptidai vasıtalarla kurduğı seyyar hastanelerde bizzat yaralıları tedavi etti. Operatörlükte usta bir doktor olduğı için pek çok Türk yaralısının hayatını kurtardı. 1922'de Ukrayna'ya gönderilen fevkalâde murahhas heyeti reisliğine tayin olundu. Döndükten sonra tekrar Sıhhiye Vekâletine seçildi ve bu yıl içinde üç defa Hariciye Vekâleti vekilliğini de yaptı. 1923'te Sıhhiye Vekilliğı uhdesinde kalmak üzere Lozan Konferansına ikinci murahhas olarak gitti. Lozan müzakerelerinde bilgisi, zekâsı ve metanetiyle pek büyük hizmetlerde bulundu. Hattâ Venizelos'la olan meşhur bir münakaşasında Venizelos'un bayılmasına sebep oldu. Lozan barışı imzalandıktan sonra Türkiye'ye dönüp ikinci Millet Meclisine yine Sinop'tan mebus seçildi ve Tıp Fakùltesi kendisine fahrî profesörlük ünvanını verdi.

1926'da, ilkkânunda mebusluğu bırakıp Paris'e gitti. 1926'dan 1938'e kadar on iki yıl gurbette yaşadı. İlk yıllarını Paris'te, son yıllarını daha ucuz bir memleket olan İskenderiye'de geçirdi. Bu müddet zarfında *Türkbilik Revüsü* adlı yıllık bir Türkiyat dergisi neşrederek ilmî araştırmalarının sonuçlarını yaydı. 1938'de Türkiye'ye dönüp Taksim'de bir kira apartmanında oturmağa başladı. Bu üç odalı mütevazı dairede dört yıl kadar yaşadı.

Merhum Refik Saydam'ın yardımıyla tedahülde kalmış olan üç yıllık tekaüt maaşını aldıktan sonra *Tanrıdağ* dergisini çıkararak memlekete son bir hizmet daha yapmak istedi. Bu iş onu fazla yordu ve çok üzdü. Diğer bir takım hâdiseler de buna eklenince ölüm kendisine daha çabuk geldi. 7 Eylül 8 Eylülle bağlayan gece, gece yarısı

sından beş dakika sonra kendisinde bir fenalık duyarak uyandı. Aynı apartımında oturan ahbabı doktor Semih Sümerman hemen gelerek bir iğne yaptıysa da iş işten geçmişti. Ağzından kan geliyordu. Gece yarısını yirmi dakika geçerken artık Rıza Nur yaşamıyordu.

Onun hakikî dostları ölümünü pek geç haber aldılar. Biz, 8 Eylül'de kendisine Beyoğlu hastanesinin bir kıyısında tabuta konmuş olarak bulduğumuz zaman şaşırdık. Yanında kimse yoktu. Onu bir kalabalığın ortasında mı bulacağımızı umuyorduk, bilmem. Çok hazin ve çok mânalı bir yalnızlığın içinde Rıza Nur, ertesi günü ikindiye kadar orada yattı. Belki bu, onun toprak üzerindeki ilk rahat yatışıydı. Ömrünün yirmi yılı, yani üçte biri gurbette geçen Rıza Nur, hapsilere atılan Rıza Nur belki artık dinlenecekti.

9 Eylül günü öğleden sonra Beyoğlu hastanesine tek tük vefalı kalp sahipleri gelmeğe başladı. Rıza Nur'un yaşıt akranları arasında birkaç üniversite ve lise talebesi de bulunuyordu. Çoğu birbirini tanımayan bu insanlar burada hangi duygu ile birleşmişlerdi? Şu iki Azerbaycanlı ve şu tek Türkistanlı burada ne arıyordu? Burada resmiyet ve gösteriş bağları yoktu. Burada bir tek bağ vardı. O da Türk ırkının ve kanının bağı idi. Manzaranın en hazin tarafı bir takım yaşlı insanların gelip hissiz ve mütevekkil beklemeleri idi. Türk milletinin tevazuuna pek yakışan asker kumaşından elbise giymiş olan yarbay rütbesindeki şu ak saçlı askerî doktor kimdi? Niçin bu kadar sessiz ve durgundu? Rıza Nur'un eski bir dostu olduğunu bildiğim şu yaşlı eczacı ne zaman gelmişti ve neden onun sükûtu en belâgatli bir hitabet kadar tesirliydi? Burada her şey hazindi. Doktor Mazhar Osman'ın büyük bir değerbilirlikle gönderdiği çelenk, dışarı Türklerinin çelengi, Ülkü ve Arkadaş Basımevleri sahiplerinin sessizce gelişleri, liseli, üniversiteli, Güzel Sanatlı, eski

elçi, eski başkonsolos, eski paşa, profesör bana hep hazin ve manalı geliyordu. Daha tanımadığım birçok dostları bu hazin manzaraya daha çok hüznü katıyordu. Gençler Rıza Nur'un tabutunu Türk bayrağına sardılar. Teşvikiye camisinden Harbiye'ye kadar eller üstünde gelen Rıza Nur'un bütün hayatında olduğu gibi ölümünden sonra da yüreği mi kanıyordu? Değilse tabuttan aşağı sızan o kan damlaları neydi? Tullalı on polis tabutun iki yanında yürüyor, Riyaseticumhur yaveri ve İstanbul Valisi de arkasından geliyordu. Bu hazin alay Harbiye'ye kadar yavaş yavaş geldi. Sonra mezara doğru hızlı bir gidiş başladı. Cenaze arabasının arkasından giden iki otobüs ve birkaç otomobil, Peyami Safa'nın bahsettiği iki üç mangayı götürürken yanlış bir tesadüfle Bayezit'te toplanmış olan diğer bir iki manga da orada boşuna beklediler. O "makberin yolunu gösteren tabut, yürüyen bir heykel olan tabut, o dilsiz ve sağır hatip" arkasında bir avuç insanla mezara doğru koşuyordu.

Hiç bir gömme töreni bu kadar sade ve samimî olmamıştır. O gün hafızaların seslerinde yanık bir eda mı vardı, göğün bulutlu ve serin havası mı elemliydi? Her halde bir başkalık gönüllere kadar işliyordu. Mezar kapılırken oradakilerin hepsinin gözleri yaşlıydı. Etrafa çevre çevre kardeşi, Ebüzziya Velid, Avukat Mehmet Ali, Orhan Seyfi, Yusuf Ziya, Hilmi Ziya, Peyami Safa, eski Sivas mebusu Rasim, Avukat İffet, İsmet Rasin, Azerbaycanlı Sadık ve Ali Ekber, Türkistanlı İlhan, Ülkü Basımevi sahibi Muharrem, Arkadaş Basımevi sahibi Şemseddin, Doktor Mustafa Hakkı Akansel, Doktor İzzettin Şadan, eski elçi Tefik Kâmil, Şeyhülislâmzade Muhtar, eczacı Vedat, eski başkonsolos Fahrettin Hayri Beğler; edebiyat, tıp, mimarî ve lise talebeleri, tanımadığım vefakâr arkadaşlar ve gençler, nihayet ordaki tek kadın Tolunay Atsız, sessiz duruyorlardı. Mezar kapandıktan sonra o yaşlı

dost, o candan insan irticalen "Büyük Türk Rıza Nur, bütün hayatında dimdik kalan, kanaatlerini her yerde açıkça söyleyerek nikbetlere katlanan büyük Türk Rıza Nur, Türk milletinin nuru Rıza Nur" için ne güzel sözler söyledi. Bugünkü tenhalıktan yarın bu kabri bir ziyaret-gâh haline getirecek kalabalıklar doğacağını anlattı. Sonra gökten birkaç damla yağmur düştü ve biz, ölen değil, vatan topraklarına karışan Rıza Nur'u orada yalnız bıraktık.

Çınaraltı, 19 Eylül 1942, Sayı: 52

Dr. Hasan Ferit Cansever

DOKTOR Hasan Ferit Cansever, 1944-1945 Irkçılık Turancılık dâvasının mahkemeye sürüklediği 23 sanığın arasında en yaşlısı idi.

Daha önceden de tanışmış olmamıza rağmen tutuklu olarak geçen birbuçuk yıllık hayatımızın, Askerî Cezaevindeki son yedi sekiz aylık süresinde birbirimizi daha yakından anlamış ve tanımıştık.

Doktor, Türk Ocağı'nın ilk mensuplarından ve Türkçülük dâvasının, karşılık beklemeden çalışan ülkücülerindendir. Türkçülük anlayışımızda belki nesil ve yetiştirme tarzımız bakımından az çok ayrılık olmasına rağmen kendisiyle hiçbir zaman ihtilafa düşmedik. Ve aşağıda anlatacağım et ve ot meselesinden başka hiçbir konuda aramızda tartışma olmadı.

Hasan Ferit Cansever, Türkçülüğü yaymak için misyonerler gibi çalışmak taraflısı idi. Yıllarca çalışarak bir tek kişiyi dâvaya kazanmanın bile başarı olacağına inanırdı. Ömrü boyunca da iğne ile kuyu kazan adam olmak vasfını taşımıştı. İlk doktor olduğu zaman bu prensiple kasabalar ve köylerde, kendi mesleğinin gereklerine göre çalışarak Türklüğe faydalı olmuştu.

Yine doktorluğu dolayısıyla ırk sağlığı meselesine eğilmiş, başta et olmak üzere, hayvanî besinlerin insan

sağlığına zararlı olduğuna inanarak bu konu üzerinde ciddî etüdler yapmış, esaslı fikirler edinmişti. Ona göre her yaratığın tabiî gıdaları vardı. O tabiî gıda ile beslenirse uzun ömürlü ve sıhhatli olurdu. İnsanın tabiî yiyeceği otlar ve yemişlerdi. Eskimolar'ın ancak 30-40 yıl yaşamalarını yalnız etle beslenmelerine bağlıyordu. Pirinçle beslenen Çinli ve Hintlilerin bu çoğalmasına karşılık savaşı ve üstün Türk ırkının Orta Asya'daki çöküşünü yalnız hayvanî gıda ile beslenmekte buluyordu. Buna karşılık Önasya'daki Türklüğün devamı büyük ölçüde tahılla beslenmesinde idi. Çok et yiyen İngilizler'in inkırazı yakındı. Esasen daha şimdiden aptallaşmış bir ırktı.

Ben eski bir tıbbiyeli olduğum, Fethi Tevetoğlu doktor olduğum, İsmet Tümtürk de eti çok sevdiği için bazı itirazlar yapardık. Fakat bu konuda hazırlıklı ve tabiî bizden çok bilgili olduğum için onunla başa çıkamazdık. Bu tartışmalar Tevetoğlu ile benim susmamızla bitmiş, İsmet Tümtürk'e de "Tanrım! Pirzola lezzetinde bir bitki yarat" diye yakarmak kalmıştı.

Hasan Ferit bu et ve ot tartışmasını bıkmadan, usanmadan yapar, bir kişiyi kazanabilmek için günlerce anlatmaktan, açıklama yapmaktan, deliller göstermekten bezmezdi. Karşısındakinin fikrini çelmek için psikolojik tesirler yapmasını da iyi bilirdi. Bir delili şu idi: "*Balık yedikten sonra kalan kılçık ve balık artığı iğrenç bir şeydir. Halbuki portakalın kabuğunu bir saat sonra iğrenmeden ısırabilirsin. Balığın kılçığına beş dakika sonra bakamazsın bile.*"

Bu açıklama doğru idi. Fakat Hasan Ferit bununla kanmaz, daha da ileri giderdi. Bir gün şöyle demişti: "Pilavın üstüne, bir bildircin kızartıp koysam iştahla yersin. Bildircin yerine fare koysam yemezsin. Halbuki birinin kanadına karşı ötekinin kuyruğu olmasından başka farkları yoktur. İkisi de hayvan leşidir."

Bu benzetme ve Hasan Ferit'in ısrarlı telkinleri, merhum Hüseyin Namık Orkun müstesna, hepimiz üzerinde tesirli olmuştu. O zamandan beri Hikmet Tanyu et yemez. Nejdet Sançar pek az yer. Birkaç ay ben de yiyemedim. Hâlâ da zaman zaman yiyemem.

İyi bir doktordu ve diploma alırken ettiğı yemine ömür boyunca sadık kalan nadir hekimlerden biriydi. Tünel başında muayenehanesi bulunduğu sırada Türkçü gençler dertleri oldukça kendisine başvururlar, karşılıksız şefkat, ilgi ve tedavi görürlerdi.

Makale, kitap ve konferanslarla ülküsünün yayılmasına çalışmış, bir aralık *Türk Yurdu* dergisini çıkarmış olan Hasan Ferit, Irkçılık-Turancılık dâvasında beraat etmiş olmakla beraber, başlangıçta Askerî Cezaevinde çok sıkıntı çekmiş, bunlara arkadaşlarıyla birlikte metanetle katlanmıştı.

Kusurlarından birisi fazla şüpheli olması, birçok kimsenin masonluğundan şüphe etmesiydi. Fakat kimseye düşman değildi. Hattâ beraatinden sonra, kendisine müracaat eden duruşma hâkimi Cevdet Erkut'u bile tedavi etmiş, ücret almamıştı. Halbuki o duruşma hâkimi o sırada Millî Şeften ikbâl umduğu için bize karşı çok kez haksız davranmış, ifadelerimizi zapta geçirmemiş, bol keseden 10 yıl, 6,5 yıl, 5 yıl beş ay, 4 yıl gibi cezalar vermiş, fakat bunların hepsi haksız olduğu için Askerî Yargıtayca kökünden bozularak sonunda beraatimize gidilmişti.

Hasan Ferit masonlardan şüphelenmekle beraber onlardan pek çok arkadaşı, dostu, tanıdığı vardı. Masonların üst kademesinin bütün mason teşkilâtını kendi maksatlarına âlet ettiğine inanır, bildiklerini çekici bir anlatıyla anlatırdı.

Bu dünya uğrağına her gelen günün birinde gidecektir. Irkçılık-Turancılık dâvasında mahkemeye sevk edilen

23 kişiden Hibetullah İdil ve Hüseyin Namık Orkun'dan sonra Hasan Ferit Cansever de ebediyet âlemine göçmüştür.

Onun değerli hatırasına lâayık olmayan şu değersiz satırlar Hasan Ferit Cansever'e son bir selâm, ilk ve son bir saygı duruşudur.

Ötüken, 1970, Sayı: 6

Zeki Velidi Togan'ın Tarihçiliği

ZEKİ VELİDİ TOGAN, hiç şüphesiz, tarihe "büyük bir tarihçi" olarak geçecektir. Hatta genç tarihçi Yılmaz Öztuna onun için "şimdiye kadar gelmiş en büyük Türk müverrihi" tabirini kullanmıştır.

Zeki Velidi Togan daha pek genç yaşında tarihe millî bir düşünce ile atılmış ve maceralı geçen hayatında tarihçiliğe hiç ara vermemiştir. Bu konudaki hususî kabiliyetinin ve çok dil bilmenin verdiği imkânlarla büyük bir müverrih olmuş, tarihçi olmak için gereken yardımcı ilimlerde de aynı hizaya gelmeyi başarmıştır.

Büyük tarihçi olmanın şartlarından biri tarihî olaylara iyice nüfuz edebilmek, kaynaklardaki gerçek ve yanlış payını iyi hesaplamak, hâdiselerin daha önceki vakalarla bağlantısını iyi tahmin etmektir. Büyük tarihçi, destan ve menkıbelerden de tarihî hakikatler çıkarmasını bilen adamdır. Zeki Velidi Togan 60 yılı aşan tarihçiliği sırasında bu vasıfları kazanmıştı.

Bilgisine göre az eser vermiştir. İmkânlar elverişli olsaydı da hazırlanmış eserlerini yayınlayabilseydi Türk kütüphanesi tarih bakımından çok zenginleşecekti. Karahanlılar, Aksak Temür Çağı, Türk Ellerin Tarihî Coğrafyası, Nevâî, Birûnî, Reşîdeddin üzerindeki büyük eserlerini neşredemeyişine ne kadar yansak yeridir.

Onun için ilmî değeri bütün dünyaca kabul olunan Türk profesörüdür diyebiliriz: Kendisine Amerika, İngiltere, Almanya, Hindistan, Pakistan ve galiba Japonya'dan kürsü teklif edilmişti ki bu mazhariyete eren başka hiçbir Türk profesörü yoktur.

Türkistan ve Altın Ordu tarihlerini çok iyi biliyordu. Türkiye tarihiyle uğraşmamıştır. Fakat büyük tarihçi olmanın verdiği sezgi ve kabiliyetle Türkiye tarihine ait bir meseleyi ilk çözen bilgin kendisi olmuştur:

Bilindiği üzere Osmanlı Tarihi bir destanla başlar: Tuğrul Beğ'in başkanlığındaki Kayılar, Anadolu'da batıya doğru ilerlerken bir ovada çarpışan iki orduya raslarlar. Selçuklularla Tatarlar (yani Çengizliler) savaşmakta ve Selçuklular yenilmek üzere bulunmaktadır. Ertuğrul Beğ kendi küçük kuvvetiyle yenilenlere yardım edince Tatarlar savaşı kaybeder.

Bizim ilkokul öğrencisi olduğumuz çağlarda bu konu tarih kitaplarında anlatılır ve gönlümüze "mağlûp tarafa yardım Türkler'in şanıındandır" prensibini işlenirdi.

Bu olay, Zeki Velidi Togan'a kadar Çengizliler'le Selçuklular'ın bir savaşı diye kabul olunmuştur. Bunun bir Selçuklu-Çengizli savaşı değil, Selçuklu-Harzemli savaşı olduğuna, Selçuklu Sultanı Alâaddin Keykubad'la Harzemşah Celâleddin Mengüberti arasında Yassıçimen'de yapılan bir savaş olduğuna dikkati ilk çeken Zeki Velidi Togan olmuştur. Savaş 1230'da Erzincan civarındaki Yassıçimen'de yapılmış ve Zeki Velidi Togan bunu müverrih Nesevî'nin bir kaydından çıkararak ortaya koymuştur. Nesevî, savaşı kaybetmek üzere olan Alâaddin Keykubad'a doğudan hiç beklenmedik bir yardımın gelmesiyle savaşın kazanıldığını yazmıştır (*Umumî Türk Tarihine Giriş*, İstanbul 1970, ikinci basım, s. 322). Bu tarihlerde Kayılar, Horasan'dan Anadolu'nun batısına doğru yürümekte idiler. Çengizliler'in ve İlhanlılar'ın tarihini iyi bilen Zeki

Velidi Togan, Cengiz hareketlerinin Batı ve Önasya'da meydana getirdiği sonuçları iyi muhakeme ediyordu.

Zeki Velidi Togan'ın bu buluşunu hatırlatmaktan maksadım büyük tarihçinin hâdiselere nüfuzundaki isabeti göstermektir. Onun bu şekildeki buluşları Yassıçimen savaşına münhasır olmayıp Osmanlılar'ın başlangıcında, Uçlardaki beğliklerin bütün tarihine şamildir.

Osmanlı Tarihi'nin başlangıcına ait karanlık, karışık ve yanlış haberlerin bir kısmını aydınlığa kavuşturan da yine aynı görüş ve metodla Zeki Velidi Togan olmuştur. Burada bunları tekrarlayacak değilim. Öğrenmek isteyenler yukarda adı geçen eserin 324-327. sayfalarına baksınlar.

Eserleri dikkatle okurdu. Bu dikkati sayesinde Kaşgarlı Mahmud'un *Dîvânu Lügati't-Türk*'ünün telif yılını da tesbit etmiştir. Bu eserin telif yılı olarak hicrî 466 (= milâdî 1073/1074) tarihi kabul olunuyordu. Eserin içindeki kayıtları dikkatle inceleyen Togan bunun doğrusunun hicrî 470 (=m. 1077) olduğunu tesbit etmiştir (Bak: *Atsız Mecmua*, -16.sayı, 15 Ağustos 1932).

Zeki Velidi Togan, tarih bakımından destanlardan faydalanmasını da iyi biliyordu. *Oğuznâme*'deki bazı hakan isimleriyle bazı Batı Gök Türk kağanlarının adlarını birleştirmesi bu kabildendir. Boy, uruk ve ulus adlarının destanlarda çok defa şahıs (=hükûmdar) adı olarak geçtiğini dikkate alarak bundan bazı neticeler çıkardığı olmuştur. Kaşgarlı'nın eserinde İskender'le çağdaş Türk Hakanı olarak gösterilen "Şu"nun gerçekte Türkistan'daki en eski Türk kavmi olduğunu ileri sürmüş ve onun bu düşüncesini Sinolog Eberhard da teyid etmiştir. Yine bunun gibi türlü Türk topluluklarında kullanılan şahıs adlarını da iyi bildiği için bundan da bazı tarihî sonuçlar çıkarmış, Batı Anadolu'daki Uç beğlerinden bir kısmının

Oğuz-Türkmen değil, Kıpçak grubundan olduğunu şahıs isimleriyle tesbit etmiştir.

Onun tarihçiliğini bu kadar kuvvetlendiren bir sebep de Türk tarihinin geçtiği geniş bölgelerden büyük bir bölümünü gezip görmüş olmasıdır. Bu, şöyle böyle bir gezip görme değil, beyne ve gönüle işleyen bir etüd şeklinde olmuştur.

Tarihin içinde yaşayan bir kişi olarak özel konuşma ve toplantılarda da söz mutlaka tarihe kadar uzanırdı. Batı bilginleri tarafından kendi nazariyelerini berkiten ciddi kitaplar yayınlandığı zaman çok memnun olurdu.

Zeki Velidi Togan, Türkiye'ye geldiği zaman gülmesini bilmiyordu. Sonra bunu öğrendi ve hoş fıkralar da anlatmaya başladı. Bu yazımı bitirirken o fıkralardan birini buraya geçirmeden edemeyeceğim:

Doğum yeri olan Başkurdistan'da bir gece çok kımız içip sarhoş olmuş. Kımızla sarhoş olmanın güzel bir şey olduğunu ben de tecrübeyle biliyorum. Togan evlerinin karşısında bulunan çeşmeden yüzüne su serperek ayılmak için çeşmeye doğru yürümüş. Gökte ay varmış.

Bundan sonrasını şöyle anlattı:

"Tam çeşmeye yaklaştım. Bir de ne göreyim? Ay karşımda duruyor. Meğer sarhoşlukla sırtüstü düşmüşüm ama düştüğümün bile farkında olmadığım için ayı karşımda görmüşüm."

Tabii hem kendisi, hem de dinleyenler kahkalarla gülmüşlerdir.

Tarihçi Zeki Velidi Togan da artık tarih ve hatıra oldu. Zaten hayat bir iki hatıradan başka nedir ki?

Prof. Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri

PROFESÖR Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri 16 Kasım 1974'te hayata veda etti. Doğru bir insan ve sağlam bir Türk milliyetçisi olduğu için burada birkaç satırla hatırasını anmak ve unutulmuş bir cephesini hatırlatmak istiyorum.

Onu 1939-1944 yıllarında, Özel Boğaziçi Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olduğum sırada tanıdım. Okulda öğretmenlik yapan beş altı doçentten biriydi. *İş* dergisini çıkarıyordu. Türkiye çapında bir mücadele açmıştı: Soyadlarının küçük isimden önce yazılmasını ve uydurma yeni soyadları yerine "oğlu" ile biten gerçek soyadlarının kullanılmasını istiyordu. Soyadları Gök Türkler'den beri başta kullanıldığı için bu davasında yüzde yüz haklıydı. On birinci Yüzyıldan beri de soyadının sonuna "oğlu" kelimesini getirmek âdet olmuştu.

Bıkıp usanmadan yaptığı bu mücadele, yemişini vermeye başladı. Pek çok kimse mahkemeye başvurarak "oğlu" ile biten eski soyadlarını tescil ettirdi. Soyadı kanununa göre bunun asıl addan sonra yazılması mecburiyetine rağmen resmî makamlara yazılan yazılarda da soyadı başa getirilir olmuştu. Hatta bizim 1944-1945 Irkçılık Turancılık davasında Sıkıyönetim Mahkemesi de

buna uymuş ve arkadaşımız Sofuoğlu'nu "Sofuoğlu Zeki Özgür" diye çağırmaya başlamıştı.

O sırada Millî Eğitim Bakanı olup da aşırı devrimci geçinerek göze girmeye çalışan Hasan Âli, Fındıkoğlu'nun memlekette tesirli olmaya başladığını görünce ona resmî bir ihtarname göndererek kampanyaya son vermesini istedi. Üniversite muhtariyeti de olmadığı için Fındıkoğlu bu konudaki yazılarına son verdi ama bir kere çizir açılmıştı. Durdurmak mümkün olmadı.

Tek parti çağının zihniyetine göre Fındıkoğlu büyük bir suç işlemişti. Nitekim 1944'te açılan Irkçılık-Turancılık davasının dosyasının başına eklenen ve Hilmi Uran imzasını taşıyan yazıda Türkçülere yükletilen suçlardan biri de "soyadlarını eski Türkler ve bugünkü Macarlar gibi başa getirmeleri" idi.

Türkiye'de Ziya Gökalp'ı en iyi bilen insan Fındıkoğlu idi. Bu konuda Türkçe ve Fransızca bir hayli inceleme yayınlamış ve onu ilim gözüyle etüd etmişti. Bu yüzden, Gökalp hakkında bir konferans vermek gerektiği zaman derhal Fındıkoğlu'na başvurmak âdet haline gelmiş ve bu başvurular merhum profesörü bıktırıncaya kadar sürüp gitmişti.

Fındıkoğlu, vaktiyle *Anadolu Mecmuası*'nı çıkaran ekip ile birlikte çalışmıştı. Fakat diğerleri gibi dar Anadoluculuk zihniyetine saplanmış değildi. Onun Anadoluculuğu bir nevî Anadolu Türkleri ırkçılığı idi. Dergi çıkarken Türkiye'de Dış Türkler meselesi diye bir konu akla gelmediği için Fındıkoğlu da Dış Türklerle ilgili bir yazı yazmamış, fakat sonraları Dış Türkler konusu ortaya dökülünce tıpkı Turancılar gibi davranarak onlara ait yazılar yazmak suretiyle Türkler'i bir bütün olarak kabul ettiğini göstermişti.

Bugün üniversitelere göz atıldığı zaman Fındıkoğlu'nun millî değeri daha çok anlaşılmaktadır.

Her yazılarında, bin dereden su getirerek milliyetçiliğin aleyhinde bulunan, bunu sinsi sinsi, fırsat bulunca da açıkça yapan sözümona profesörleri gördükçe Fındıkoğlu'nun değer kazanması gayet normaldir.

İlim beynelmileldir demek, ilim her millette vardır anlamına gelir. Ama her millette olan ilim ve ilimler yine de millî maksatla kullanılır. İlmi, millî maksatla kullanan üniversite ve profesör, görevini yapmış demektir.

Fındıkoğlu görevini yaparak öldü.

Ötüken, Kasım 1974, Sayı: 12

Mehmet Sadık Aran ve Tahsin Demiray

ŞU geçen aylarda, bizi ilgilendirmesi gereken iki kişi, aramızdan göçüp gitti: Azerbaycanlı Mehmet Sadık Aran ve Türkiyeli Tahsin Demiray, "Bizi ilgilendirmesi" demekten maksadım ikisinin de Türk milliyetçisi olması, bu yolda çalışıp uğraşmaları, yazılar yazmaları ve hizmet etmeleri bakımındandır. Ayrıca beni ilgilendiren bir yönleri de var: Mehmet Sadık Aran, Edebiyat Fakültesi'nden; Tahsin Demiray, Sultanî'den sınıf arkadaşımıdır ve bu arkadaşlıklar ömür boyu sürüp gitmiştir.

1926 ders yılı başında Edebiyat Fakültesi'ne devamla başlamışken bir hafta sonra beni askere aldıkları için askerliğimi yaptıktan sonra ertesi yıl, 1927'de tekrar derslere başladığım zaman yeni simalarla karşılaştım. O zaman Edebiyat Fakültesi şubeleri üç yıldız ve ilk iki yıl hazırlanma, son yılı ihtisas sayılır, ihtisastaki öğrenciler kendi seçtikleri dört derse girmekle mükellef olurdu.

Bizim ilk dört sömestir hazırlanma dönemi epey kalabalıklaşmış, 10-12 kişi olmuştu. Günümüzün öğrencileri 12 kişilik kalabalığa hayret edeceklerdir ama öyleydi. Yeni simâlar arasında iki de Azerbaycanlı vardı: Kemal ve Mehmet Sadık.

Kemal tam Azerî ağızıyla konuşur, güleç, soğukkanlı; Mehmet Sadık ise Azerî ve Türkiye lehçeleri karması bir Türkçeyle konuşan şakacı, fakat hırçın; her ikisi de bilgili ve bütün Azeriler gibi güzel ve kolaylıkla söz söyleyen arkadaşlardı. Farsçayı ve Rusçayı iyi biliyorlardı. Mehmet Sadık, din adamı ailesinden geldiği için Arapçayı da anlıyordu.

İkisi de Fakülteyi bitirmedi. Zaten onlar öğrenci değil, siyaset adamıydılar, mücahiddiler. Kısa ömürlü Azerbaycan Cumhuriyetinde hizmet etmişler, bu devlet Moskoflar tarafından istilâ edilince Türkiye'ye sığınmışlardı. Sonra Kemal, İran Azerbaycanı'na giderek mücadeleye orada devam etti ve İkinci Cihan Savaşında İran İngilizler'le Moskoflar tarafından işgal edildiği zaman komünistler tarafından öldürüldü.

Mehmet Sadık Aran'ın bizim Edebiyat Fakültesi'nde öğreneceği pek bir şey yoktu. Fuzulî'yi zaten ezbere biliyordu. Farsçayı da iyi bildiği için bütün Divan Edebiyatımız ve İran Edebiyatı ona açıktı ve nihayet o da bir ölkü ve mücadele adamı olduğundan Azerbaycan'ın kurtuluş davası için çalışmaya mecburdu. Bu sebeple Fakülteyi bıraktı. İstanbul'daki Azeriler'den bir kısmının başına geçerek dergi çıkarmak, konferans vermek, propaganda yapmak suretiyle Azerbaycan davası yolunda çalıştı.

Ölküsünü savunmak için nerde imkân bulursa oraya koşuyordu. Bu yüzden, bir aralık Finlandiya'ya giderek orada Türkçe bir gazete bile çıkardı.

Mehmet Sadık Aran'ın savaşı, sarfettiği enerjiye göre az yemiş veriyordu ama o, bundan asla tedirgin olmuyordu. Bezmek, ümitsizliğe kapılmak onun sözlüğünde yoktu.

Yukarıda onun için "hırçın" demiştim. Öyleydi. Bu yüzden Azeriler'in bile hepsiyle anlaşılamıyordu. Müsamaha nedir bilmiyordu. Fakat belki de kuvvetli tarafı burada

idi. Ben onun, Azerbaycanlı öğrencilerin işlerini halletmek için sağlığını tehlikeye koyarak nasıl uğraştığını, nasıl koştüğünü görmüş kimse olarak bunu söylüyorum. Benden 8-10 yaş büyüktü ve günümüzden aşağı yukarı on yıl önce de büyük bir akciğer ameliyatı geçirmişti. Kendisine yorulmak, çok konuşmak, sıcak ve soğuk şeyler içmek yasaktı ama Mehmet Sadık bu yasakların yalnız sonuncularına dikkat ediyor, yorulmak ve konuşmak hususunda kontenjan tanımıyordu. Çünkü çayı sıcak içmese de olurdu ama dava için yorulması da, konuşması da lâzımdı.

Cihangir'de oturuyordu. İstanbul'un berbat ve rutubetli sıcaklarında kaç defa Cihangir'den Süleymaniye'deki çalışma yerime, yahut Kartal Maltepesi'ndeki evime gelmişti. Bunu Azerbaycanlı öğrencileri okullara yerleştirebilmek için yapıyordu. Tabîî, sadece bana gelmekle mesele bitmediği için uzunboylu danışma ve tartışmadan sonra verdiğimiz kararları uygulamak için başka yerlere de, hatta Ankara'ya da gidiyordu. O yorgunluğun ciğerlerindeki olumsuz tesirleri sesinin kısılmasından derhal anlaşılıyordu ama kendisini Azerbaycan'a adanmış olan Mehmet Sadık Aran, bir tek Azeri gencini okula yerleştirebilmek için hayatını vermekte en ufak tereddüt gösterecek kişi değildi. Ona: "Türkler için uğraşan bir Atatürk Mustafa Kemal, Gagavuzlar için uğraşan bir Atagagavuz Hamdullah Suphi olduğu gibi Azeriler için çalışan bir Ataazeri var. O da sensin" diye takılmıştım.

Konuşmalarımız hep şakalı olurdu. Hükümetin milliyetçilik bakımından yanlış bir davranışı olmuşsa "Siz Osmanlılar, Türklüğü batırdınız" diye söze başlar, yanlış yapılan işi anlatır, araya bir fıkra veya bir darbimesel katarak bitirirdi. Bazen de yalnız bana "Osmanlı" demekle kalmaz, "biz Acemler" diyerek Azerileri de eski Os-

manlı-İran savaşlarındaki hava ile anarak konuşmaya neşe katardı.

Azerbaycanlıların halk söylentileri arasında Şah İsmail'in Yavuz'u yenerek İstanbul'u zaptettiği hakkında bir masal varmış. Bunu kahkahalarla gülerek anlatmıştı. Bir gün telefonla beni aramış ve "Burası Şah İsmail-i Safevî'nin karargâhı" diye kendisini tanıtip benden: "Burası da Yavuz Sultan Selim'in karargâhı" cevabını alınca: "Canım, şimdi ben övünürken Yavuz'u hatırlatmanın sırası mıydı?" diyerek gülmüş ve güldürmüştü. Şah İsmail'le beni korkutamayınca daha sonraki bir telefonunda: "Burası Aksak Temür'ün karargâhı! Osmanlı ülkesini yıkmaya geliyoruz" demiş, ben: "Aksak Temür bizden önce sizin ülkenizi yıktı" cevabını alınca da yine gülerek "O kadarını karıştıрма" demişti.

Mehmet Sadık Aran, Azerbaycanlılar'ın davası uğrunda ömür harcamakla beraber Azerbaycancı değil, Türkçü idi. Azerbaycan'ın ayrı devlet olmasını değil, Türkiye'nin doğu bölümü olmasını istiyor ve: "Ne yapalım? Siz Osmanlılar yardıma gelmediğiniz için biz de kendi başımızın çaresine bakıyoruz" diyordu. "San'an" imzasıyla yazdığı şiirlerin bazıları başarılıdır. Bunlarda millî ülkü ve hüznün vardır. O şiirler toplanıp yayınlansa ne güzel olur...

Mehmet Sadık Aran, Kuzey Azerbaycanlılar (yani Rusya elindeki Azeri Türkleri'nin çoğu gibi) Şîî idi. İslamiyeti iyi biliyordu. Fakat Kuzey Azerbaycanlılar daha çarlık zamanında din meselesini kesin şekilde halledip lâyikleştikleri için onda dinî taassup diye bir şey yoktu. Türkiye'de şu son yirmi yılda çoğalan yobazların asla hazmedemeyecekleri şekilde konuşuyordu. Bir telefonda hatır sorarlarken "Nasılsın? Ben bir Sünni namazı kılacağım. Sen de orada Şîî namazı kıl" diye takılmıştı. İstanbullu kibar bir öğretmen hanımla evliydi. Bir gün Cihan-

gir'deki evinde kendi demlediği nefis çayı içerken yine böyle konuşunca hanımı bana: "Kuzum bu nedir Allah aşkınıza? Sünni mi, Şiî mi, dinsiz mi, nedir, ben hâlâ anlayamadım?" demiş, ben de: "Hiç biri değil, Şamanî" diye cevap vermiştim. Mehmet Sadık Aran, şakacı tavrı ile "Hah! İşte, tamam" diye tasdik etmişti. Şaka ve mizah onda esaslı bir karakterdi. Yıllardır oturduğu Cihangir'deki ilk evleri Sormagir sokağında 111 numarada idi. Sokaklarında eksik olan bir belediye hizmeti için dilekçeyle başvurduğu zaman, sokağı unutmasınlar diye adresini manzum olarak:

*Cihangir,
Sormagir,
Yüz on bir*

diye yazmıştı.

Aziz kardeşim Mehmet Sadık Aran! Sen son fişeğe kadar çarpışan bir cephe askeri gibi ülkü vazifeni yaptıktan sonra aramızdan ayrıldın. Her ne kadar ölmek, yaşamamak anlamına geliyorsa da bir bakıma göre insanlar anıldıkça yaşıyorlar demektir. Herhalde daha uzun zaman dillerde anılacak, sonra da Türkçülük tarihindeki yerini dolduracaksın. Sözlerimi bitirirken, çok defa söylediğim şeyi tekrarlayacağım: Sen karşı koysan da günün birinde kuzeyi ve güneyi ile bütün Azerbaycan'ı alacağız.

* * *

Mehmet Sadık Aran'dan daha önce göçen Tahsin Demiray ise Kadıköy Sultanîsi'nden arkadaşımды. Yani onunla arkadaşlığımız daha eskiye, 1920 yıllarına kadar uzanır. Benden bir iki yaş büyüktü ama bir yıl kaybettiği için Sultanî'nin 7. sınıfında, sınıf arkadaşı olmuştuk. Okulumuz şimdiki Fenerbahçe stadyumunun yanındaki karşılıklı iki binaya yerleşmişti. Evvelce her sınıfının birçok şubeleri olan Sultanî, mütareke ve kurtuluş savaşı

yıllarının yoksul, az öğrencili bir okulu haline gelmişti. Tahsin ile 7 ve 8. sınıfları birlikte okuduk. Biz 9. sınıfa geçerken o Bolu'ya gitti. Zaten okumak da kolay dağıldı. Az kalsın ben de okuyamayacaktım. Sekizinci sınıfta 30 kişi kadarken dokuzuncu sınıfta ancak 9 kişi idik.

Tahsin'i uzun zaman göremedim, Ancak Edebiyat Fakültesi'nin son zamanlarında arasına raslaşır olmuştuk. İlkokul öğretmenini idi. Fen Fakültesi'nin Tabiiye şubesine devam ediyordu. Ben Edebiyat Fakültesi'ni bitirdim. O, Fen Fakültesi'ni bıraktı ama ne ben edebiyatçı oldum, ne de o fenci oldu. İkimiz de gayr-ı kaabil-i ıslah olan dünyayı ıslaha kalktık ve tabii başarısızlığa uğradık.

Tahsin Demiray, Babıâli'de Türkiye Yayımevi'nin sahibiydi. Buna, tasarlayarak değil, bir mecburiyetle sahip olmuştu. Birkaç ortakla birlikte ilkokullar için alfabe bastığı yıl harf inkılâbı olmuş, binlerce kitap elde kalmıştı. Kitabın sahibi olarak Tahsin Demiray gözüküyordu, sözleşmelerde imza onundu. Uğranan zararın yüklediği borcu kapatmak için kiraladığı bir matbaada uzun süre çalışarak ister istemez bir basımevi sahibi olmuş, onu yayınevi halinde genişleterek ve öğretmenliği bırakarak birçok dergiler çıkarmış, kitaplar basmıştı.

Sosyal bilim ekolüne mensuptu. Militarist fikirlerim yüzünden beni şiddetle tenkid ederdi, tartışırdık ve bütün tartışmalarda olduğu gibi herkes kendi fikrinde sabit kalırdı.

Memlekete hizmet etmek, fikirlerini uygulayacak alan bulmak için siyasî hayata da atıldı. Bir iki partiye girdi. Hattâ başkan oldu. Fakat particiliğin çıkar yol olmadığını deneyince vazgeçerek konferanslarla fikirlerini yaymaya başladı. Küçük broşürler halinde basılmış olan bu konferanslar irticâlen söylenmiş değil, uzun hazırlıktan sonra verilmiştir. Yıllardır edindiği kütüphanesinde son yüzyıl için tarihî malzeme toplamış, toplatmış ve nihayet "Son

Yüzyılın Meşhur Kişileri" adıyla birkaç ciltlik bir eser yazmaya karar vermiş, eser kısmen de basıma hazır hale gelmişti; işte, pek çok hayırlı iş gibi bu da yarıda kaldı.

Tahsin Demiray memleketin kültür hayatına hizmet etmek istediği için külliyyat halinde eserler neşretmek istiyordu. Birinci teşebbüsü olan *Canlı Tarihler* 6 cilt halinde basılmıştır. Memleketin fikir, kültür ve siyaset hayatında rolü olup da o sırada hayatta bulunan mühim kişilerin hâtıralarından ibarettir ve Türk tarihinin bir dönemi için ana kaynak haline gelmiştir. İkinci ve daha mühim teşebbüsü Osmanlı Tarihi'nin ana kaynaklarının yayınlanması idi. Bunlardan güzel ve sade Türkçe ile yazılmış olanlar aynen, Divan edebiyatı diliyle yazılmış olanlar sadeleştirilerek, Arapça ve Farsça yazılmış olanlar da tercüme edilerek basılacak, ayrıca Osmanlı tarihine ait Batı dillerindeki mühim eserler Türkçeye çevrilecekti.

Tahsin Demiray burada şatafata aldandı: Bu işlerin idaresini, kendisini satmasını çok iyi bilen birisine verdi. Ücretlerin şekli ve miktarı kararlaştırıldı ve Tahsin'in "telif vesaire hakkı olarak yılda 10.000 liranın aşılınmaması"nı kesinlikle bildirmesine rağmen her önüne gelene eser ısmarlayan bu "A. Magnus" sekiz dokuz ayda 17.000 liralık eser sipariş edince işler durduruldu. Bu mühim teşebbüsten yalnız *Osmanlı Tarihleri* adı altında bir tek eser yayınlanmış ve en eski Osmanlı tarihinden beş tane si bu kitapta toplanmıştır.

Tahsin Demiray İngilizce bilen evdeşi Rezan Hanımla birlikte Amerika ve İngiltere'yi dolaştı. Bu bir eğlence gezisi değil, onun merak sardığı konu olan "sosyal bilim" açısından İngiliz ve Amerikan toplumlarını incelemek için yapılmış bir seyahattir. Dönüşünde intibalarının özetini bana şu şekilde söyledi: "*İngiliz toplumu daha sağlam. Zenginliğine ve kuvvetli görünüşüne rağmen Amerika komünist olabilir; İngiltere olmaz.*"

Onun, pek çoklarınca bilinmeyen bir özelliği, mizaha olan istidatı idi. Bu konuda Mehmet Sadık Aran'dan farklıydı. Mehmet Sadık Aran hem güler, hem güldürür; Tahsin ise hiç gülmeden, sanki ciddî bir şey söylüyormuş gibi mizah yaparak karşısındakini daha çok güldürürdü. Pahallılığın alıp yürüdüğü bir çağda: "Yiyecek mi pahalı? Türk milleti yememekle mukavemet eder; giyecek mi pahalı? Giymemekle mukavemet eder" demişti. Bu, acıklı bir mizahtı.

Halk Partisi'nden nefret ediyordu. Bu parti iktidarının son zamanlarındaki bir konuşma sırasında bir olayın tarihi kendisine sorulduğu vakit: "*O zaman ıhlamur inkılâbı olmuştu*" diye cevap vermişti,

Tahsin Demiray'ın unutamadığım bir fıkrasını ve sözünü pek çok kimseye anlatmış ve Türk hükümetlerinin tutumunu ona benzetmiştim. Şu idi:

Bana, ehemmiyet verdiği bir konu üzerinde yazı yazmak için gece çalışmasını anlatıyordu. Sözlerini şöyle bitirdi: "*Saat 12'ye (yani 24'e) kadar doğru dürüst yazdım. 12'den sonra sapıttım ve yazıyı yırttım.*"

Bu sözleriyle gece yarısından sonra, belki de yorgunluğun tesiriyle yazının zülfüyâra dokunacak bir şekil aldığını, basılamaz hale geldiğini söylemek istiyordu.

"12'den sonra sapıtmak" son çağ tarihimizde daima gördüğümüz manzaradır. İşe iyi ve dürüst başlanır. 12'den sonra sapıtılır ve işler karmakarışık edilir. Halk Partisi, Demokrat Parti, Millî Birlik İdaresi, Adalet Partisi hep 12'den sonra sapıtmışlardır.

Son görüşmemiz, ölümünden iki ay önce, tesadüfen karşılaştığımız Yeni Postahane önünde oldu. Ondan önce uzun süre görüşemediğimiz için benim artık emekli olduğumu öğrenince maziye telehhüf eder bir sesle "Biz emekli olduk mu?" diye sordu. O gün benden en aşağı on yaş genç gözüküyordu.

Şişli Camisinden cenazesi kaldırılıp yanımdaki tanıdıklar uzaklaşırken iki kişi gelip bulunduğum sıraya oturdular. Bunlar Kadıköy Sultanîsi'nden Tahsin'in ve benim sınıf arkadaşlarımız İlhami ile Namık'tı. Tahsin'le yıllardan beri temasları kesilmiş olduğu halde sırf vefakârlık dolayısıyla, gazetede gördükleri ölüm haberi üzerine gelmişlerdi. Emekli elçi olan İlhami "İçimizde en dinç o idi" dedi.

İnsan öldükten sonra dinçlikle ile tazeliğin hükmü kalmıyor.

Çok ilerde de bir gün gelecek; dünya, sanki bu insanlar hiç yaşamamış, bu savaşlar yapılmamış, bu acılar çekilmemiş, bu sevinçler tadılmamış, bu medeniyetler kurulmamış gibi bir sessizce bürünecek.

Profesör Caferoğlu Ahmet

BİRKAÇ gün önce ölen Prof. Caferoğlu Ahmet, Türk kültür hayatına büyük hizmet eden Dış Türkler'den biriydi. Son kırk elli yılda, Türkiye'de yaşayıp da millî kültür ve sanat alanında seçkin yer tutanlar arasında Dış Türkler'in çokluğu dikkati çeken ve üzerinde durulması gereken bir konudur. Akçuraoğlu Yusuf, Ağaoğlu Ahmed, Ayaz İshakî, Zâkir Kadiri, Abdullah Battal Taymas, Sadri Maksudi, Reşit Rahmeti Arat, Akdes Nimet Kurat, Ahmet Temir, Zeki Velidî Togan, Abdülkadir İnan, Mehmet Sadık Aran ve diğerleri gibi Caferoğlu Ahmet de Kara ve Kızıl Moskoflar'dan canlarını kurtararak Türkiye'ye yerleşen ve siyasî mücadeleye de katılmakla beraber özellikle kültüre hizmet eden değerli Dış Türkler'den biriydi.

Almanya'da doktorasını verdikten sonra İstanbul Darülfünununun Edebiyat Fakültesinde Türk Dili Tarihi Doçenti olarak göreve başlamış, bana ve sınıf arkadaşlarıma iki sömertir hocalık etmişti. Bu iki sömertirde, bilgisi henüz kemalini bulmamış olmakla beraber hocalığı metodik idi. Öteki yaşlı hocaların, bu arada Köprülü'nün gelip yalnızca ders takrir etmelerine karşılık Caferoğlu'nun her dersi bir seminer şeklinde geçer, o zamanki sınıflar 8-10 kişilik olduğu için istifade büyük olurdu.

Uzun süren hocalık hayatında en verimli olan profesörlerden biri Caferoğlu'dur. Çalışkandı. Rusça, Almanca, Farsça, Fransızca bildiği için kendi sahasının kaynaklarından kolaylıkla istifade ediyordu.

Doçent iken, 1931'de yayınladığı ilk eser, meşhur Ebâ Hayyân'ın 1312'de bitirdiği *Kitâbü'l-İdrâk li-lisâni'l Etrâk* adlı sözlüğünün ilmî şekilde basımı olmuştur. Kitap Arapça olduğu için Arapçada üstad olan Kilisli Rıfat Hoca'nın yardımıyla meydana gelen sözlük bir ana kaynak olup Caferoğlu buradaki Türkçe kelimeleri başka kaynaklarla da mukayese ederek alfabetik şekilde dizinlemiş, araştırmacılar için büyük bir hazine meydana getirmiştir.

Daha sonra Anadolu'ya yaptığı ilmî gezilerle tesbit ettiği *Anadolu Türk Ağzları* külliyatını birkaç cilt halinde yayınlamış ve Türkiye'nin sosyal hızı dolayısıyla bir süre sonra kaybolacak olan bu ağzları tesbit etmekle ilerki dil çalışmalarına mühim malzeme bırakmıştır.

Mühim eserlerinden birisi de ilk defa basılan *Uygur Sözlüğü*'dur. Almanya'da basılmış olan Uygurca metinleri tarayarak elde edilen bu eser sade dil değil, tarih bakımından da kaynak olan pek değerli bir eserdir.

Caferoğlu, ders kitabı olarak *Türk Dili Tarihi*'ni de yazmış, mühim bir boşluğu doldurmuştur.

Türlü dergilerde, son yıllarda *Türk Kültürü*'nde çıkan Türkçe ve yabancı dildeki makaleleri pek çoktur ve hiç şüphesiz Edebiyat Fakültesi onun hatırasını anmak için Caferoğlu'nun tam bir bibliyografyasını yayınlayacaktır.

Caferoğlu bizzat dergi çıkararak da Türk kültürüne hizmet etmiştir: *Azerbaycan Yurt Bilgisi* adıyla çıkardığı aylık kültür dergisi 1932-1934'te 36 sayı çıkıp kapanmış, 1954'te dergiyi diriltmek için yapılan teşebbüs yalnız 37. sayının neşrine münhasır kalmıştır. Bu dergide tanınmış veya genç tarihçi, edebiyatçı ve dilcilerin yazılarıyla birlikte Caferoğlu'nun da bir hayli makalesi çıkmıştır.

1942-1943 ise *Türk Amacı* adıyla çıkardığı aylık kùltür dergisi ancak sekiz sayı devam edebilmiştir.

Son hizmeti eski Türk Yazıtları'nın bir arada yayınlanması olacaktı. Eseri eksiksiz çıksın diye Kazakistan'da Almatı yakınlarında bulunan Altın Elbiseli Adam'ın mezarında bulunan ve Hasan Oraltay tarafından bana gönderilen kısa yazıtın fotoğrafını kendisine vermiştim. Bu işe önce Reşit Rahmeti Arat teşebbüs etmiş fakat ölümü engel olmuştu. Reşit Rahmeti'den sonra bu işi en iyi yapacak kimse şüphesiz Caferoğlu idi. Çünkü eski Türk yazıtları üzerinde birçok neşriyat yapılmış iki dili, Almanca ve Rusçayı biliyordu. Nitekim Türk Dil Kurumu'nun teklifiyle bu işe girişmiş, eseri hazırlayarak Kuruma göndermişti. Uzun zaman geçtiği halde Kurum bunu yayınlamadı.

Fakat herhalde yayınlanacaktır. Bu kadar mühim bir eserin tashihlerini de, bu konuda Bin Temel Eser yayınları arasında bir kitap neşreden Prof. Muharrem Ergin yapmalıdır.

Hem Caferoğlu'nun talebesi, hem de halefi olarak herhalde başkalarından daha iyi tashih yapar ve konunun genç uzmanlarından Asistan Osman Sertkaya da kendisine yardım edebilir. Dil Kurumu ve Fakùlte bunun arkasını bırakmamalıdır.

TRT'nin Caferoğlu'dan bahsetmeyişi de hesabının sorulması gerekli bir davranıştır. İvrızıvırlara pek çok yer ayıran TRT'nin bir Dış Türk hakkındaki susuşu manâlidir.

Caferoğlu şimdi çok sevdiği güzellerden uzak bir âlemdede tek başınadır. Fakat dünya güzellerini gölgede bırakacak güzellikteki yakut gözlü; nurdan, miskten ve amberden yaratılmış huriler herhalde ona dünyayı unutturacaktır.

Nejdet Sançar (1910-1975)

NEJDET SANÇAR öldü demek, Türkçülük cephesi en iyi savaşan tümenini kaybetti demektir. Bu boşluğu ve ön saftakilerin yıpranmışlığından doğan açığı ikinci, üçüncü sırada hedefe doğru yürüyenler dolduracak, yürüyüşe bir an bile ara verilmeyecektir.

Gerçek insan için hayat, savaştır. Biz bu dünyaya hayvanlar gibi zevketmeye değil, bir görev yapmaya geldik. Bu görev, dirliğimiz boyunca, son günümüze ve gücümüze kadar sürecek Türkçülük savaşıdır. Ölenleri toprak ananın kucağına, tarihin şeref yaprağına, Tanrı'nın esirgenliğine bırakarak Kızılalma'ya doğru ilerlemek olan Türkçülük savaşı.

Nejdet Sançar böyle öldü. Öldüğü gün, yazı makinesinde, ikinci ve geniş basımını hazırlamakta olduğu "Tarihte Türk-İtalyan Savaşları"nın bir sayfası takılıydı.

Belki kimsenin bilmediği acılar içinde yaşayan, yoksulluk devirleri geçiren Nejdet Sançar'ın kaybı benim için bir kardeş kaybindan daha ileri, bir ülküdaş kaybetmenin ızdırabıdır.

Afşin, Nejdet Sançar'a karşı sırayı bozduğu gibi, Sançar da bana karşı sırayı bozdu. En büyük kanun olan ölüm, sıra diye bir şey dinlemiyor.

İkinci, üçüncü saftakiler ilerdeki yerlerini çabuk alsınlar. Zaman çok azaldı.

Artık yalnız kaldığımız zamanlardaki bazen ciddî ve kederli, bazen şaka ile karışık konuşmalar bitti. Şimdi ben ona arasıra içimden hitap ediyor, fakat cevabını alamıyorum.

Şu satırları, 1944 davasında Sançar'ın yaptığı savunmanın sön cümlesiyle bitireyim:

Türk Irkı Sağ Olsun...

Ötüken, 11 Mart 1975, Sayı: 3

Türk Büyüklerine Saygı

BİR milletin kendi büyüklerine saygı göstermesi de millet olmanın büyük vasıflarından biridir. Büyükler, tarih dersi kitaplarında dile getirilmekle başlayan, anıt ve heykelleri dikilmek, anma günleri yapılmak suretiyle devam eden vefakârlıklarla saygı görür. Daha ilkokul çağındaki çocuk, tarih kitabında okuduğu büyüğü görerek yüreğinde ona karşı yakınlık duyar; bu yakınlıktan doğan sevgi, o büyüğün milletine kadar uzanarak çocukta önce millet sevgisini, sonra o büyüğe benzemek duygusunu, daha sonra da millete hizmet etmek ihtirasını uyandırır. Bu bir sosyal taklit kanunudur.

Bir çocukta millî duygu böylece alevlendi mi, ülke iyi bir vatandaş kazandı demektir. O çocuk bir büyüğün anıtını gördükçe, onun anma günlerini yaşadıkça büyüklere saygı onda perçinleşir. Büyüklere saygı duymak da bir insanlık vasfıdır. Hayvan veya hayvanlaşmış insanda bu vasıf bulunmaz.

Türkiye'de Cumhuriyetten beri, rastgele de olsa, bu saygıya başlandığını gösteren anmalar yapılmış, hele son yıllarda anma törenleri çoğalmıştır. Fakat biz bu çoğalmada övünecek ve sevinecek bir yön göremiyoruz. Çünkü bu anmalar bilgisizliğin, şuarsuzluğun delili, gösterişin alâmeti olmaktan ileri gidememektedir.

Bizim bildiğimize göre iki yıldır, Anadolu'yu Türkleştirmeye başlayan bir Seyid Battal Gazi töreni yapılmaktadır. Halbuki tarihteki Abdullah Battal bir Arap kumandanıdır.

Yine iki yıldır "Ahi Evren" töreni yapılmaktadır. Geçen yılki törende bu adamın adı "Ahi Evren" iken bu yıl "Ahî Evran" olmuştur. Belki her yıl bir hecesi düzeltilerek "Ahi Evren" haline gelecektir ama zavallıyı Türkiye'de sendikacılığın ve kooperatifçiliğın kurucusu diye anmak bilgisizlikten de ileri bir lâübaliliktir. Böyle önüne gelen hevesli, aklına esen bir Türk'ü veya Türk sandığı şunu bunu ele alarak ona istediğı vasfı yakıştıracaksa mesele büyükleri veya ünlüleri anmaktan çıkıp maskaralık haline gelir.

Türkiye'de yapılan ciddî törenlerin biri eski geleneğı olan Ertuğrul Gazi'yi anma töreniydi. Geçen yılın törenine katılan bir gençten Ertuğrul türbesi yanına 16 Türk büyüğünün büstlerinin dikildiğini dinlemiş ve tabii sevinmişim.

Fakat bu yıl yapılan törene ait haberlerde, büstü diki-len büyüklerin resimlerini görünce büyük hayal kırıklığına uğradım. 11 Eylül 1972 tarihli *Hürriyet* gazetesinden öğrendiğimize göre bu işe Söğüt Kaymakamı Burhan Ten ile Belediye Başkanı Yaşar Ersoy öneyak olmuşlar, büstleri ünlü mimar ve heykeltıraşlara yaptırmışlar.

Eski çağlarda yaşamış insanların resim veya heykelleri nasıl yapılır? Eğer zamanında yapılmış bir minyatürü varsa esas olarak o alınır, yoksa o büyükle çağdaş ve tercihan onu bizzat görmüş tarihçilerin verdiği bilgiye göre hareket edilir.

Bunlar yoksa o büyüğün heykeli temsilî mahiyette olacak demektir. Fakat temsilî olacak demek heykeltıraşın keyfine göre olacak demek değildir. O büyüğün yaşadığı zamanın giyim kuşamı hakkında elde mevcut bilgiler

esas alınacak ve ondan sonrasını heykeltıraşın kendisi yaratacak demektir. Fakat bunu yaratacak heykeltıraşın millî ruh ve kültürle yetişmiş olması birinci şarttır.

Hürriyet gazetesinde bu büyüklerden 5 tanesinin büstünün resmi var.

En eskileri olan "Mete" bıyiksız ve sakalsız, saçları bugünkü Hippilere çalar şekilde enseye doğru uzun ve tarakla soldan sağa ayrılmış, eski Yunan heykelleri tipinde bir adamdır. Bunu, Holivut'un artistlerinden birinin heykelidir diye kime gösterseniz inanır ama Türk tarihi hakkında ufak bir bilgisi olanlar, onun Mete'yi temsil ettiğini öğrenince ya güler, ya da kızarlar.

Zaman bakımından ikinci olan Atila ise gür bıyıklı ve gür sakallı bir Aryânî tipidir. Hele başlığı 15. Asra ait Osmanlı tipinde sarıklı bir başlıktır. Atila'yı görmüş olanlar kısaca boylu, buğday renkli, iri başlı ve gülmez yüzlü olduğunu yazar. Bu büste tek başarılı taraf onun gülmez yüzlülüğünün belirtilmesi olmuştur ama zaten şimdiye kadar gelip geçen Türk devlet başkanları arasında, İsmet İnönü müstesna, vara yoğa gülen kimseye rastlanmamıştır.

Zaman bakımından "üçüncü" olan Çengiz Han, mahzun bakışlı, iri gözlü, başında acayip bir tulga bulunan bir şahıs olarak tasvir olunmuştur.

Çengiz'in uzun boylu, ak tenli, çakır gözlü ve kumral sakallı olduğu bilinmektedir. Gerek onun, gerekse Atila ile Mete'nin çekik gözlü olarak yapılması gerekirken eski Türk'lerin "sığır gözü" tabir ettiği iri gözlü kimseler olarak yapılması büyük bir hatadır.

Dördüncü büst Ertuğrul Gazi'ye aittir. Tarihlerde onun tipine ait hiçbir bilgi yoktur. Bildiğimiz tek şey ömrü boyunca börk giydiğidir. Büste ise onun başına kocaman bir kavuk giydirilmiştir. Bu kavuk 16-17. yüz-

yıllara ait gösterişli Osmanlı kavuklarına çok benzemektedir.

Fatih'e ait beşinci büst bile başarısızdır. Fatih'in İtalyan ressamı yaptırdığı resmi bugün herkes tarafından bilinmektedir. Yalnız ona bakarak büyük hakana çok benzeyen bir büstü yapılabilirdi. Bunun dahi yapılmayışı ünlü mimar ve heykeltıraşların başarısızlığını ortaya koymuştur.

Hürriyet gazetesinin verdiği bilgiden öğreniyoruz ki 16 büst, devlet kurmuş olan 16 Türk Büyüğüne aitmiş. Son zamanlarda ortaya atılan ve birkaç yıl önce bunun için bir de takvim çıkarılan uydurma 16 Büyük Türk Devleti Masalı. Öyle anlaşıyor ki kaymakamla belediye başkanı bu takvimin tesirinde kalarak işe girişmişler, fakat yanlış takvime körükörüne inandıkları için bu millî iyi niyetleri başarısızlıkla değil de bozgunla sona ermiştir. Bu kadar mühim ve güzel bir teşebbüse girerken bu işi bilenlere danışsalar cidden şâhâne bir eser meydana getirmiş ve milletin ebedî şükranına hak kazanmış olacaktı. Fakat, ne kadar yazık, eserler baştanbaşa yanlıştır. Topyekûn yıkılıp yeniden yapılması lâzımdır.

Bir büyük yanlış da burada büstü olan 16 kişinin, 16 devlet kurucusu olarak gösterilmesidir. Meselâ Selçuk Beğ, Selçuklu İmparatorluğunu, Ertuğrul Beğ, Osmanlı İmparatorluğunu, Bilge Kağan, Uygur Kağanlığını kurmuşlar.

Selçuk Beğ (doğrusu "Selçuk Subaşı"), o zamanki asıl Türk Devleti'nin yani Karahanlı Devleti'nin veya asıl devletten kopmuş olan Batı'daki Hazar Devleti'nin bir kumandanı idi. Selçuklu Devletini torunları Çağrı ve Tuğrul beğler kurdu.

Ertuğrul Beğ, hattâ onun oğlu olup devlete adını veren Osman Beğ de devlet kurucusu değildir. Bu ikisi Batı Türk Hakanlığı'nın yani İlhanlıların Uç Beğleri idiler.

Bilge Kağan ise Uygur değil, Gök Türk'tü.

Bir de bütün büyüklere "Han" veya "Kaan" unvanı verilmesi de yanlıştır.

"Mate"nin unvanı "yabgu", "Bumun"un (Bumin değil) "kağan", "Temir" ve "Ertuğrul"un "beğ" ancak "Çengiz"inki "Kaan"dır.

Bu isim yanlışlarını gazetecinin yapmış olması mümkündür ama büstlerin fotoğrafları yanılmaz belgelerdir. Hazin belgeler...

16 büst arasında Atatürk'ün büstü de var ve galiba sahibine en çok benzeyen de bu. Atatürk'ün büstü bize, İstanbul Üniversitesi Merkez Binası'nın bahçesindeki Atatürk heykelini hatırlattı. Görenlerin bildiği gibi heykel erkek ve kız iki üniversiteli öğrencinin ortasında Atatürk'ü göstermektedir. İşin garibi öğrencilerin atlet kılığında, Atatürk'ün ise entarili olarak tasvir edilmiş olmasıdır. Her şeyden önce bir asker olan Atatürk'ü gecelik denecek çirkin bir kılıkla, eski Asurî ve İran hükümdar röliyeferindeki şekillere benzeyen biçimde canlandırmak hem Türk milletine, hem de onun hatırasına saygısızlıktır. Bunu bir zamanın Talebe Derneği İdare Heyeti'nin yaptırdığı söyleniyor. Üniversite, öğreticisi deyince akla atlet veya atlet kılıklı gençler gelmez. Atatürk deyince de ya kumandan, ya da sivil elbiseli devlet adamı gelir. Hakikat bu iken atletli, entarili heykelleri oraya dikmekteki sebep nedir? En hafif düşüncesizlik. Rektörlüğün dikkatini çekerim: O çirkin heykeli indirsin.

Türkiye'nin türlü yerlerindeki anıt ve heykeller arasında yozlaşmış sanat zevkinin mahsulü olanlar da var. Bir tanesi Afyon'daki Zafer Anıtı'dır. Türklüğün tarihinde dönüm noktası olan bir zafer, iki çıplak King-kong'la mı temsil edilecekti. Bu zaferin büyüklüğünü, hattâ Yunan'ı rezil etmeden, daha başarılı şekilde ele alacak bir üslup,

bunu Türk soyuna armağan edecek bir sanatkâr bulunmaz mıydı?

Bunlarla ilgilenecek makamın Millî Eğitim Bakanlığı olması gerekir sanıyorum. Orada Anıtlar Komisyonu, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü falan gibi bir takım kuruluşlar var. Bunlar ne yapar? Bu kayıtsızlıklar yüzünden İstanbul Fethi'nin 500., Malazgird Zaferi'nin 900. yıllarını çok sönük bir şekilde kutladık. Halbuki bunlar milleti ruhlandıracak törenlerdir. Bunlar millî savunmanın da birer unsuru idi. Hattâ bunlar anayasaya kadar girecek hayatî maddelerdi. Evet! Anayasa. Çünkü anayasa, bazı art niyetli hainlerin bangır bangır bağırdukları gibi grev, genel grev vesairenin cirit atacağı bir eser olmadan önce millî ruhun dile geldiği bir anıt olmak mecburiyetindedir. Bu bakımdan oraya işçi ve patrondan önce bu milleti yaratan büyüklerin ve o büyüklere yapılacak saygının girmesi gerekmektedir.

Kim Millî Kahramandır?

KAHRAMANLAR tarihin her çağında saygı görmüş; her zaman, her yerde kahramanlar yetişmiştir. Kahramanlık insan erdemlerinin en yücesidir. Milletlerin de kahramanları sayısınca itibar kazandığı ve dayanıklı olduğu bilinen gerçeklerdendir.

Fakat sadece "kahraman" olmakla "millî kahraman" olmak arasında fark vardır. "Millî kahraman", tesirini daha büyük çapta gösteren, gelecek yüzyıllara da kumanda eden, unutulmaz izler bırakan kimsedir. Millî kahramanlar, milletlerin hayatına yön verir.

Millî kahraman olmak için mutlaka yüksek makamda bulunmaya lüzum yoktur. Meselâ 30 yıldan beri Amerikalılara ve Filipinlilere teslim olmadan tek başına Lübang adasında yaşayan ve bugün 51 yaşında bulunan Japon Teğmeni Onoda da bir millî kahramandır. Onun, vaktiyle almış olduğu buyruğa uyararak direnmesinin gerçi Japon savunmasına hiçbir yararı dokunmamışsa da, temsil ettiği kahramanlık ruhu ile Japon milletine şeref ve gurur vermiş, tarihe ebedî bir kahraman olarak geçmiştir. Millî kahramanlar bir millete hız veren enerji kaynaklarıdır. Onlar olmadan büyük bilgin, dâhî şair veya filozof yetiştirmenin değeri ve mânâsı kalmaz. Hindistan, filozoflar

ve şairler yetiştiren, fakat millî kahraman çıkaramayan ülkelerin nasıl yaşadıklarına iyi bir örnektir.

Fakat şunu da unutmamalı ki millî kahraman yetiştirdiği halde onları unutan bir millet, hayvan sürüsünden biraz farklı bir yığındır. Er geç başkaları tarafından güdülmeye mahkûmdur.

Millî kahramanları unutmak nasıl bir felâketse, sahte millî kahramanlar uydurmak da o kadar vahim bir rezalettir. Bu; hırsızlığı zekâ, dolandırıcılığı dehâ saymakla eşit bir faziletsizliktir.

Kendi eski tarihimizden örnek vermek gerekirse milâttan önceki üçüncü yüzyılda, atını ve evdesini verdiği halde vatan parçasını düşmana vermeyen ve Türk milletini yaratan *Tanrıkut Mete*'yi millî kahraman tipi olarak gösterebiliriz. O, yenmiş bir millî kahramandı.

Yenilmiş millî kahraman tipi ise *Kür Şad*'dır. O delice kahramanlık olmasaydı Türkler Çin'de erimiş ve Türk devletine hâkim olan zayıf Sırtarduşlar Çin'le başa çıkamayacağı için Türk milleti bugün yeryüzünden silinmiş olacaktı. Hepsi ölen 41 kişinin koca bir imparatorluğa dehşet salması onların nasıl millî kahramanlar olduklarının senedidir. O yenilmiş ve öldürülmüş millî kahramanlar daha sonraki zaferlerin ve bütün millî hayatın yaratıcıları olmuştur. Çünkü millî kahraman olmak için inanmak ve ölümü göze almak şarttır.

Yeni tarihimize gelince, bunun yalnız Kurtuluş Savaşı devresini alarak hangi millî kahramanları yetiştirdiğini düşünürsek vereceğimiz hüküm hiç tereddütsüz şu olacaktır: Kurtuluş Savaşı'nın iki millî kahramanı, en karanlık günlerde bile bu işin başarılabacağına inanan *Kâzım Karabekir* ve *Mustafa Kemal Paşalar*'dır. Biri iyi silâhlı Ermeni ordusunu onun yarısı kadar bir kuvvetle bozguna uğratarak, öteki bir destan savaşı olan Sakarya'yı ve imha savaşının güzel örneği Dumlupınar'ı kazanarak bu payeyi

almışlardır. Bu savaşların Türk ve cihan hayatındaki tesirleri hâlâ devam etmektedir.

Kurtuluş Savaşı'nın birçok kahramanı, daha vardır. Fakat başta ünlü asker Mareşal Fevzi Çakmak olduğu halde bunların hiçbiri millî kahraman olacak ayarda değildir.

Gerçekler balçıkla sıvanamaz. Hiçbir değeri olmayanları bugün millî kahraman ilân etseler bile yarın onlar o mevkiden indirilir.

Stalin'in cesedi de aynı sebeplerle Lenin'in yanından alınarak yok edildi.

(11 Mart 1974), *Ötüken*, 1974, Sayı: 3

Gurbetteki Mazlumlar

CUMHURİYETİN ellinci yıldönümü için hazırlanan af kanunu Meclislere gelmek üzeredir. Gazete haberlerine göre Türkiye cezaevlerinde yatan 70.000 kadar mahkûm ile onların dışarda, sayıları belki bir milyona yaklaşan yakınları bu kanunu sabırsızlık içinde beklemektedir.

Bu kanun, bazı sakıncaları görülse de nihayet memleket yararına olacak, yurttan escek sevinç havası şüphesiz Türkiye'ye çok şey kazandıracaktır.

Fakat bu arada unutulmaması gereken bir nokta vardır: O da hiçbir suçları olmadığı halde vatanlarında yaşamak hakkından mahrum kalmış Osmanlı Hanedanı fertleridir.

Cumhuriyet ilân edildiği zaman memlekette kuvvetli bir hanedancılık geleneği bulunduğundan Hanedan azalarının yurt dışına çıkarılmasında siyâsî bir mantık vardı. Bugün bu mantık ortadan kalkmış, Osmanlı şehzadeleri dışarda birer mazlum haline gelmiştir. Sayıları 30 kadar olan bu şehzadelerden hiçbirisi son padişah Vahdeddin'in oğlu veya torunu değildir. Olsa ve Vahdeddin suçlu sayılsa bile bir babanın günahının çocuklarına çektilmesi hukuk ve adaletle bağdaşmaz.

Bu devlet kendisine ihanet eden Yüz Ellilikleri bile affetmişken 50 yıllık gurbet hayatlarıyla vatana bağlılıkla-

rını ispat etmiş olan Osmanoğulları'nın gelen aften istifade ettirilmemesi yazık olur. Bir kısmı dışarda doğduğu için anavatanlarını tanımayan, vatanda doğanları ise artık çok yaşlı insanlar olan bu şehzadelerin Türkiye'ye dönerek öz yurtlarında ölmeleri hem Türklük, hem de insanlık bakımından Türkiye'ye düşen bir vazifedir.

Şehzadelerin artık Türkiye'de bir hanedancılık tehlikesi yaratmaları akla bile gelemmez. Kendilerinde böyle bir düşünce olmadığı 50 yıllık gurbet hayatlarıyla sabittir. Hanedanın kadın azaları yıllarca önce çıkarılan bir kanunla Türkiye'ye dönmüştü. Şüphesiz bunların davranışlarını gözden geçirmiş bulunan Emniyet servisleri acaba, kendilerinde en küçük bir menfi hareket sezdi mi?

Türkiye'yi büyüklüğün son merhalelerine kadar yükselten şanlı Hakanların torunlarına yurdun kapısını açmak Türk devletine tehlike değil, ancak şeref getirecektir.

Biyolojide veraset, hukukta miras denilen şeyler doğru ise bu ülkede yaşamak hakkı herkesten çok onlarındır.

Mecburî Gurbette Yaşayanlar

İNSANLIĞIN tarihi bir yandan hak, hukuk, adalet iddiaları ile, öte yandan da en korkunç haksızlıklar ve fenalıklarla doludur. Bir bakıma insan, canlıların en canavarı, canavarlıkta en orijinalidir.

İnsanın nasıl bir yaratık olduğunu anlamak için bilgin olmaya, uzun araştırmalara lüzum yoktur. Şu Yirminci Yüzyılın bazı olaylarına kuşbakışı bir göz atmak kâfidir.

İnsanlığın saadeti, eşitliği, milletlerin hürriyeti davasıyla ortaya atılan komünizmin insanlara ve milletlere karşı yaptığı cinayetleri tarihin hiçbir çağında hiçbir millet yapmamış, yabancıları şöyle bir yana bırakın, kendi milletine karşı hiçbir millet Ruslar'ın yaptığı vahşeti göstermemiştir.

Buna rağmen insanlar arasında insanlık duygularının gelişmesi için büyük gayretler gösterilmiş, insanları mad-dî-manevî sıkıntıdan kurtarmak için çareler aranmış, kısmen de bulunmuştur.

İnsanlardaki canavarlık belki de onların "primat" olduğu devirlerden beri kromozomlarındaki verasetten gelmektedir. Her ne olursa olsun, insan denilen yaratık kendi haline bırakıldığı, tam hürriyete kavuştuğu zaman çoğunlukla iyiden fazla kötüye doğru giden bir karaktere sahiptir. Devlet denen sosyal düzen bu kötülüğü gider-

mek için kurulmuş, ahlâk denen müessese aynı sebeple ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de cumhuriyetin kuruluşu hem Türkiye, hem de bütün Türk tarihinin yeni bir bölümüne işarettir. Artık hakanlar ve sultanlar çağı geçmiş, seçimle iş başına getirilmiş bakanlar zamanı başlamıştır. Bu, eski devirleri inkâra, eskileri kötülemeye bir sebep teşkil etmez. Eski çağlarımızın büyük yanlışların yanında şan ve şerefle dolu olduğu gibi eski devlet başkanlarımız olan kağanlar, hanlar ve sultanlar da çoğunlukla büyük çapta, millete hizmet etmiş yüksek şahsiyetlerdir. Bunlara saygı göstermek ve çocuklarımıza bunların büyüklüğünü öğretmek insanlık ve vatan borcumuzdur.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinin başlangıcında, her yeni rejimin başlangıcında olduğu gibi, bir takım sertlikler, aşırılıklar ve haksızlıklar da olmamış değildir. Fakat bu davranışlar Fransız ve Rus inkılâpları ile ölçüştürüldüğü zaman çok yumuşak ve çok insanca kalır. Bu da millî övünçlerimizden birisidir.

Cumhuriyet idaresi kökleştikçe, aşırı tedbirler de yavaş yavaş ortadan kaldırılmış, haksızlıkların silinmesine, bütün vatandaşların biribirine daha çok bağlanmasına dikkat edilmiştir. Bu da akıllıca ve insanca bir tedbirdir.

Meselâ, Kurtuluş Savaşına karşı geldikleri için memleketten çıkarılan Yüz Ellilikler 1937'de affolunarak yurda dönmüş, bunların arasında bulunan kalem sahipleri, kalemleriyle cumhuriyeti destekler kimseler olarak gözükmüşlerdir.

Şeyh Said isyanı sırasında âsiler tarafını tutan bazı ailelerin Batı vilâyetlerinde mecburî iskâna tâbi tutulmaları hakkındaki kanun da 1950'de kaldırılmış, suçla ilgisi olmayan küçük çocukların yetişkin birer insan olarak doğdukları yere dönmesi ve mânen huzura kavuşması sağlanmıştır.

Hatta bu aflar sırasında biraz da ileri gidilmiş, Nâzım Hikmet gibi bir numaralı vatan haini de bağışlanarak tahliye edilmiş ve yurttan kaçarak Türklük aleyhindeki faaliyetine ölünceye kadar devam etmiştir.

Bütün bunların arasında küçük bir zümre var ki, maddî ve bilhassa manevî sıkıntı ve üzüntü içinde, bu dünyada bir cehennem hayatı geçirmektedir.

Osmanlı şehzadelerinden bahsetmek istiyorum.

Padişahlık ve halifelik kaldırıldıktan sonra Osmanlı Hanedanı'nın erkek ve kadın bütün üyeleri, Hanedana mensup olmayan eşleriyle birlikte Türkiye'den çıkarılarak maddî bir sefaletin kucağına atıldılar.

Suçları Osmanlı Hanedanı'na mensup olmaktı. Bir İngiliz gemisiyle kaçan son padişah Altıncı Mehmed Vahdeddin hain sayıldığı için bu suçsuz şehzadeler de onun ailesi olarak kötü gözle görüldü ve memleketten çıkarıldı.

Şehzadelerin Türkiye'den çıkarılması, yeni kurulan cumhuriyeti bir tehlikeden korumak için alınmış tedbir diye düşünülebilir. Türkiye'de [hanedancılık davası güden bir kısım insanların] herhangi bir Osmanlı şehzadesinin etrafında birleşerek büyük gailelere sebep olmaları mümkün olabilirdi. Bu sebeple bu suçsuz şehzadelerin, tarihte örneğini çok gördüğümüz haksızlıklara uğramalarında tarihî bir zaruret vardı denebilir.

Fakat artık aradan 45 yıl geçmiş, cumhuriyet kökleşmiş, Türkiye'de hilafeti isteyen tek tük beyin hastalarına karşılık, padişahlığı getirmek isteyen kimse kalmamıştır. Bundan daha mühim olarak bu 45 yıl içinde Osmanlı şehzadeleri arasında tekrar tahta geçmek için teşebbüste bulunan bir tek kişi bile çıkmamıştır. Hatta bir iki Müslüman ülkesinde kendilerine teklif olunan krallıklar bile bu prensler tarafından reddolunmuştur.

1950'den sonra, o zamanki Millet Partisi'nin gayretiyle bir kanun çıkarılarak Osmanlı Hanedanı'nın kadın üyelerinin Türkiye'ye gelmeleri kabul olunmuş ve çoğu yaşlı bulunan bu Osmanlı sultanları gözyaşları arasında anayurda dönmenin sevincini tatmışlardır.

Demokrat Parti'nin son zamanlarında, şehzadelerin de Türkiye'ye dönmeleri için bir teşebbüs başlamış, fakat 27 Mayıs hareketiyle bu teşebbüs unutulup gitmişti.

Osmanlı şehzadeleri tarihin bir yadigârıdır. Hepsi vatanlarına bağlı, taht davasını akıllarından geçirmeyen, sağlam karakterli insanlardır. 45 yıl içinde cumhuriyet hükümeti aleyhinde hiç birisinin en ufak hareketi bile görülmemiştir. Maddî sıkıntı yüzünden bir ikisi intihar etmiş, diğerleri türlü şekillerde çalışarak hayatlarını kazanmaya devam etmiştir. Vatanlarına dönmek en büyük ve en tabii haklarıdır. Bu haklarından mahrum edilmeleri yüz kızartıcı bir kısıcılıktan başka bir şey değildir.

Bugün hayatta 25 kadar Osmanlı şehzadesi vardır. Bunların 14 tanesi Türkiye'de, diğerleri Hanedan çıkarıldıktan sonra dış ülkelerde doğmuş kimselerdir. Bir kısmının Türk vatandaşı olarak devletten emeklilik maaşı almaya da hakları vardır. Meselâ Hanedanın en yaşlı üyesi olan Osman Fuad Efendi; Birinci Cihan Savaşı'nda Trablusgarp'taki Osmanlı ve Sünûsî kuvvetlerinin kumandanı olarak mütarekeye kadar harekâtın başında bulunmuştur. Bir Türk subayı olarak emekli maaşı almak hakkı değil midir?

Geçenlerde hayata gözlerini kapamış olan Ömer Faruk Efendi, Mısır'da melankolik bir hayat geçirmekteydi. Millî Kurtuluş Savaşı'na katılmak için bir geminin ambasına saklanarak Anadolu'ya geçtiği halde, Sakarya zaferi o sıralarda kazanılmış ve temel sağlamlaşmış olduğu için kabul edilmeyerek geriye dönmüştür.

Ressamlıkla, öğretmenlikle hayatlarını kazananlar da vardır. Sultan Hamid'in hayattaki tek oğlu olan Mehmed Abid Efendi, Fransa'da hukuk ve şarkiyat tahsili yapmıştır. Şimdi Beyrut'ta mütevazı işlerle hayatını kazanmaktadır.

Sırf Sultan Vahdeddin'in yeğenleri oldukları için bunların memlekete sokulmaması hem büyük bir haksızlık, hem de cumhuriyet hükümetlerinin şimdiye kadar güttükleri birleştirme ve kaynaştırma politikasıyla tezattır. Almanya ve Fransa'da da cumhuriyet idareleri olmakla beraber eski imparator ve kral ailelerinin fertleri kendi anayurtlarında yaşamakta, kendi mülklerine sahip olmaktadır. Eğer Türkiye'de de cumhuriyet rejimi cidden kökleşmişse, adalet prensibi bütün yurttaşlara uygulanacaksa, en büyük Türk ailesinin son talihsiz mümessillerinin de son yıllarını vatanda yaşamalarını sağlamak en büyük insanlık borcumuzdur.

Hayatta olan Türk prensleriyle doğum yılları aşağıdadır:

1) Osman Fuad (V. Murad'ın torunu)	1894
2) Mehmed Abdülâziz (Sultan Aziz'in torunu)	1901
3) Ali Vâsıf (V. Murad'ın torununun oğlu)	1903
4) Mahmud Şevket' (Sultan Aziz'in torunu)	1903
5) Mehmed Abid (Sultan Hamid'in torunu)	1905
6) Orhan (Sultan Hamid'in torunu)	1909
7) Mehmed Nâzım (Sultan Reşad'ın torunu)	1910
8) Osman Ertuğrul (Sultan Hamid'in torunu)	1912
9) Ömer Fevzi (Sultan Reşad'ın torunu)	1912
10) Hüsâmeddin (Sultan Aziz'in torununun oğlu; akıl hastası)	1914
11) Ertuğrul (Sultan Hamid'in torunu)	1915
12) Alâaddin (Sultan Hamid'in torunu)	1917

- 13) Burhaneddin Cem 1918
(Sultan Mecid'in torununun oğlu)
14) Bayazıd (Sultan Mecid'in torununun oğlu) 1923

Bunların dışındaki 10 şehzade Türkiye dışında doğmuş olup yaşları 44'ün altındadır. Ve Orhan, Selim, Osman, Selâhaddin, Ömer, Abdülmecid, Harun, Dündar, Orhan, adlarını taşımaktadırlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye'nin bir hukuk devleti olduğunu, adaletin hüküm sürdüğünü ispat etmek için bu talihsiz Osmanogulları'nın Türkiye'ye girmesini yasaklayan kanunu yeni bir kanunla kaldırmalı, böylelikle hem Türkiye Cumhuriyetçinin artık kökleştiğini, hem de adaletin hüküm sürdüğü bir diyar olduğunu bütün dünyaya göstermelidir.

Osmanlı Hanedanı'nın kadın üyeleri Türkiye'ye döndüğü zaman birçoklarınca sevgi ve saygı ile karşılanmışlar, fakat kralcılık düşüncesi gibi bir düşünce veya davranış akıllara ve gönüllere gelmemiştir.

Türkiye'de halifelğin diriltilmesini isteyen birkaç zıvanasız yobaz var diye, hilâfetle hiçbir ilgisi kalmayan, iyi Türk vatandaşları olan, yıllardır gurbette yaşayan ve prensliklerinden vazgeçen Osmanogulları'nın anayurda gelip yerleşmeleri ve atalarının yükselttiği vatanda yaşayıp ölmeleri "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi"ne imza koymuş bir devlet için, yerine getirilmesi şeref borcu olan bir görevdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerini bu görevi yapmaya çağırıyoruz.

KAHİSİZ

Tarih, Kùltür ve Kahrâmanlar

{Tarih şuuru, milletlerin hareket hatlarını tayine yarayan bir millî savunma silâhıdır. Hangi milletten düşmanlık gelmiştir? Hangi rejim faydalı veya tehlikelidir? Ne türlü şahıslar iyilik ve kötülük edebilir? İşte bütün bunların cevabını tarih şuuru verir.

Türk milleti, aşağı yukarı binlerce yıllık mazisine rağmen çok genç milletlerdendir. Bu yüzden tarih şuuru olgunlaşamayan Türk milletine, bu şuuru tamamıyla kaybettirmek için düşmanları tarafından yapılan telkinler, yani zehir sunmalar pek çoktur. Ecdadı ve kanı ile bu toprağa bağlı olan normal bir insan, şahsî düşünceleri ne olursa olsun, topluluktan ne derece ayrı düşünürse düşünsün, fedakârlık edemeyeceği bazı sınırlara, mukaddes bildiği değerlere sahiptir. Böyle bir insan yurt topraklarından en küçük parçayı bile yabancılara bırakmayı düşünemez. Bir takım dolambaçlı yollarla, milletin mukaddes tanıdığı şeylerin aleyhinde bulunamaz. Tarihi düşmanımız olan milletlerle dost olmaktan bahsedemez. Milletimiz üzerinde yabancı bir devletin hâkimiyetini aklına bile getiremez. Getirirse ya anormal bir çılgındır, ya satılmış bir haindir veya bizden olmayan bir yabancıdır. Bunların üçü de bir kâpiya çıkar.}